

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI

BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ
BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ KARAR VERME
ZORLUKLARININ FARKLI DEĞİŞKENLERCE İNCELENMESİ
(DOKUZ EYLÜL ve EGE ÜNİVERSİTELERİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OZAN KARACA

TEMMUZ 2013

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI

BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ
BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ KARAR VERME
ZORLUKLARININ FARKLI DEĞİŞKENLERCE İNCELENMESİ
(DOKUZ EYLÜL ve EGE ÜNİVERSİTELERİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OZAN KARACA

DANIŞMAN:

YRD. DOÇ. DR. ÖZCAN ERKAN AKGÜN

TEMMUZ 2013

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Ozan KARACA

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

'Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Mesleki Karar Verme Zorluklarının Farklı Değişkenlerce İncelenmesi (Dokuz Eylül ve Ege Üniversiteleri Örneği)' başlıklı bu yüksek lisans tezi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan..........(imza)

Yrd. Doç. Dr. Tuncay AYAS

Üye..........(imza)

Yrd. Doç. Dr. M. Barış HORZUM

Üye..........(imza)

Yrd. Doç. Dr. Özcan E. AKGÜN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

24/7/2013
(imza)

ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR

Bu çalışma ile eğitimdeki önemine son derece inandığım öğretim teknolojilerinin, daha yaygın ve etkin kullanımı için yetiştirilen nitelikli iş gücünün, meslek tercihi hususunda yaşadıkları zorlanmanın nedenlerinin tespiti ve çözümüne dair, alan yazına ufakta olsa bir katkıda bulunabilmeyi ümit ederim.

Araştırmam boyunca, yardımlarını eksik etmeyen, bana sürekli yol gösteren, tez danışmanım, Yrd. Doç. Dr. Özcan E. AKGÜN'e, süreç boyunca gösterdiği anlayışlı ve nazik yaklaşımdan ve bana kattıklarından ötürü çok teşekkür ediyorum.

Hayatım boyunca, maddi, manevi desteklerini benden esirgemeyen ve eksikliklerini hiç hissettirmeyen annem Gülşen KARACA ve babam Soner KARACA'ya sonsuz teşekkür ediyorum.

Tanıdığım günden beri, örnek aldığım, bu çalışmamda da fikirleriyle bana yol gösteren hocam, Doç. Dr. Ercan AKPINAR'a, bilgisini ve kitaplarını esirgemeyen hocam, Yrd. Doç. Dr. Bahar Ö. BARAN'a çok teşekkür ederim.

Eleştirel yaklaşımı ve cömert kişiliğiyle bu süreçte bana destek olan hocam, Öğr. Gör. F. Serkan AKDOĞAN'a ve alanıyla ilgili sorularına içtenlikle yanıt veren, Doç. Dr. Diğdem M. SİYEZ'e çok teşekkür ederim.

Bu çalışmanın merkezinde olan, Mesleki Karar Verme Zorluğu Ölçeği'nin (Career Decision-Making Difficulties Questionnaire) kullanılması hususunda gösterdiği kolaylık ve nezaketten ötürü Prof. Dr. Itamar GATI'ye ve ölçeğin Türkçesinin kullanımını konusunda yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Şahin KESİCİ'ye çok teşekkür ederim.

Tezin fikir aşamasında önemli katkıları olan, yakın arkadaşım Hüseyin HÜYÜK ve Selim DOKUR'a, yardımlarıyla beni mahcup ettiği için Murat TOPAL'a, varlığıyla bana güç veren dostum, Murat ÖZSOY'a ve ayrıca yardımları olup da ismini saymadığım hocalarım ve arkadaşlarımın da aflarına sığınarak, hepinize çok teşekkür ediyorum. İyi ki varsınız.

ÖZET

BİLGİSAYAR ve ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ KARAR VERME ZORLUKLARININ FARKLI DEĞİŞKENLERCE İNCELENMESİ (DOKUZ EYLÜL ve EGE ÜNİVERSİTELERİ ÖRNEĞİ)

KARACA, Ozan

Yüksek Lisans Tezi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
Anabilim Dalı, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Programı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Özcan Erkan AKGÜN

Temmuz, 2013. 112 Sayfa.

Bu çalışmanın amacı, mesleki karar verme olgusu kapsamında bireylerin yaşadığı zorluğun İzmir’de lisans öğrenimi gören ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği programında okuyan öğrenciler üzerinde hangi değişkenlere göre farklılık gösterdiğini incelemektir. Nicel araştırma yaklaşımı temelinde yapılan bu çalışmada tarama metodu uygulanmıştır. Kesitsel tarama (cross-sectional survey) metodu ile yapılan bu çalışmada veriler, orjinali, Gati, Krauzs ve Osipow (1996) tarafından hazırlanan, Türkçe sürümü Kesici, Hamarta ve Arslan (2007) tarafından uyarlanan Mesleki Karar Verme Zorlukları Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın katılımcıları 2012–2013 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Dokuz Eylül Üniversitesi ve Ege Üniversitesi BÖTE bölümlerinin 1. 2. 3. ve 4. sınıflarında öğrenim görmekte olan 275 lisans öğrencisinden oluşmuştur. Ölçek sonuçlarından elde edilen veriler, SPSS paket programı aracılığıyla, bağımsız t testi ve ANOVA kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın sonucunda, BÖTE öğrencilerinin bir meslek seçerken yüksek seviyede genel kararsızlık yaşadıkları ve fonksiyonel olmayan inanca sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca üniversite eğitimi süresince öğrencilerin mesleki rehberlik ihtiyacı duyduğu görülmüştür. Bu ihtiyacın ve dışsal çatışmaların öğrencinin mesleki karar verme konusunda yaşadıkları zorlanmayı ortaya çıkaran bir çok faktörü yakından ilgilendirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Kararsızlık, Mesleki Karar Verme Zorluğu, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi, BÖTE.

ABSTRACT

EXAMING CAREER DECISION-MAKING DIFFICULTIES OF COMPUTER EDUCATION & INSTRUCTIONAL TECHNOLOGIES STUDENTS ACCORDING TO DIFFERENT VARIABLES (SAMPLE OF DOKUZ EYLUL and EGE UNIVERSITIES)

KARACA, Ozan

Master Thesis, Department of Computer Education and Instructional Technologies

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Ozcan Erkan AKGUN

July, 2013. 112 Pages.

The purpose of this research is to investigate students career decision-making difficulties and the factors affecting them. The investigation group consisted of bachelor students of Computer Education and Instructional Technology Departments (CEIT) in Izmir. The survey method was applied in this research that was carried out on the basis of quantitative research approach. The data were collected with CDDQ (Career Decision-Making Difficulties Questionnaire) that was originally prepared by Gati, Krauzs and Osipow (1996) and adapted into Turkish by Kesici, Hamarta and Arslan (2007). The sample consisted of 275 bachelor students in the 1, 2, 3 and 4. grades of Dokuz Eylül University and Ege University Computer Education and Instructional Technology Departments (CEIT) in Izmir in the spring term of academic year 2012-2013. The data obtained from the questionnaire were analysed by independent t test and ANOVA through SPSS.

The results of this research reveal that the students of CEIT department are indecisive while choosing of profession and they have dysfunctional myths. Furthermore the results show that students need vocational guidance during the university education. It was concluded that this need and external conflicts are closely associated with a number of factors that lead to the emergence of indecisiveness in terms of career decision-making.

Keywords: Vocational Indecision, Career Decision-Making Difficulties, Computer Education and Instructional Technology, CEIT.

*Üzerimde büyük emeği olan, Anneanneme,
Rahmetle...*

İÇİNDEKİLER

Bildirim	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Jüri Üyelerinin İmza Sayfası	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Önsöz ve Teşekkür	III
Özet	V
Abstract	VI
İthaf	VII
İçindekiler	VIII
Tablolar Listesi.....	IX
Şekiller Listesi.....	XII
1. Bölüm, Giriş	1
1.1 Problem Cümlesi.....	3
1.2 Alt Problemler	4
1.3 Önem	6
1.4 Sınırlılıklar	7
1.5 Tanımlar	7
1.6 Kısaltmalar	8
2. Bölüm, Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi ve İlgili Araştırmalar.....	9
2.1 Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	9
2.1.1 Meslek Kavramı	9
2.1.1.1 Mesleki Farklılaşma ve Uzmanlık	12
2.1.1.2 Meslek Seçimi ve Seçim ile İlgili Yaşanan Zorluklar	15
2.1.2 Türkiye’de Bilişim Teknolojileri Eğitimi	19
2.1.2.1 Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	25
2.1.2.1.1 Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Programının Amacı.....	26
2.1.2.1.2 Günümüzde Sağladığı İş İmkânları.....	27
2.2 İlgili Araştırmalar	28
2.3 Literatür Taraması Sonucu.....	31
3. Bölüm, Yöntem	32
3.1 Araştırma Modeli.....	32
3.2 Evren ve Örneklem	32
3.3 Veri Toplama Araçları	33
3.4 Verilerin Toplanması	35
3.5 Verilerin Analizi.....	35
4. Bölüm, Bulgular ve Yorumlar	36
5. Bölüm, Sonuçlar, Tartışma ve Öneriler	82
5.1 Sonuçlar	82
5.2 Tartışma.....	94
5.3 Öneriler	98
5.3.1 Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler.....	98
5.3.2 İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler	99
Kaynaklar	101
Ekler	108
Özgeçmiş ve İletişim.....	112

TABLolar LİSTESİ

Tablo.1. Örneklemin Demografik Özellikleri	33
Tablo.2. Sınıf Düzeyi Değişkeninin Betimsel İstatistikleri	36
Tablo.3. Üniversite Başarı Düzeyi Değişkeninin Betimsel İstatistikleri	37
Tablo.4. Okunan Lise Türü Değişkeninin Betimsel İstatistikleri	37
Tablo.5. İkamet Edilen Bölge Değişkeninin Betimsel İstatistikleri.....	38
Tablo.6. Görev Yeri Etki Düzeyi (GYED) Değişkeninin Betimsel İstatistikleri.....	39
Tablo.7. Lisansüstü Eğitim Alma Konusundaki İsteklilik Değişkeninin Betimsel İstatistikleri.....	39
Tablo.8. KPSS'ye Girme Konusundaki İsteklilik Değişkeninin Betimsel İstatistikleri	39
Tablo.9. Üniversiteyi Kazanmadan Önce Mesleki Rehberlik Alma Durumu Değişkeninin Betimsel	40
Tablo.10. Üniversite Süresince Yaşanan Mesleki Rehberlik Gereksinimini (MRG) Değişkeninin Betimsel İstatistikleri	41
Tablo.11. Bölüme İsteyerek Gelme Durumu (BİGD) Değişkeninin Betimsel İstatistikleri.....	41
Tablo.12. Bölümün Diğer Meslekler İçin Kazanım Sağlama Durumu Değişkeninin Betimsel İstatistikleri	42
Tablo.13. Üniversite Süresince Teknik Kursa Gitme Durumu Değişkeninin Betimsel İstatistikleri.....	42
Tablo.14. BÖTE Harici İlave Bir Programda Okuma Durumu Değişkeninin Betimsel İstatistikleri.....	43
Tablo.15. Bölümü Bırakma Eğilimi (BBE) Değişkeninin Betimsel İstatistikleri.....	43
Tablo.16. Çalışma Tecrübesi Değişkeninin Betimsel İstatistikleri.....	44
Tablo.17. Dışsal Mesleki Baskı Hissetme Durumu (DBD) Değişkeninin Betimsel İstatistikleri.....	44
Tablo.18. İdeal Meslek Tercihi Değişkeninin Betimsel İstatistikleri	45
Tablo.19. Mesleki Karar Verme Zorlukları Düzeylerine Yönelik Bulgular.....	46
Tablo.20. Yaş Değişkeninin BE Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular	48
Tablo.21. Yaş Değişkeni ile BE Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları	48
Tablo.22. Yaş Değişkeninin MSSBE Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular	49
Tablo.23. Yaş Değişkeni ile MSSBE Alt Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları.....	49
Tablo.24. Yaş Değişkeninin BKBE Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular... ..	50
Tablo.25. Yaş Değişkeni ile BKBE Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları	51
Tablo.26. Yaş Değişkeninin MSBE Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular ..	51
Tablo.27. Yaş Değişkeni ile MSBE Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları	52
Tablo.28. Yaş Değişkeninin BUYBE Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular.....	53
Tablo.29. Yaş Değişkeni ile BUYBE Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları	53
Tablo.30. Yaş Değişkeninin MKZÖ Genel Puanı ile Arasındaki Betimsel Bulgular ..	54
Tablo.31. Yaş Değişkeni ile MKZÖ Genel Puanı Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları.....	55
Tablo.32. Cinsiyet Değişkeninin MKZÖ'nün Boyut ve Alt Boyutları ile Arasındaki Betimsel İstatistikler ve T Testi Sonuçları.....	55

Tablo.33. Sınıf Düzeyi Değişkeninin GK Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular	56
Tablo.34. Sınıf Düzeyi ile GK Alt Boyutu Arasındaki Anlamli Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları	57
Tablo.35. Sınıf Düzeyi Değişkeninin BE Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular	58
Tablo.36. Sınıf Düzeyi ile BE Boyutu Arasındaki Anlamli Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları	58
Tablo.37. Sınıf Düzeyi Değişkeninin MSSBE Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular	59
Tablo.38. Sınıf Düzeyi ile MSSBE Alt Boyutu Arasındaki Anlamli Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları.....	59
Tablo.39. Sınıf Düzeyi Değişkeninin BKBE Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular	60
Tablo.40. Sınıf Düzeyi ile BKBE Alt Boyutu Arasındaki Anlamli Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları	60
Tablo.41. Sınıf Düzeyi Değişkeninin MSBE Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular	61
Tablo.43. Sınıf Düzeyi Değişkeninin BUYBE Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular	62
Tablo.44. Sınıf Düzeyi ile BUYBE Alt Boyutu Arasındaki Anlamli Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları.....	63
Tablo.45. Sınıf Düzeyi Değişkeninin TB Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular	64
Tablo.46. Sınıf Düzeyi ile TB Boyutu Arasındaki Anlamli Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları	64
Tablo.47. Sınıf Düzeyi Değişkeninin İÇ Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular	65
Tablo.48. Sınıf Düzeyi ile İÇ Boyutu Arasındaki Anlamli Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları	65
Tablo.49. Sınıf Düzeyi Değişkeninin DÇ Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular	66
Tablo.50. Sınıf Düzeyi ile DÇ Boyutu Arasındaki Anlamli Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları	66
Tablo.52. Sınıf Düzeyi ile MKZÖ Genel Puanı Arasındaki Anlamli Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları.....	68
Tablo.53. GYED Değişkeninin GK Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular... ..	69
Tablo.54. GYED ile GK Alt Boyutu Arasındaki Anlamli Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları	69
Tablo.55. GYED Değişkeninin TB Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular	70
Tablo.56. GYED ile TB Boyutu Arasındaki Anlamli Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları	70
Tablo.57. GYED Değişkeninin GOB Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular	71
Tablo.58. GYED ile GOB Alt Boyutu Arasındaki Anlamli Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları	72
Tablo.59. GYED Değişkeninin İÇ Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular	72
Tablo.60. GYED ile İÇ Alt Boyutu Arasındaki Anlamli Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları	73
Tablo.61. BİGD Değişkeninin MKZÖ'nün Boyut ve Alt Boyutları ile Arasındaki Betimsel İstatistikler ve T Testi Sonuçları.....	74
Tablo.62. MRG Değişkeninin MKZÖ'nün Boyut ve Alt Boyutları ile Arasındaki Betimsel İstatistikler ve T Testi Sonuçları.....	75

Tablo.63. BBE Değişkeninin MKZÖ'nün Boyut ve Alt Boyutları ile Arasındaki Betimsel İstatistikler ve T Testi Sonuçları	77
Tablo.64. Çalışma Tecrübesi Değişkeninin MKZÖ'nün Boyut ve Alt Boyutları ile Arasındaki Betimsel İstatistikler ve T Testi Sonuçları	79
Tablo.65. DBD Değişkeninin MKZÖ'nün Boyut ve Alt Boyutları ile Arasındaki Betimsel İstatistikler ve T Testi Sonuçları	80

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil.1. Mesleki Karar Verme Zorlukları Taksonomisi.....	18
Şekil.2. Eğitimde Bilgisayarlardan Yararlanma Biçimleri	20

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bilgiyi elde etme yolları zaman ilerledikçe farklılaşıp çeşitlenmekte ve kolaylaşmaktadır. Bilim ve teknolojide insan yaşamını kolaylaştırmaya yönelik çalışmalar sağlık, ulaşım, iletişim ve en önemlisi de eğitim alanında gelişmelere ortam hazırlamıştır. Teknoloji ve eğitimin sentezi ile birlikte, öğretmen merkezli, ezbere dayalı, kara tahta ve tebeşirli geleneksel öğretim ortamlarının yerini, öğrenci odaklı, bilgisayar teknolojileri ile desteklenen, bireysel öğrenmenin amaç edinildiği çağdaş eğitim ortamları almıştır. Eğitim başta olmak üzere teknolojinin yaşamda bu denli geniş alan edinmesi ile birlikte, bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin bir şekilde tanıma ve kullanma becerilerine sahip bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. Çuhadar ve Dursun'a (2010) göre bu bireylerin aynı zamanda olay ve olgulara yönelik eleştirel bir yaklaşımı benimseyen, bilgiyi elde eden, değerlendiren ve ortaya çıkan problemlere çözüm üretebilen uzman niteliği taşıması, söz konusu ihtiyacın yarattığı bir beklentidir. Üniversiteler kapsamında Bilişim ve Bilgisayar adı altında mevcut tüm bölümler, bu ihtiyacı karşılamaya yönelik eğitim vermektedir. Bu bölümlerin başında eğitim fakültelerine bağlı bulunan Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) bölümü gelmektedir.

Altun ve Ateş (2008), Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi programlarında yetişen öğretmenlerin özelliklerini, diğer alan öğretmenlerine mevcut eğitsel yazılımlar ile ilgili bilgilendirme, eğitsel içerik hazırlama, sunum hazırlama ve uygulama, web üzerinden eğitsel etkinlikler hazırlama ve kullanma olarak tanımlamıştır. Fakat Erdoğan ve Arslan (2006, akt. Sanalan ve diğerleri, 2010) BÖTE bölümü mezunlarının görev yaptıkları okullarda öğretmen, öğretim teknolojisi, formatör ve teknisyen olarak görüldüklerini ifade etmiş, okuldaki diğer öğretmenler ve yöneticilerin de farklı beklentiler içinde olduğunu vurgulamıştır. Öğretmenlik mesleği yanında bu tür beklentilerin, BÖTE bölümünden mezun öğretmenlerde mesleki doyumsuzluğa ve

tükenmişliğe neden olduğu görülmüştür. Sarıkaya ve Khorshid (2009) meslek faaliyetlerinin insan ömrünün yaklaşık üçte birini kapsadığını belirtmiş ve bu faaliyetler sonunda ulaşılmaması beklenen doyum noktasını mesleki değer olarak tanımlamıştır. Bireyin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda doğru tercihler yapması mesleki değer kavramı ile meslek seçimi olgusunu bir araya getirmektedir. Meslek seçimi, öğrencinin öğrenim hayatı boyunca aldığı tüm eğitim ve tecrübeleri kullanarak, mezun olduktan sonra yaşantısına yön verecek ve geleceğe yönelik planlarını uygulamasına zemin hazırlayacak önemli kararları alma olgusudur. Ekonomik bağımsızlığın kazanılması, toplum ile aile içinde saygınlığın sağlanması, kaliteli yaşam standartlarının oluşturulması bu dönemde alınan kararların sağlıklı olmasına bağlıdır.

Meslek seçimi olgusu, bireyin toplum tarafından kabul edilmesi ve ideal bir yaşam sürdürebilmesi gibi amaçlarını gerçekleştirmede önemli bir rol üstlenmektedir. Bilgi eksikliği ya da rehberlik yetersizliği gibi sebeplerle yapılan yanlış tercihlerle kişi kendini, telafisi mümkün olmayan durumlara atabilmektedir. Çakır'a (2004) göre bir mesleki tercihin uygulama evresine gelindiğinde, bazı bireyler kendi özellikleri ile ilgili bilgi yoksunluğu nedeniyle, meslekle ilgili kapsamlı bilgileri olmadığında, fikirlerini önemsedikleri insanlardan yapılan doğrudan veya dolaylı baskılar ve bazı işlevsellikten uzak düşünceler neticesinde kararsızlık eğilimi göstermektedirler.

Sanalan ve diğerlerinin (2010) BÖTE Bölümü öğrencilerinin programa bakış açılarını belirlemeye yönelik çalışmasında, bireyin mesleki tercih aşamasındaki beklentisinin değişebildiğini ve üniversitede okuduğu süreç içinde yaşadığı her türlü olumlu ve olumsuz durumun, eğitim ortamının kalitesi gibi unsurların bu değişimde rol oynadığını ortaya koymuştur. Araştırma kapsamında yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler neticesinde beklentilerinde olumlu değişiklik olan bireyler, bölüme geldiklerinde kendilerini bekleyen iş imkânları bakımından daha fazla fikir edindiklerini ifade etmiş, akademisyenlik yapabilme, özel sektörde çalışabilme ve öğretmenlik gibi seçeneklerin varlığının, bu değişime neden olduğunu belirtmişlerdir. Fakat bunun yanında öğrenim süresince öğretmenlerinin etkin iletişimi doğrultusunda eğitimini sürdüren öğrenciler, farklı öğretmen ve öğretim yöntemleri ile karşılaştıklarında derslere yönelik olumsuz tutum geliştirebilmektedir. Bu durum okul ile öğrenci bağlarını zayıflatabilmekte ve öğrencinin mesleki kararlarında kırılmalar yaratabilmektedir. Bu durum mesleki rehberlik kavramını karşımıza çıkarmaktadır.

Çoban'a (2005) göre, bireyin yeteneği, ilgisi, meslekten beklentisi ve kişisel nitelikleri göz önünde bulundurularak bir meslek tercihi yapabilmesi konusunda yardımcı olmak, mesleki rehberlik çalışmalarının genel amacıdır. Bu çalışmalar sayesinde, mesleki rehberliğe ihtiyaç duyan bireyin mesleki yetkinlik durumları ve mesleki yetkinlik ile bağlantısı olduğu düşünülen çeşitli değişkenler esas alınarak, programların geliştirilmesi ve hayata geçirilmesi, meslek tercihi hususunda verimi arttırmaktadır.

Öğrencilerin, kendi niteliklerine göre hangi mesleği yapmaya daha elverişli olduklarına karar verme evresinde meydana gelen sorunlar, “mesleki karar verme zorlukları” şeklinde adlandırılmıştır (Gati, Krauzs ve Osipow, 1996). BÖTE bölümünün Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarında istihdam edilme durumunun gün geçtikçe azalması, buna karşın bölümün kazandırdığı mesleki imkânların çeşitliliği, kritik meslek seçimi sürecinde, öğrencilerin mezun olduktan sonra ne iş yapacağı ile ilgili sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunlarla beraber öğrencinin mesleki beklentileri süreç içinde değişiklik gösterebilmekte ve bu durum sağlıklı karar vermeyi zorlaştırmaktadır.

Gati, Krauzs ve Osipow (1996) meslek tercihinin zorlaştıran nedenleri sınıflandırıp, fonksiyonel olarak açıklamak için bir “Mesleki Karar Verme Zorlukları” taksonomisi (MKZÖ) hazırlamışlardır. Kesici, Hamarta ve Arslan'a (2008) göre, geliştirilen bu taksonomi ile meslek seçimini kapsayan sürecin kavranmasında önemli bir yere sahip karar teorileri ilişkilendirilmiştir. Bu karar teorilerinden ilki, meslek tercihi yaparken bireyi engelleyen, ikincisi ise en iyi mesleği seçme içgüdüleriyle karar mekanizmasını engelleyen zorluklardır. Bu araştırma özellikle son yıllarda azaltılan bilgisayar dersleri ve norm fazlası olma gibi problemlerle birlikte gelecek kaygısı yaşayan BÖTE bölümü öğrencilerinin mezuniyet öncesi süreçte yaşadıkları karar verme zorluklarının incelenmesi hedeflenmektedir.

1.1 PROBLEM CÜMLESİ

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği programı öğrencilerinin mesleki karar verme konusunda yaşadıkları zorlanma düzeyleri, öğrencilerin demografik özelliklerine ve bireysel tercih ve durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır? Bir başka deyişle mesleki karar vermede zorlanan öğrencilerin özellikleri nelerdir?

1.2 ALT PROBLEMLER

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin,
 - a. Yaş,
 - b. Cinsiyet,
 - c. Sınıf düzeyi,
 - d. Üniversite başarı düzeyi,
 - e. Okunan lise türü,
 - f. İkamet edilen bölge,
 - g. Muhtemel görev yerinin meslek tercihine etki düzeyi (GYED),
 - h. Lisansüstü eğitim alma konusundaki isteklilik,
 - i. KPSS'ye girme konusundaki isteklilik,
 - j. Üniversiteyi kazanmadan önce mesleki rehberlik alma durumu,
 - k. Üniversite süresince mesleki rehberlik gereksinimi (MRG),
 - l. Bölüme isteyerek gelme durumu (BİGD),
 - m. Bölümün diğer meslekler için kazanım sağlama durumu,
 - n. Üniversite süresince teknik kursa gitme durumu,
 - o. BÖTE harici ilave bir programda okuma durumu,
 - p. Bölümünü bırakma eğilimi (BBE),
 - q. Çalışma tecrübesi,
 - r. Dışsal mesleki baskı hissetme durumu (DBD),
 - s. İdeal meslek tercihi,

Değişkenleri açısından demografik özellikleri nelerdir?

2. Öğrencilerin,
 - a. Hazırlık eksikliği boyutunda,
 - i. Motivasyon eksikliği,
 - ii. Genel kararsızlık,
 - iii. Fonksiyonel olmayan inançlar alt boyutlarında,

- b. Bilgi eksikliği boyutunda,
 - i. Mesleki seçim süreci ile ilgili,
 - ii. Kişinin kendisi ile ilgili,
 - iii. Meslek seçenekleriyle ilgili,
 - iv. Bilgiye ulaşma yollarıyla ilgili bilgi eksiklikleri alt boyutlarında,
- c. Tutarsız bilgiler boyutunda,
 - i. Güvenli olmayan bilgiler,
 - ii. İçsel çatışmalar,
 - iii. Dışsal çatışmalar alt boyutlarında,
- d. MKZÖ'nün toplamından,

Elde ettikleri puanlar bakımından hangi düzeydedir?

3. Araştırmaya katılan öğrencilerin, 1. alt problemde bahsi geçen değişkenlere göre genel zorlanma düzeyleri ve

- a. Hazırlık Eksikliği boyutunda,
 - i. Motivasyon eksikliği,
 - ii. Genel kararsızlık,
 - iii. Fonksiyonel olmayan inançlar alt boyutlarında,
- b. Bilgi Eksikliği boyutunda,
 - i. Mesleki seçim süreci ile ilgili,
 - ii. Kişinin kendisi ile ilgili,
 - iii. Meslek seçenekleriyle ilgili,
 - iv. Bilgiye ulaşma yollarıyla ilgili bilgi eksiklikleri alt boyutlarında,
- c. Tutarsız Bilgiler boyutunda,
 - i. Güvenli olmayan bilgiler,
 - ii. İçsel çatışmalar,
 - iii. Dışsal çatışmalar alt boyutlarında

Anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

1.3 ÖNEM

BÖTE bölümünün amacı, kurulduğu günden itibaren, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak eğitim faaliyetlerini sürdüren, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışacak bilgisayar öğretmeni adaylarına, bilişim teknolojileri ve eğitim bilimleri yönünden gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılması olmuştur. Fakat bölümün öğrencilerinin ve mezunlarının 2013 yılı itibariyle, istihdam edilme, mesleki kaygılar ya da mesleki kararsızlık açılarından birçok sorun yaşadıkları görülmektedir. Bu nedenle bu araştırma günceldir.

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde istihdam edilme durumunun sınıf öğretmenliği gibi eski dallara nazaran yeni olması, ihtiyaç duyulan kadroların alan dışı yapılan atamalarla ve zamana bağlı olarak doldurulması, bölümün yeniliği sebebiyle emeklilik hak edişine sahip bilgisayar öğretmeni bulunmaması vb. nedenlerden dolayı bilgisayar öğretmeni atamaları durma noktasına gelmiştir. İlk ve orta öğretim kurumlarında zorunlu ders olan bilgisayar derslerinin, seçmeli derse dönüştürülerek ders saatlerinin azaltılması, atanan öğretmenlerin de formatör öğretmen sıfatıyla çalıştıkları okullarda teknik personel gibi çalıştırılmaları durumunu ortaya çıkarmıştır. Bu durumun BÖTE öğrencileri üzerinde gelecek kaygısı, BÖTE mezunları üzerinde ise mesleki tatminsizlik yarattığı gözlemlenmektedir. Bu sorunun daha öğretim aşamasında ve öğrenci bazında giderilmesi için hangi değişkenlere odaklanmak gerektiğinin saptanması ve çözüm önerileri üretilmesi, bu araştırmanın gerekliliğini göstermektedir.

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümü, bünyesinde bilişim teknolojileriyle ilgili hem eğitsel hem de teknik dersleri barındırması sebebiyle, öğrenciler tarafından sanılanın aksine sadece Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarına, Bilişim Teknolojileri Öğretmeni yetiştirme amacı gütmemektedir. Programın çıktısı olan öğrencilerin bilişime yönelik yetenekleri ve becerileri doğrultusunda kamunun veya özel sektörün bilişim ile ilgili alanlarına yönlendirilmeleri ya da programın eğitim planlamasının günümüzün mesleki imkânlarına göre düzenlenerek, öğrencilerin öğretim teknolojileri tasarımcısı olmaları sağlanabileceği düşünülmektedir.

Bu amaçlar çerçevesinde hazırlanan bu tez çalışması, BÖTE öğrencilerinin meslek tercihi yaparken hangi noktalarda zorlandıklarını tespit edip bu noktaların iyileştiril-

mesi veya çözümlenmesi için hangi düzeyde ne gibi değişiklikler yapılması gerektiğini ortaya çıkarttığı için işlevseldir.

Alan yazında incelenen bazı araştırmalarda BÖTE öğrencileri üzerinde, Kurt ve Sular (2011) Mesleki Önyargıları Belirleme Anketini ve Karataş (2010) zihin haritaları yöntemini uygulayarak meslek hakkındaki öğrenci görüşlerini ve mesleki tercihleri etkileyen faktörleri saptamaya çalışmışlardır. Genel olarak bakıldığında ise ağırlıklı olarak BÖTE öğrencilerinin ve BT öğretmenlerinin sorunları tespit edilmiş, bu sorunlara ise Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlar üzerinden çözüm önerileri getirilmiştir.

Bu araştırma ise alan yazındaki araştırmalardan farklı olarak Gati, Krauzs ve Osipow (1996) tarafından hazırlanan Mesleki Karar Verme Zorlukları Ölçeği kullanılarak, birikmekte olan BÖTE öğrenci potansiyelinin farklı meslek gruplarında değerlendirilebilirliği, bunun için hangi değişkenlere odaklanmak gerektiği ve BÖTE programında ne gibi değişiklikler yapılması bu sorunsalı azaltabilir ya da ortadan kaldırabilir sorularına cevap aramaktadır.

1.4 SINIRLILIKLAR

Bu araştırma, verilerin 01.04.2013 ile 01.05.2013 tarihleri arasında toplanması, İzmir’de bulunan, Dokuz Eylül ve Ege Üniversitelerinde okuyan ve ilgili anketi araştırmada kullanılabilecek nitelikte doldurabilen 275 öğrencinin katılımı ve örneklem alma yöntemi olarak uygun örnekleme yönteminin kullanılmış olması ile sınırlıdır.

1.5 TANIMLAR

Formatör Öğretmen: Milli Eğitime Bağlı eğitim kurumlarında hizmet veren bilişim sınıfları ve bu sınıflarda bulunan teknolojik aletler ile ilgili görev ve sorumlulukları bulunan kimse.

Mesleki Karar Verme Zorlukları: Öğrenimini sürdüren veya tamamlayan öğrencinin, alanıyla ilgili ya da alanı dışında hangi mesleği yapacağı ile ilgili tercih aşamasında yaşadığı zorlukların tümüdür. Örnek olarak Bilgisayar mühendisliği bölümü mezunu bir bireyin, kamu hizmeti veren bir devlet dairesinde çalışmak ile özel sek-

törde çalışmak arasında tercih yaparken zorlanmasının altında yatan nedenleri gösterilebilir.

Pedagojik Formasyon: Öğretmen olmak için gerekli olan öğretim metotlarının, doğru ve etkili bir şekilde kullanılması için alınan eğitimidir. Kısaca “Formasyon” da denilmektedir.

1.6 KISALTMALAR

ALES	Akademik Lisansüstü Eğitim Sınavı
AR-GE	Araştırma-Geliştirme
BDE	Bilgisayar Destekli Eğitim
BDO	Bilgisayar Deneme Okulu
BLO	Bilgisayar Laboratuvar Okulu
BÖTE	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitim
BT	Bilişim Teknolojileri
BTS	Bilişim Teknolojileri Sınıfı
BTYK	Bilgi Teknolojileri Yüksek Kurulu
DEÜ	Dokuz Eylül Üniversitesi
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EÜ	Ege Üniversitesi
FATİH	Eğitimde Fırsatları Arttırma Teknolojiyi İyileştirme Hareketi
HÜ	Hacettepe Üniversitesi
KPSS	Kamu Personeli Seçme Sınavı
LCD	Liquid Crystal Display (bir dijital görüntüleyici tipi)
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEBSİS	Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri
MKZÖ	Mesleki Karar Verme Zorlukları Ölçeği
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
ÖSYM	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
PKMB	Proje Koordinasyon Merkezi Başkanlığı
RİBA	İngiliz Mimarları Kraliyet Enstitüsü

SAÜ	Sakarya Üniversitesi
TDK	Türk Dil Kurumu
TTKB	Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
YÖK	Yükseköğretim Kurumu

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Araştırma, “Mesleki Karar Verme Zorlukları” isimli bağımlı değişkenin ekseninde şekillendirildiği için “meslek kavramı” başlığı altında, “Mesleki Farklılaşma ve Uzmanlık” ve “Meslek Seçimi ve Seçim ile İlgili Yaşanan Zorluklar” gibi bölümler kavramsal olarak açıklanmıştır. Aynı zamanda meslek ile ilgili kavramların bireysel boyutu, psikoloji ve sosyoloji alanlarının kavram ve tartışmaları dikkate alınarak incelenmiştir.

Meslek kavramından sonra “Öğretmenlik Mesleği” başlığı altında, “Geçmişten Günümüze; Türkiye’de Öğretmenlik Mesleği” ve “Türkiye’de Bilişim Teknolojileri Eğitimi ve Gelişim Süreci” bölümleriyle meslek kavramı genelden özele indirgenmiştir. Bunlara ek olarak “Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi” başlığı altında program ayrıntılarıyla incelenerek, “Kuruluş Amacı ve İçeriği” bölümünde programın tarihçesi, mevzuatı ve amacından bahsedilecek, “Günümüzde Sağladığı İş İmkânları” ile programın öğrenciye kattıklarını göz önüne alınıp alternatif iş imkânları konusunda bilgiler verilmiştir.

2.1.1 Meslek Kavramı

Türk Dil Kurumu’na (TDK) (2013) ait web tabanlı sözlükte “Meslek” kelimesi için “belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal

üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş” tanımlaması yapılmaktadır. Meslek kavramı batı dillerinde daha farklı terimlerle adlandırılmaktadır. Örneğin, dünyada kullanımı en yaygın dil olan İngilizcede, görülen eğitimin seviyesi, yapılan görevin niteliği ya da mesleğin sosyolojik ve ekonomik çıktıları değerlendirilerek uzman meslekler (professions) ya da beceriye dayalı meslekler (vocations) olarak farklılaşabilmektedir (Kuzgun, 2000). Bu iki terim aslında mesleklerin temel çıkış noktaları bakımından, “bilgi gerektiren” ve “beceri gerektiren” olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir.

Eski Türkçede bu konuyla ilgili bazı sınıflandırmalar yapıldığını göze çarpılmaktadır. Örneğin, “mektepli” (sistemli bir eğitim programının çıktısı olarak edinilen meslek) ve “alaylı” (geleneksel yöntemlerle, usta-çırak yöntemiyle ya da sosyal öğrenme yoluyla edinilen meslek) tanımlamaları, nitelik kazanım metotları bakımından meslek kavramını sınıflandırmaktadır.

Bireyin belli bir alanda, kendi gereksiniminden fazla ve başkaları için faydalı olabilecek bir şeyler üretmesi ve bunu ihtiyaç duyduğu başka şeyleri takas yolu ile başkalarından elde etme çabası, mesleklerin başlangıcını oluşturmaktadır (Kuzgun, 2003).

Meslek kavramıyla ilgili en geçerli tanımı, “bir kimsenin hayatını kazanmak için yaptığı, diğer insanlara yararlı bir hizmet ya da ürün sağlamaya yönelik olan, kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan bilgi ve becerilere dayalı etkinlikler bütünüdür” ile Kuzgun (2003) yapmıştır. Royal Institute of British Architects’e (RİBA) göre ise meslek, amacı topluma nesnel katkı yapan ya da hizmet veren, doğrudan ya da dolaylı olarak maddi karşılığını alan, alanla ilgili sistemli bir özel eğitim üzerine kurulan bir uğraştır (1917, akt. The Monopolies and Mergers Commission, 1977).

Meslek edinmede temel unsur para kazanmak gibi görünse de aslında tek amaç bu değildir. Çünkü maddi kaygıları olmayan bireylerde de bir alanda uzmanlaşmak ve mesleki donanım edinmek sık rastlanan bir durumdur. İnsan ömrünü bir bütün olarak düşündüğümüzde, meslek sahibi olmanın aslında sürekli bir uğraşı ve zamanı iyi değerlendirme yönleri de mevcuttur. Yeşilyaprak (2010), bir meslek edinmenin, sadece para kazanma ile ilgili değil, kişinin sosyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarının giderilmesi ve doyumu konusunda da etkili olduğunu ifade etmektedir. Bu ifade, ünlü psikoanalitik kuramcısı Freud’un “Sağlıklı insan sevebilen ve çalışabilen kişidir” söylemiyle de örtüşmektedir. Bir meslek edinmenin, kişinin toplum tarafından kabul-

lenilmesi, saygı görmesi ve en önemlisi bir işe yaradığını hissetmesi sayesinde psikolojik açıdan da çok önemlidir. Ayrıca kişi, edindiği meslek sayesinde yeteneklerini ve becerilerini kullanır, farkında olmadığı kabiliyetlerini ortaya çıkartır, kapasitesini geliştirir, başarılı olur ise mesleki açıdan doyuma ulaşabilir. Yani kişi sosyal statü edinme ya da bir meslek grubuna dâhil olmasıyla beraber kendini (özünü) gerçekleştirmeye yakınlaşmaktadır (Kuzgun, 1982).

Meslek kavramı başlığı altında vurgulanan kavramsal tanımlamalara ek olarak, sosyolojide meslek terimi daha çok tarım sonrası endüstrileşmeye paralel olarak gelişen mesleki iş bölümü kavramıyla ilişkilendirilerek tanımlanmaktadır. Mesleği, emek piyasalarının büyümesinin bir sonucu olarak ev ekseni işlerden ayrılan iktisadi bir rol olarak tanımlayan Marshall, kavramın tarihi sürecine sosyolojik ve iktisadi bir gönderme yapmıştır (1999, akt. Aytekin, 2005)

Mesleklere genel olarak baktığımızda bir üretim teması vardır. Mal ya da hizmet üretimi meslek olgusunun esası gibi görünmesine rağmen, her üretimi mesleki faaliyet olarak değerlendiremeyiz. Çünkü Kuzgun (2000), meslek kavramı ile ilgili yaptığı “meslek, insanlara yararlı mal ve hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belli eğitimle kazanılan sistemli ve beceriye dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünüdür.” tanımlamasıyla, üretimin sadece yasal faaliyetler temelinde bir meslek olarak değerlendirilebileceğinin altını çizmiştir.

Kişinin seçtiği meslek onun o meslekte başarılı olup olamayacağını, ileride yaşamayı düşündüğü hayat standardını ne derecede sağlayabileceğini, nerede yaşayıp, kiminle evleneceğini ve ilerleyen yıllarda hangi kişilerle sosyal paylaşımında bulunacağına kadar yaşama dair birçok değişkeni, dolaylı olarak belirler (Hoppock, 1966). Kişinin hayatına böylesine çok yönlü etkileri olan meslek konusu, günümüzde giderek güçleşen ve karmaşıklaşan bir olay hâline gelmiştir. Bunun en önemli nedeni ise toplumsal ihtiyaçların değişmesi ve seçeneklerin artmış olmasıdır.

Bilgi ve teknolojinin hızla geliştiği bu yıllarda, üniversite eğitimi de epey önem kazanmıştır. Çünkü üniversiteler meslek edinme yolunda yeni bilgilerin öğretilmesinde ve üretilmesinde rol alan sistemli eğitim kurumlarıdır. Meslek ve eğitim kavramlarını birbirinden bağımsız düşünemeyiz. Yukarıda meslek ile ilgili yapılan tüm tanımlamalara baktığımızda kişisel bir kavram gibi görünse de, devletleri de iktisadi, sosyal ve kültürel anlamda etkilemektedir. Devletin menfaatleri doğrultusunda toplumun sahip olduğu iş gücünün kontrol altına alınıp koordine etmesi zaruridir.

Eğitim-öğretim uygulamalarının işlevlerinden biri de öğrencilerin ilgi, istek ve yeteneklerini belirleyerek, onları bu ilgi istek ve yetenekleri doğrultusunda önce bir üst öğretim kademesindeki ilgili alana, daha sonra da uygun mesleğe yönelmektir (Der-yakulu, 2008). Bu işlevler, her ülkede belirli standartlar, ilkeler ya da kanunlarla desteklenmekte ya da sınırları belirginleştirilmektedir. Ülkemizde bu iş gücünü organize etmek için 14.06.1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin ana hatları ve amacı şekillendirilmiştir.

“Milli eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak, eğitim-insan gücü ve istihdam ilişkileri dikkate alınmak üzere, sanayileşme ve tarımda, modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçeğleştirilir”

ilkeleri bahsi geçen meslek tanımlarının tamamını kapsayacak şekilde yorumlanabilir (MEB, 1973).

2.1.1.1 Mesleki Farklılaşma ve Uzmanlık

Mesleki farklılaşmanın temeli aslında insanoğlunun bir arada yaşamaya başladığı dönemlere dayanmaktadır. Eski çağlarda otlarla ve çeşitli materyallerle, hastalanan veya yaralanan insanları iyileştirmeye çalışan şifacılar, teknoloji ve bilginin artmasıyla, şimdilerde birçok alt meslek dalına ayrılmış, tıp biliminin uzmanları olarak beyin cerrahı, kadın doğum uzmanı, çocuk doktoru gibi unvanlar altında topluma tıbbi hizmet vermektedirler.

Eskiden var olan eğitmenlik mesleğine baktığımızda, dönemin bilgi birikimine ve bölgenin kültürel desenine göre hemen hemen her konu hakkında fikir sahibi olan ve bunları aktarabilen kişilere bu adın verildiği bilinmektedir. Fakat günümüzde bir insanın her bilim dalı ya da her konuyla ilgili tüm bilgilere sahip olması gerçeğçi olmadığı için zamanla öğretmenlik de alt dallara ayrılmış, her dalda farklı uzmanlık alanları ortaya çıkmıştır. Kısacası bilginin aktarımı görevi, eğitmenliğin mesleki dönüşüm sürecinde, genelden özele doğru çeşitlenmiş ve bir nevi görev dağılımı yapılmıştır.

Öğretmenin, eğitmen olabilmesi için birden fazla konu hakkında yetkin olması gerektiği dönemden, günümüze bakıldığında, dil öğretmenliği, matematik öğretmenliği, bilgisayar öğretmenliği, çeşitli zekâ geliştirici hobiler (satranç öğretmenliği, briç öğretmenliği vb.) ya da sosyal faaliyetler ile ilgili eğitmenlikler (daliş eğitmenliği, pi-

yano eğitimliği vb.) olmak suretiyle çok sayıda eğitimlik sıfatı bulunmaktadır. Bu da mesleklerin eski çağlara nazaran toplumun ihtiyaçlarının ve bilginin artmasıyla beraber ne kadar çeşitlendiğini ve çeşitlenmeye devam edeceğini göstermektedir.

“Accounting Profession” isimli kitaplarında, teknolojinin ilerlemesiyle beraber mesleki uzmanlaşmanın yaygınlaşmasınının 19. Yüzyıla dayandığını belirten J. W. Buckley ve M. H. Buckley, eczacılık, veterinerlik, tıp, hemşirelik, öğretmenlik, kütüphanecilik ve sosyal hizmetlerle ilgili mesleklerin hepsinin uzmanlaşma süreçlerinin 1900lü yıllar itibariyle ortaya çıktığını belirtmektedir (1974, akt. Perks, 1993).

Meslekler, aslında toplumun yapısına bağlı zorunluluklar ve kültürel ihtiyaçlar nedeniyle yıllar içerisinde evrim geçirerek bu günlere gelmiştir. Mesleklerin farklılaşmasında ve özelleşmesinde etken, bu zorunluluk ve ihtiyaçları ortaya çıkartan sanayileşmeyle beraber teknolojidaki yaşanan sürekli ilerleme, kentleşme ve içinde bulunduğumuz enformasyon çağıdır (Aktekin, 2005). Bilgi arttıkça bu bilgiyi tam verimlilikle ve tek meslek altında kullanabilmek zorlaşmaktadır (Kuzgun, 2003). Buna ek olarak, farklılaşan, uzmanlaşan, kültür seviyesi ve ihtiyaçları gün geçtikçe artan insanoglu için farklı mesleklerin ve alt dalların ortaya çıkması kaçınılmaz hale gelmiştir. Örneğin, eski dönemlerde madenden kömür çıkartan bir madencinin, şimdinin geniş görüşlülük ve bilgi birikimiyle yer altındaki tüm kaynaklar hakkında yetkin olması beklenemez. Bu sebeple zaman içerisinde kömür konusunda uzman maden mühendisleri ya da cevher zenginleştirme uzmanları gibi alt dallar oluşturularak teknolojinin ilerlemesi, bilginin yönetimi ve insan gücünün iktisadi faydası artırılmıştır.

Endüstri devrimi toplumsal yapının birçok alanında olduğu gibi, sosyal gelişim açısından da yeni seçenekler meydana getirerek ciddi değişimlere neden olmuştur. Gelişen sanayi ile beraber mesleki hareketlilik artmış, bu mesleki hareketliliğe paralel olarak da eğitim faktörü ortaya çıkmıştır. Eski dönemlerde kas gücüne ve el becerilerine dayanan mesleklerden, şimdinin zihinsel becerilere dayanan mesleklerine doğru bir yönelim söz konusudur (Kuzgun, 1982). Bu yönelimi de sanayileşme ile boş çıkan işgücünün, yine sanayileşmeyi geliştirme ve yönetimi için kullanan zihin gücüne dönüşmesiyle açıklamak mümkündür. Bu süreç aynı zamanda cinsiyetlerin meslekler üzerindeki ağırlığını da gün geçtikçe azaltmaktadır.

Meslek, toplumsal saygınlık, maddi tatmin ve kişinin iç huzuru açısından hayati bir unsur olarak düşünüldüğünde, günümüzde teknolojiye ve üretimde nitelikli ve eğitimli bir birey olmaya yönelen bir eğilim vardır. Üretimde etkisi olan temel faktörler

içinde, nitelikli insan gücünün önemi gün geçtikçe artmaktadır. 20. yüzyılın sonlarından itibaren özel sektör de ve kamusal alanlarda işe alımlarda genellikle alanında iyi eğitim almış uzmanlara yönelmektedir. İşverenlerdeki bu beklenti, ortaya uzmanlık ya da profesyonellik gibi kavramları ortaya çıkartmıştır.

Adıgüzel, Tanrıverdi ve Sönmez Özkan (2011), mesleki uzmanlığın özelliklerini, kişinin elindeki işi, usulüne göre, özenli ve eksiksiz yerine getirebilmesi, içinde bulunduğu kuruma değer katabilmesi, kendini geliştirmeye yatkın olması şeklinde sıralamışlardır. Eski çağlarda sadece dini inanç, sağlık ve adalet konularında eğitim alınarak öğrenilen mesleklerin olduğunun altını çizen Perks (1993), mesleklerin uzmanlık olarak tanımlanabilmeleri için;

- Tam zamanlı olarak çalışılabilir olması,
- Temel eğitim verilebilir bir okulunun kurulması,
- Üniversitede yüksek eğitiminin verilebilir olması,
- Yerel ölçekte bir mesleki örgütünün bulunması,
- Ulusal ölçekte bir mesleki örgütünün bulunması,
- Etik unsurlarının belirlenmiş ve kabul edilebilir olması,
- Devletlerin bahsi geçen mesleklerle ilgili yasal mevzuatının bulunması gerektiğini belirtmiştir.

Yukarıdaki ölçütlere bakıldığında bir mesleğin uzmanlık seviyesinde yapılabilmesi için uzun süreli, kapsamlı ve etkin bir biçimde eğitim alınmasının gerekliliği vurgulanmaktadır.

Amerika Birleşik Devletlerinde yayınlanan “Meslekler Sözlüğü” (Dictionary of Occupational Titles) adlı kitapta 40.000’e yakın meslek ayrıntılarıyla tanımlanmaktadır (Kuzgun, 1982). Bu sayının çokluğu, bizlere, mesleki farklılaşma ve uzmanlaşmanın günümüz şartlarında toplumun ihtiyaçlarına göre şekillendiğini ve mesleklerin kendini geliştirip alt dallara ayrılarak varlıklarını sürdürdüklerini ya da gereksinim duyulmadığı için meslek sayılabilecek niteliklerini yitirip, tarihe karıştıklarını ifade etmektedir.

Sonuç olarak, meslek, mesleki farklılaşma ve mesleki uzmanlık gibi kavramların evrimini, tarihi, kültürel ve sosyal oluşumlar tetiklemiştir. Tüm bu tanımlama ve kriterlerden yola çıkarak mesleklerin zaman içerisinde yaygınlık, toplumsal önem veya ihtiyaca yönelik olması yönünden değerlerinin azaldığını ya da çoğaldığını ve buna

bağlı olarak farklılaşmaya, bilginin artmasıyla ve buna istinaden teknolojinin ilerlemesiyle de mesleklerin genelden özele doğru şekillenmesine yani mesleki uzmanlıklara dönüşmesine, direkt ya da dolaylı olarak eğilim gösterdiği sonucunu çıkarabiliriz.

2.1.1.2 Meslek Seçimi ve Seçim ile İlgili Yaşanan Zorluklar

Kuzgun (1982), teknolojiyle iç içe yaşadığımız şu günlerde, özellikle gelişmiş toplumlarda, bir mesleğe yönelmek isteyen gençlerin, eskisi gibi görerek, yaşayarak meslekleri tanınması hayli zor olduğunu ifade etmektedir. Başka bir deyişle, baba mesleğini devam ettirmek ya da usta-çırak temelli meslek edinmek eskiye nazaran daha az rastlanan bir durum haline gelmiştir. Çoğu kavram gibi meslek edinme kavramı da günümüz şartlarına göre şekillenmektedir. Kişinin mesleği eskisi gibi çevresel faktörlere göre kendiliğinden değil, bireyin tercihleri dâhilinde daha sistemli bir evreden geçerek edinilmektedir.

Bir meslek sahibi olmak için bireyin yapması gereken ilk şey, meslek seçimidir. Çeşitli evrelerden oluşan bu seçimi Aytaç ve Bayram (2003), bireyin kendisine uygun olan meslekler arasından kişisel gereksinim ve beklentileri yönünden bir değer sıralaması yaparak, kendine en uygun gördüğü olana yönelme konusunda karar vermesi ve bu sürecin gereklilikleri için çaba sarf etmesi olarak açıklamışlardır. Ancak meslek seçimi olgusu yalnızca bireyin seçme özgürlüğüne sahip olmasıyla değil, mesleki alternatiflerin varlığı ve kişinin potansiyeliyle de sınırlıdır. Mesleklerin sayısının eskiye nazaran artması ve karmaşıklaşması bu seçim mekanizmasını zorlayan bir etmendir (Kuzgun, 1982).

Kişinin meslek seçmesi, hayatı boyunca devamlı bir uğraşısının olup olmayacağını, başarılı bir insan olup olmayacağını, günlük yaşamda paylaşımında bulunacağı kimse-leri ve niteliklerini, eş seçimini, ailenin gelirini ve yaşam standardını, işini sevip sevmemesini kısacası hayattan doyum sağlayıp, mutlu olup olmamasını belirleyecek kadar önemli bir karardır (Tan, 1992). Meslek seçimi kişisel bir olgu gibi görünse de dolaylı olarak toplumu etkileyen yönleri de vardır. Çünkü kişinin, kendi potansiyeline göre seçtiği meslekteki başarısı, çalıştığı kuruma kattığı değer ya da ürettiği ürünün kalitesi gibi etkenler, toplumsal refaha ya da huzura katkıda bulunmasına neden olurken, yanlış seçim sonucu topluma yük olarak, gereksinim duyulan insan gücünün boşa gitmesine neden olur.

Meslek seçimi ve mesleki gelişim düşüncesi çalışma ve boş zamanla ilişkilidir. Meslek edinme konusunda gelişimsel, davranışsal, farklılıkçı ve yapısal olmak üzere dört temel kuramsal bakış açısının bulunduğu düşünülebilir. Bu konuda iki temel kuramcı; meslek seçim dönemlerini ele alan Ginzberg ile mesleki benlik kavramının gelişimi ve gerçekleşmesindeki aşamaları ele alan Super'dir.

Ginzberg (1951, akt. Pişkin, 2012), meslek seçiminin bir süreç olduğunu, önemli ölçüde geri dönülmez olduğunu ve her bir seçimin bir bakıma bir uzlaşma olduğunu ileri sürmektedir. Fantezi, geçici ve gerçekçi seçim aşamalarını kapsayan bu süreç büyük ölçüde 20'li yaşların ortalarında tamamlanır. Ginzberg daha sonra, mesleki seçimin yaşam boyu sürebilen, geriye dönülebilir bir süreç olduğu şeklinde düşüncelerini, düzeltilmiş ve insanların kendileri ve çalışma dünyası arasında bir uygunluk sağlayabileceğine inandığını belirtmiştir.

Super (1963, akt. Kuzgun, 2003), benlik kuramı düşüncesini bütünleştirici bir odak noktası olarak kullanmaktadır. Mesleki benlik kuramının gelişimindeki beş aşama; büyüme, keşfetme, kabul, koruma ve çöküş şeklinde özetlenebilir. Meslek gelişimi, meslek benlik kuramının oluşması ve tamamlanması kapsamaktadır. Biyolojik miras, bireysel ve toplumsal belirleyiciler, çeşitli rolleri oynama fırsatı ve geri bildirimden etkilenen bir uzlaşma sürecidir. Mesleki olgunluk, insanların buldukları yaşam aşamalarına uygun görevlerle baş edebilme tarzını göstermektedir. Ergenler için mesleki olgunluğun olası boyutları; özerklik, tasarım, keşfetme, mesleğine karar verme, bilgi ve gerçekliktir.

Bireyin meslek seçimi ile ilgili kararını bir anda vermediğinin altını çizen Pişkin (2011), bu kararı verirken kişinin yaşam boyu aldığı eğitimlerin, büyüdüğü aile, ait olduğu sosyoekonomik sınıf, o sınıfın kişiye sunduğu ya da sınırlandırdığı koşullar, içinde bulunduğu coğrafyanın ekonomik, politik ve siyasi yapısından etkilendiğini belirtmiştir.

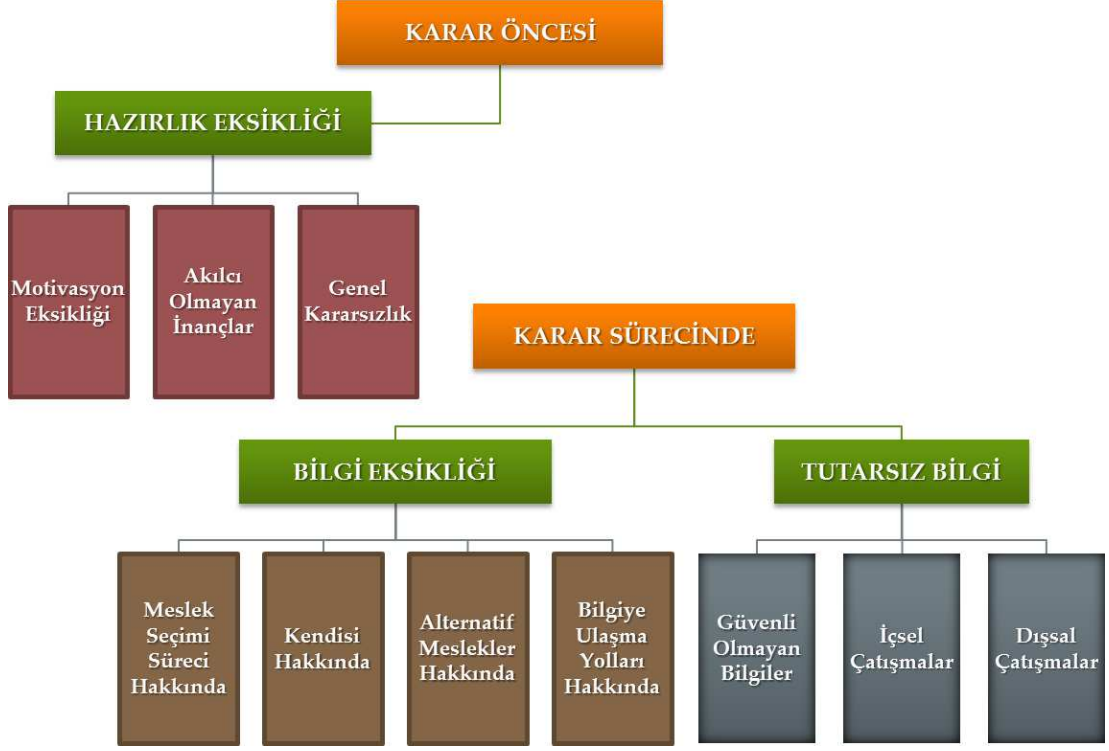
Hem toplum hem de kişi için çok önemli olan meslek seçimi olgusu, karmaşık bir süreçtir. Gati, Saka ve Krauzs'un (2001) ifadelerine göre, kimi insanlar meslek seçimi konusunda hiç zorlanmazken, kimi insanlar ise karar verirken bazı zorluklarla karşılaşmakta ve hatta bu zorlukları aşmak için profesyonel bir mesleki rehberlik hizmeti almaktadır. Meslek seçimi konusunda yaşanan zorlukları, Gati, Krauzs ve Osipow (1996), ortaya çıkış zamanı (meslek seçimi süreci öncesi ve süreç dâhilinde), zorlanmanın bilişsel ya da duyuşsal oluşu, zorlanmanın, yapılan seçim üzerinde etki-

si ve zorlanmayı ortadan kaldırmak için gerekli olan destek tipi olmak üzere dört etmende açıklamışlardır.

Mesleki karar verme zorluklarını, meslek seçimi sürecinin tanımlanmasında kullanılan genel karar kuramları ve bilgi işleme teorilerine dayandırarak açıklayan Gati Krauzs ve Osipow (1996), ideal bir mesleki karar verme modelindeki sapmalara neden olan zorlukları sistematik ve fonksiyonel olarak açıklamak için “Mesleki Karar Verme Zorlukları Taksonomisi” geliştirmişlerdir. Şekil.1’de bilgi grafiği haline getirilen bu taksonomi, ideal meslek kararı veren kişinin, ideal meslek kararı verme sürecindeki sapmalara hangi zorlukların neden olduğunu açıklamıştır.

Mesleki karar verme zorlukları taksonomisi, 3 ana boyuta ve bu ana boyutlar da toplamda, kendi içlerinde 10 alt boyuta ayrılmaktadır. Meslek kararı verme sürecinden önce yaşanan, *motivasyon eksikliği*, *genel kararsızlık* ve *fonksiyonel olmayan inançlar* alt boyutları, bu zorlukların, *hazırlık eksikliği* boyutu olarak tanımlanmaktadır. Mesleki karar verme sürecinin içindeyken yaşanan *bilgi eksikliği* boyutu, *meslek seçim süreci ile ilgili bilgi eksikliği*, *kişinin kendisiyle ilgili bilgi eksikliği*, *meslek seçenekleriyle ilgili bilgi eksikliği* ve *bilgiye ulaşma yolları hakkında bilgi eksikliği* olmak üzere 4 alt boyuta ayrılmaktadır. Sürecin içindeyken yaşanan diğer bir zorlukta *tutarsız bilgi* boyutu olarak 3 alt boyutta açıklanmıştır; *güvenli olmayan bilgiler*, *içsel çatışmalar* ve *dışsal çatışmalar*.

Gati, Krauzs ve Osipow’un (1996) geliştirdiği, mesleki karar verme taksonomisinin 3 ana ve 10 alt boyutu ile ilgili açıklamaları, aşağıdaki gibi derlemek mümkündür.

Şekil.1. Mesleki Karar Verme Zorlukları Taksonomisi (Gati, Krauzs ve Osipow, 1996).

Hazırlık eksikliği boyutu, meslek seçimi sürecinden önce kişinin sahip olduğu, meslek seçme konusunda yaşanan isteksizlik, gerçekçi olmayan fikirler ve sergilediği genel kararsızlık, bu boyutun alt boyutlarını oluşturmaktadır.

- *Motivasyon eksikliği* alt boyutu, bireyin o anda meslek seçimi yapmak için isteksiz olduğunu ya da ilerideki sürecin meslek tercihinin ortaya çıkaracağını düşünerek, zaman ya da çaba harcamak istemediğinden ortaya çıkmaktadır.
- *Genel kararsızlık* alt boyutu, ölçeğin bu alt faktörüne ait puanların yüksek olması, kişinin karakteristik olarak kararsızlığa yatkınlık eğilimi gösterdiğini ortaya çıkarmaktadır.
- *Fonksiyonel olmayan inançlar* alt boyutu, bu alt boyuta ilişkin kişinin aldığı puanların yüksekliği, o kişinin meslek tercihi konusunda mantık dışı ve gerçekçi olmayan beklentilerinden kaynaklı algısal bozuklukları olduğunu varsaymaktadır.

Bilgi eksikliği boyutu, mesleki karar verme süreci esnasında, seçim süreciyle, kişinin kendisiyle, meslek seçenekleriyle ve sürecin gerektirdiği tüm bilgilere ulaşma yolları ile ilgili yaşanan bilgi eksikliklerini kapsamaktadır.

- *Meslek seçimi süreciyle ilgili bilgi eksikliği* alt boyutu, mesleki karar verme süreci ile ilgili adımlardan, ya da sürecin gerekliliklerinden haberdar olmama durumunu ifade etmektedir.
- *Kişinin kendisi ile ilgili bilgi eksikliği* alt boyutu ile, kişinin, kendi psikolojik veya fizyolojik yeteneklerinden habersiz olma durumunu ya da belirli bir meslek için gereken kişisel özelliklere sahip olup olmama hususunda yaşadığı bilgi eksikliği durumunu tanımlamaktadır.
- *Meslek seçenekleri ile ilgili bilgi eksikliği* alt boyutu, kişinin taşıdığı özellikler itibariyle yapabileceği ne tür meslekler olduğunu ya da bu mesleklerin alternatiflerinin neler olduğunu bilmemesi durumunu yansıtır.
- *Bilgiye ulaşma yolları hakkında bilgi eksikliği* alt boyutu, meslek seçimi sürecinde gerekli olan "İstediğim meslekler ilgili nasıl araştırma yaparım?" ya da "Kariyerime yön vermek için nasıl bir rehberlik hizmeti almalıyım?" gibi sorulara cevap bulunamayan durumlarda ortaya çıkmaktadır.

Tutarsız (çelişkili) bilgi boyutu, kişinin kendisiyle ilgili veya meslekle ilgili sahip olduğu çelişkili bilgileri, yaşadığı içsel ve dışsal çatışmaları kapsamaktadır.

- *Güvenli olmayan bilgiler* alt boyutu, bireyin girmeyi düşündüğü meslekler ile ilgili bilgileriyle, kendisiyle ilgili sahip olduğu bilgiler arasında tutarsızlık olduğu durumları ifade etmektedir.
- *İçsel çatışmalar* alt boyutu, mesleki seçim sürecindeki bireyin, yapmak istediği mesleğin şartlarına uymayacak farklı beklentilerinin olmasından kaynaklanan uyumsuzluğu göstermektedir (Örneğin, hostes olmak isteyen bir bayanın, düzenli bir ev hayatı yaşamak istemesi).
- *Dışsal Çatışmalar* alt boyutu, kişinin manevi açıdan değer verdiği kimselerin, meslek tercihi konusunda yaptığı yönlendirme ya da telkinlerin, kişinin istekleriyle uyumsuzluğunu yansıtmaktadır.

2.1.2 Türkiye’de Bilişim Teknolojileri Eğitimi

Tarihteki bilimsel gelişmelere göz attığımızda, her köklü yeniliğin sadece ortaya çıktığı alanda sınırlı kalmayıp diğer tüm alanlara uygulanabilirliğinin ve faydasının incelendiği görülmüştür. Örneğin, maddenin en küçük ve parçalanamayacağı düşünülen yapı taşı olan atomun parçalanması, sadece fizik konusunda çığır açmakla kal-

mamış, nükleer enerji, savaş sanayisi ya da yeni bilimsel gelişmelere altyapı teşkil etmek suretiyle kullanılmıştır. Günümüzden örnek vermek gerekirse, yeni nesil, dokunma ile algı sağlanan telefon teknolojileri, bilgisayarlarda ve konumuzla alakalı olan bilgisayar destekli eğitimde, akıllı tahta gibi araçların ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır.

Bilgisayarlar, ilk üretilmelerinden bu yana insanların yaşamlarını gitgide kolaylaştırmış ve kalıcı bir yer edinmiştir. Bu teknolojinin bu kadar önem taşıması, bilgiye ulaşma içgüdüsüne sahip insanoğlunun, bilgisayarları eğitimde kullanması için yeterli bir sebep olmuştur.

Eğitimde bilgisayarlardan yararlanma konusunda birçok görüş bulunmaktadır. Bu görüşleri belirli başlıklar altında toplayan Hızal (1989), eğitimde bilgisayarlardan yararlanma ile ilgili aşağıdaki tabloyu derlemiştir.

Şekil.2. Eğitimde Bilgisayarlardan Yararlanma Biçimleri, Hızal (1989).

Şekil.2’de görüldüğü gibi eğitimde bilgisayarlardan eğitimin tüm organizasyon ve süreçlerinde etkin bir biçimde yararlanılabilmektedir. Maddeleri kısaca açıklamak gerekirse bilgisayar, eğitim araştırmalarında her türlü verinin hızlı ve doğru bir biçimde hizmete sunulmasına olanak sağlayacak biçimde kullanılabilen ve eğitim hizmetlerindeyse eğitim organizasyonunun tamamının (öğrenci, öğretmen ve yöneticileri) sevk ve idaresini kolaylaştırmaktadır. Ölçme-değerlendirmede ise öğrenci ile ilgili verilerin analizi, yorumlanması ve faaliyete geçilmesiyle ilgili süreci hızlandırmakta, ölçme-değerlendirme yöntemlerini çeşitlendirip elle yapılan tekniklere nazaran hata payını çok aza indirmektedir. Rehberlik hizmetlerinde de durum farklı

değildir. Bilgisayarın yardımıyla, öğrencilerin ders içi notları ya da ders dışı tutumları kayıt altına alınabilmekte ve bu kayıtlar üzerinden istenilen şekillerde raporlar alınarak, öğrencinin her anlamda gelişimi desteklenebilmektedir. Son olarak öğrenme-öğretme sürecindeyse tüm öğretim yöntemlerine, eğitsel materyal kaynağı ve uygulama açısından büyük altyapı ve kolaylık teşkil etmekte ve yeni kuramların geliştirilmesine kapı açmaktadır.

Teknoloji, kişilerin hızlı olarak birbiriyle etkileşmesi, miktarca fazla olan bilgilerin çeşitli şekillerde işlenmesi ve saklanması, çoklu-ortam özelliği sayesinde birden fazla duyuya hitap etmesi gibi özellikleri sayesinde öğretime önemli derecede yenilikler getirip, büyük potansiyel kazandırmaktadır.

Bilişim teknolojilerinin eğitimde kullanma olgusu gelişmiş ülkelerde 1970'lerde başlamıştır. Türkiye'de ise 1984 yılından beri bilgisayar destekli eğitim (BDE) projeleriyle bilişim teknolojileri eğitimde kullanılmaya başlanmıştır. Türkiye'de eğitimde bilgisayardan yararlanmanın dayanaklarını kalkınma planları ve yasalarda görmek mümkündür. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında, eğitim teknolojilerinden eğitimin her kademesinde, öncelikle eğitimin niteliğinin ve kapasitesini arttırmak amacı ile araştırma yapılacağı ve elde edilen sonuçların uygulamaya konulacağı belirtilmektedir (DPT, 1979). Bu planındaki eğitim teknolojisi ibaresi, ilk üç kalkınma planının aksine, açık bir biçimde, ilk kez ifade edilmiş ve ondan sonra yapılan tüm kalkınma planlarında bu ve benzeri tanımlamalara giderek daha fazla yer ve önem verilmiştir.

1984 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından başlatılan bilgisayar destekli uygulama girişimleri 1988 yılına kadar donanım alımı ve öğretmenlere BASIC programlama öğretimi üzerine yoğunlaşmıştır. Aynı yılın içerisinde yapılan 12. Milli Eğitim Şurasında, ilk kez eğitimde yeni teknolojiler konusu gündeme alınmış, yeni teknolojilerin ve özellikle bilgisayarların eğitimde kullanılması gerekliliği üzerinde önemle durulmuştur (TTKB, 1988).

1989 yılında, 1984 yılından itibaren devam eden ön hazırlık çalışmaları, çeşitli yerli ve yabancı firmaların katıldıkları ve 37 ders için yazılım geliştirilmesini de içeren bir pilot projeye dönüşmüştür (MEB, 1991, akt. Orhun 2000). Bilgisayar destekli eğitimle ilgili en gerçekçi proje ilk kez 1990-1991 yılında Milli Eğitimi Geliştirme Projesi adı altında Türkiye'nin eğitim altyapısının çeşitli yönlerini güçlendirmek amacıyla yapılmıştır. Bu proje kapsamında 53 orta dereceli okulun 10. Sınıflarında "bilgisayar

okuryazarlığı ve bilgisayar destekli öğretim” etkinliğinin uygulanması öngörülmüştür. Fakat bakanlık tarafından bu proje uygulanırken genişletilip, 396 okula 2000 saatlik eğitim yazılımı hazırlanmış, 6,500 bilgisayar tahsis edilmiş, 250 formatör öğretmen ve 5,000 uygulayıcı öğretmen eğitilmiştir (Orhun, 2000).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında (1990-1994) eğitim ile ilgili ilkeler ve politikalar başlığı altında eğitim teknolojisinin önemi belirtilmiş, özellikle bilgisayar destekli eğitimin yaygınlaştırılmasının önemi vurgulanmıştır (DPT, 1990). 1990’da Milli Eğitim Bakanlığı ile Dünya Bankası arasında imzalanan projelerden birisi de “Milli Eğitimi Geliştirme Projesi”dir. Proje kapsamında çeşitli alt projeler yürütülmüştür. Bu alt projelerden birisi “53 Bilgisayar Deneme Okulu (BDO) Projesi”, diğeri de “182 Bilgisayar Laboratuvar Okulu (BLO) Projesi”dir. Bahsi geçen bu projelerin genel amacı ise öğretim teknolojilerini sınıf içinde etkili bir biçimde kullanarak, teknoloji-öğrenci bütünleşmesini sağlamaktır.

Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu’nun (BTYK) 3 Şubat 1993’te karar altına aldığı “Türk Bilim ve Teknoloji Politikası: 1993-2003”, Türkiye’nin bugünkü, Bilim ve Teknoloji Politikasının temel dokümanıdır. İlgili dokümanda ifadesini bulan politika, Yüksek Planlama Kurulu’nca VII. Beş Yıllık Kalkınma Döneminde Öncelikle Ele Alınması Öngörülen Temel Yapısal Değişim Projeleri Kapsamındaki “Bilim ve Teknolojide Atılım Projesi” ile geliştirilerek somut bir zemine oturtulmuştur (TÜBİTAK, 1997: 12).

Dört, Beş ve Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planlarında kapsamı gerek teknik yetersizliklerden gerekse dönemin ekonomik problemleri nedeniyle, yetersiz olan Bilişim Teknolojileri Eğitimi, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında yer alan *Bilişim Teknolojilerinde Atılım* projesiyle hak ettiği ilgili görmüş ve işbu kalkınma planının ana başlıklarından biri olmuştur. Bu proje, Türkiye’yi bilim ve teknoloji üretimi konusunda ilerleterek, yetkinlik seviyesine çıkartarak, bu husustaki potansiyelinin ve yeteneğinin hangi esaslar üzerinde geliştirilebileceğine ve tüm bunların hangi hızda ne nasıl toplumsal faydaya dönüştürüleceğine dair bir yol haritası niteliğindedir (MEB-PKMB, 2007). Ayrıca bu projede, bilgi çağı olarak nitelenen yaşadığımız bu dönemde iyi yetiştirilmiş bireylerin sahip olması gereken temel beceriler arasında gösterilen bilişim teknolojilerini kullanabilme becerisini, ulusal temelde geliştirebilmek ve bilim ve teknoloji atılımını başarabilmek için, ülkenin sahip olduğu kaynakların ilk önce eğitim-öğretim ve araştırma-geliştirmeye (AR-GE) verilmesi önerilmektedir.

Bilgi ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nun 25 ağustos 1997'de yapılan toplantısında kabul edilen, Bilim ve Teknolojide Atılım Projesi, Türkiye'nin bilim ve teknoloji yeteneğini yükseltebilmek adına yedi atılım alanı önermektedir. Bu alanlardan eğitim politikalarını en çok etkileyen madde "Türkiye'yi geleceğin enformatik toplumuna taşıyacak olan Ulusal Enformasyon Şebekesi ile bu şebeke üzerinden sunulabilecek Telematik Hizmetler Ağının Kurulması" maddesidir. (TÜBİTAK, 1997: 36).

O dönem ortaya atılan bu fikir, günümüzde Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri (MEBSİS), Açık Öğretim Fakültesi, e-öğrenme, Eğitimde Fırsatları Arttırma Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi gibi birçok sistem ve projeye teknik altyapı sağlamıştır. Okullara kurulan internet altyapıları sayesinde interaktif ders içerikleri anında görüntülenebilmekte, yine FATİH projesi kapsamında dağıtılan tabletlerin kablosuz internet teknolojileri ve bu altyapı sayesinde etkileşimli içerikler uygulanabilmektedir.

Türkiye'de bilişim teknolojileri eğitimi ile ilgili en gözle görülür gelişmeler ise Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile beraber 2000li yıllardan sonra yaşanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı, eğitimde bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili, içinde hedeflerin ve stratejilerin bulunduğu bir politika raporu yayınlamış, bu raporda bilgi ve iletişim teknolojisi politikaları ve uygulamaları dört ana başlıkta toplanmıştır (2004, akt. MEB-PKMB, 2007:9).

1. **Bilgi ve İletişim Teknolojisi Alt Yapısı:** Raporun içeriğinde öncelikle okullarda bilişim teknolojileri altyapısının sürekli olarak iyileşmesi, korunması ve güncelleştirilmesi yapılarak yeni donanım ve yazılımların, yüksek bant genişliğine sahip hızlı internet bağlantısının ve sayısal eğitim içeriğinin sağlanması ile okul binalarının bilişim teknolojilerine uygun hale getirilmesi, vb. hedefleri yer almaktadır.
2. **Eğitim İçeriğinin Sağlanması:** Eğitim İçeriğinin Sağlanması politikası ile ilgili olarak eğitim içerikli bilgilerin ve etkinliklerin elektronik ortama aktararak eğitim amaçlı kullanıma sunulacağı, e-öğrenme bağlamında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hedefe yönelik çalışmalar yapılacağına ilişkin hedefler konulmuştur.
3. **İnsan Kaynakları:** İnsan Kaynakları politikası ile ilgili olarak öğrencilerin, öğretmenlerin, idarecilerin ve diğer okul personelinin bilişim teknolojilerini kullanmaları için gerekli olan bilgi ve becerileri öğrenmeleri gerekliliği vurgulanmıştır.

4. **Sayısal Eşitsizliğin Önlenmesi:** Sayısal Eşitsizliğin Önlenmesi politikası ile ilgili olarak ülkemizde bulunan her yurttaşın hiçbir sosyo-ekonomik, bölgesel ve etnik unsura bakılmaksızın, okullardaki bilişim teknolojileri imkânlarından kalite ve sayı açısından eşit olanaklara ulaşması hedeflenmiştir.

Teknoloji merkezli bu hedeflerin (yazılım, donanım ve internet bağlantısının yaygınlaştırılması) öğrencilerin öğrenme düzeyleri üzerinde beklenen etkiyi yapmama ihtimaline karşılık öğretmeni de bu sürece dâhil etmek gerekmektedir.

Bilgisayar destekli eğitimin birincil sınırlılığı olan bilgisayar okur-yazarı olma zorunluluğunu, seçmeli bilgisayar dersleriyle gidermeyi planlayan Milli Eğitim Bakanlığı, bir sonraki aşama olan bilişim teknolojilerinin derslerde kullanılması hedefini, öğretmeni de bu sürece katarak hatta bu süreci öğretmenin üzerinden yürüterek aşmaya çalışmalıdır. Yakın tarihte planlanan ve uygulamasına başlanan FATİH projesi de bu önerinin altını doldurur niteliktedir.

FATİH projesinin çıkış amacı, eğitimde son eğilimlerden biri olan yapılandırmacı yaklaşım ilkelerine uygun olarak öğretim programlarında bilişim teknolojilerinin kullanılmasıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından organize edilen bu proje kapsamında beş yıl içerisinde, okulöncesi, ilköğretim ile ortaöğretim düzeyindeki okulların tüm dersliklerine LCD Panel Etkileşimli Akıllı Tahta ve internet ağ altyapısı sağlanıp, aynı zamanda her öğretmen ve öğrenciye tablet bilgisayar dağıtılması planlanmıştır. Hizmet içi eğitimler ve yeni öğretim programları ile desteklenecek olan bu bilişim teknolojileri donanımları için uyumlu dijital ortamda kullanılan çoklu-ortam materyalleri başka bir deyişle e-İçerikler geliştirilmesi düşünülmektedir.

Hizmet içi eğitimlerin, yani içeriği aktaracak eğitimcilerin bilişim teknolojileri konusunda yeterliliklerinin artırılması bu projede en önemli unsur olarak görünmektedir. Öğretmenlere öncelikle temel bilgisayar kullanım becerisi kazandırılıp daha sonra bilişim teknolojilerinin eğitim sistemine entegrasyonu hususunda, eğitsel bir formasyon eğitiminin verilmesinin uygun olacağı planlanmıştır (MEB-FATİH, 2012).

Bilgisayarlar, sınıf, okul ve okullar arası öğretim ve diğer etkinliklerin değişik boyutlarında, veri ve bilgi iletişimini daha hızlı yapmaları nedeniyle etkin bir rol almaktadır. Böyle ortamlarda, öğretmenin rolü ve sorumlulukları, öğrenciyi yerleştirip ona rehberlik etmesi gereken bir hale gelmiştir (Akpınar, 1999).

Bilişim teknolojilerinin kullanılması, aktarım süreci, okuldaki diğer öğretmenlere beceri kazandırılması ve sistemin öğrenci-öğretmen ve yönetim bütünleşmesinde, en sık yardım alınacak birim Eğitici Bilişim Teknolojileri Formatör Öğretmenleri olmaktadır. Eğitimde teknolojiyi bütünleştirme sürecinin tamamında faydalanılan Bilişim Teknolojileri Formatörlüğü dalının nasıl ortaya çıktığını, programın çıktısının ne olduğunu ve ne gibi mesleki olanaklara sahip olduğuna değinmek gerekmektedir.

2.1.2.1 Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi

Teknoloji, özellikle bilgisayara dayalı teknolojiler, öğretim materyallerinin tasarlanmasından, aktarım ve değerlendirme sürecine kadar tüm süreçte vazgeçilmez bir unsur haline alması, eğitim bilimcileri, bu teknolojilerin eğitime entegrasyonu ve verimliliğin artırılmasında kullanılması konusunda yeni kuramlar ve metotlar aramaya itmiştir (HÜ, 2013). Kısacası, teknolojinin gelişmesi ile beraber “Öğretim Teknolojileri” kavramı, eğitim literatürüne girmiştir. Buna ek olarak, bahsi geçen teknolojilerin, pratikte de eğitim-öğretime katkıda bulunabilmesi için öğretim teknolojileri alanında yetişmiş nitelikli insan gücüne ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Kabakçı ve Odabaşı (2007) eğitim sistemindeki bu gereksinimi gidermek adına yapılan ilk girişim olarak, bilişim teknolojilerine ilgi duyan öğretmenlere hizmet içi eğitim vererek Bilgisayar Formatör Öğretmenlerinin yetiştirilmesi yoluna gidildiğini, sonradan da yetersiz kalacağı öngörülerek Bilgisayar öğretmenliği bölümleri açılarak Bilişim Teknolojileri Öğretmenleri yetiştirilmeye başlandığını ifade etmişlerdir.

Yüksek Öğretim Kurulu'nun eğitim fakültelerini yeniden yapılandırması ile ilgili programı kapsamında, ilk olarak 1998 yılında, 15 eğitim fakültesinde öğretime başlayan Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) bölümü, günümüzde 58 fakültede eğitim faaliyetlerini yürütmektedir (ÖSYM, 2012).

BÖTE programı, birincil kuruluş amacı itibariyle ilk ve ortaöğretim kurumlarına Bilişim Teknolojileri (BT) öğretmeni olarak görevlendirilmek üzere faaliyete geçmiştir (YÖK, 2007). BT öğretmenleri, görev yaptığı eğitim kurumlarında, yetişkinlere ya da öğrencilere, bilgisayarla ilgili derslerde teorik ya da uygulamalı eğitim veren meslek mensubu olarak tanımlanmakta ve bilgisayar okuryazarı bireylerin yetiştirilmesinden sorumlu olarak aktif rol oynamaktadırlar (Kabakçı ve Odabaşı, 2007).

BÖTE bölümlerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının sahip olmaları gereken temel özellikler; alan uzmanlığı, mesleki gelişim, öğretmenlik mesleği ile ilgili do-

nanımları ve toplumun örnek alabileceği kişisel özellikleri taşımaktır. Ayrıca, bilgisayar alanındaki devamlı ilerleme sebebiyle mesleki gelişimin devamlılığının önemi de öğretmen adayların mesleğe başlamadan önce bilmesi gereken hususlardan biridir (Çuhadar ve Dursun, 2010).

Kısacası teknolojinin eğitimde etkili bir biçimde kullanılabilmesi için alanda yetişmiş uzmanlara ihtiyaç bulunmaktadır. Bu nedenle okulların öncelikle teknoloji ve kullanımını konusunda teknik destek sağlayabilecek yeterli insan kaynağıyla donatılmasının ardından da teknolojinin organize bir biçimde eğitim kurumlarına ulaştırılmaları gerekmektedir. Çünkü bu eğitim teknolojilerini yönetebilecek ve etkinliğini arttırabilecek uzmanları okullara yerleştirmeden, en son ya da en pahalı teknoloji de okullara getirilse işe yararlığı çok düşük düzeylerde kalacaktır. Eğitim teknolojilerinin okullara adapte edilmesi bu açıdan önem taşımakta ve sonrasında bu sorumluluğun büyük bir kısmı da öğretmenlere düşmektedir. Özellikle bilgisayar öğretmenlerinin bu teknolojilerin kullanımı konusunda, kurum içindeki öğretmenlere vereceği destek açısından da büyük görev ve sorumlulukları vardır.

2.1.2.1.1 Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Programının Amacı

Geride bıraktığımız 30 sene içerisinde yaşanan teknolojik gelişmeler, günlük yaşamımızdan, iş hayatımıza kadar geniş bir yelpazeye nüfuz etmiş, bilgiye rahatça ulaşabilen, bu bilgileri etkili bir biçimde kullanabilen ve karşılaştığı sorunlara çözüm üretebilen, yaratıcı yönü olan insan gereksinimini doğurmuştur. “Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri” alanı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de ihtiyaç duyulan ve gelişmekte olan bir alandır. Bu alan sosyoloji, telekomünikasyon, mobil teknolojiler, öğretim tasarımı, eğitim psikolojisi gibi birçok alanı birleştirici ya da etkileyici bir konumdadır.

Albion’un (2000) tanımlamasına göre Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) bölümünün temel amacı, öğretmenlik mesleğini başarıyla yerine getirmesini sağlayacak pedagojik donanıma sahip, sınıf yönetimini bilen, öğretim teknolojilerine hâkim, bilgisayar konusunda yetkin ve bilgisini aktarabilen, görev yaptığı eğitim kurumlarında öğrencilere gerek duydukları bilgisi konusunda dersler hazırlayabilen, bilgiye ulaşma yolları hakkında bilgi sahibi, yenilikçi, yaratıcı, eleştirel düşünen bireyler yetiştirmektir. Gelecek nesilleri bilgisayar okuryazarı ve teknolojik gelişmelere adapte olabilen bireyler haline getirme ve bilişim teknolojilerinin öğrenme ve öğ-

retmede etkin bir araç olarak kullanılması konusunda, eğitim alanındaki en büyük sorumluluk bilgisayar öğretmenlerine düşmektedir (Sanalan ve diğerleri, 2010).

Orta Doğu Teknik Üniversite'sinin (ODTÜ) (2013) Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümünün amacı ile ilgili yaptığı tanımlama ise, "Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü'nün amacı ilk ve orta öğretimde görev alacak bilgisayar öğretmeni adaylarına temel bilgi ve becerilerin kazandırılması" şeklindedir. Sakarya Üniversitesi (SAÜ) (2013) ise Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü'nün amaçlarını tanımlarken, tüm bu amaçlara ek olarak, programın çıktısı olan bilgisayar öğretmenlerinin, görev yaptıkları kurumlarda çalışan diğer öğretmenlerin teknolojiyle ilişkilerini kuvvetlendirebilmesini ve onlara eğitim teknolojisi açısından bir nevi rehberlik edebilecek yeterliliğe ulaşabilmelerini belirtmiştir. Bu genel amaçlara ek olarak, öğretmen adaylarının, bilgisayar, tablet, akıllı tahta, projeksiyon cihazları ve internet gibi eğitsel amaçla kullanıma müsait öğeleri kullanabilecek becerinin kazandırılmasını amaçlamaktadır (ODTÜ, 2013). Bilgisayar öğretmenlerinin eğitimde kullanılan, uzaktan eğitim, e-öğrenme, bilgisayar destekli eğitim ve benzeri eğitim teknolojilerinin kullanılması ile ilgili planlama ve işleyişin yönetilmesinde, bilişim alanında faaliyet veren firmalarda ya da özel sektörün bilişim bölümlerinde çalışabilecek donanımda bireyle yetiştirmeyi amaçlamaktadır (SAÜ, 2013). BÖTE bölümünün kurumsal amaçlarına değinmek gerekirse, eğitim kurumlarının ihtiyaç duyduğu, bilişim ve diğer tüm eğitim teknolojilerinden etkin bir şekilde faydalanılmasını sağlayacak metotları geliştirmek, yaygın hale getirmek, kavranmasını sağlamaktır (HÜ, 2013).

Kısacası, BÖTE bölümü, kurumların ihtiyaç duyduğu bilişim ve diğer öğretim teknolojisi ürünlerinin etkili kullanımı için gerekli olan yöntem ve teknikleri geliştirmek, yaygın hale getirmek, kavranmasını sağlamak ve bu kurumlarda öğretmenlik yapmak isteyen nitelikli bireyleri yetiştirme amacıyla var olmaktadır.

2.1.2.1.2 Günümüzde Sağladığı İş İmkânları

BÖTE bölümü öğrencileri, 4 yıllık lisans eğitimleri süresince, eğitimde bilgi teknolojileri, eğitimde grafik ve canlandırma, çoklu-ortam tasarımı, web tabanlı programlama, çeşitli programlama dilleri, işletim sistemleri, ağ yönetimi, öğretim tasarımı ve ileri ofis uygulamaları gibi bilişime yönelik derslerin yanında öğretmenlik formasyon dersleri de alarak mezun olmaktadır (Deryakulu, 2008). Bölümün mezunları, Milli

Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında, halk eğitim okullarında ya da özel okularda bilgisayar öğretmeni, devletin farklı birimlerinde veya özel sektörde hizmet veren firmalarda bilgi işlem personeli, öğretim teknolojileri alanında eğitim teknolojü veya eğitim yazılımı geliştiren firmalarda eğitim tasarımcısı sıfatıyla çalışma imkânları bulunmaktadır. Ayrıca, öğrenciler, bireysel çabalarıyla ya da katıldıkları, lisans eğitimi dışındaki kurslarla, 2 ya da 3 boyutlu modelleme, mobil uygulama geliştirme, grafik tasarım, sistem uzmanlığı vb. alanlarda da kişisel gelişimlerine katkıda buldukları takdirde, mesleki alternatiflerini çoğaltabilmektedir. Ek olarak, lisans eğitimi sonunda elde ettikleri not ortalamaları, akademik lisansüstü eğitim sınavı (ALES) puanı ve yabancı dil sınavlarından edindikleri puanlar ile Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) bünyesinde eğitim veren üniversitelerin, bilişim ile bölümlerinde hem lisansüstü eğitimlerini alabilmekte hem de araştırma görevlisi olarak çalışabilmektedirler. Tüm bunların dışında, BÖTE bölümü okuyan bir öğrenci, kendi vizyonu, birikimi ve yaratıcılığı doğrultusunda, herhangi bir kuruma bağlı kalmaksızın, piyasaya yönelik ürünler geliştirerek, “freelance” diye tabir edilen, kişisel bilgisayarını bir tasarım atölyesi ya da ofis gibi kullanıp, mesai saatleri sınırlamasından ve mekândan bağımsız bir şekilde gelir elde edebilmektedir.

Kısacası, BÖTE bölümü okuyan öğrenciler, eğitim fakültelerinin diğer bölümlerinde okuyan öğrencilerin aksine aldıkları bilişim teknolojileri eğitimi sayesinde daha alternatifli bir meslek seçimi yapabilmektedirler.

2.2 İLGİLİ ARAşTIRMALAR

Literatür taraması sonucu, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği öğrencilerinin okudukları programa ve mesleklerine olan bakış açıları ve gelecekleri ile ilgili kaygılarına yönelik araştırmalar, araştırma kapsamında incelenen, mesleki kararsızlığa, direkt ya da dolaylı olarak altyapı oluşturduğu varsayılmıştır. Bu nedenle, araştırmanın bu bölümünde öncelikle, BÖTE öğrencilerinin programa yönelik fikir ve isteklerinin araştırıldığı çalışmalar daha sonra ise meslek ve geleceklerine yönelik kaygılarının incelendiği çalışmalara yer verilmiştir.

Sanalan ve diğerlerinin (2010) yaptığı “BÖTE Öğrencilerinin Programa Bakış Açılıarı: Tercih Öncesi ve Sonrası Durum” adlı çalışmalarında farklı üniversitelerin BÖTE bölümlerinde okuyan öğrencilerin üniversiteye yerleşme öncesi ve sonrasındaki

programa yönelik bakış açılarındaki değişimi incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin daha aktif görevlerde yer almak istedikleri ve BÖTE'nin bilgisayar tabanlı bir bölüm olmasından kaynakla sadece öğretmenlik mesleğiyle kısıtlanmak istemedikleri görülmüştür. Sonuç olarak öğrenciler, bilgisayar teknolojisinde yetkinleşebilecekleri sorumluluklar verilmesini ve alan uygulamalarının özel sektöre yönelik de yapılması gerektiği görüşünü ifade etmişlerdir. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin konuyla ilgili fikirleri göz önüne alınarak, BÖTE bölümlerinde işlenen müfredatın güncellenmesi, öğrencilere farklı alanlarda staj yapma imkânı sunulması ve bölümde okudukları süreç içerisinde mesleki rehberlik yapılması ve öğrencilere bilişim teknolojileri ile ilgili sorumluluklar verilmesi önerilmektedir.

Durdu ve Yıldırım'ın 2005 yılında yaptıkları “Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Programına İlişkin Öğrencilerin ve Öğretim Elemanların Algıları” isimli çalışmalarında Gazi, Hacettepe ve Orta Doğu Teknik Üniversitelerindeki BÖTE bölümlerinin, amaçlarını, müfredatını, güçlü ve zayıf yönlerini öğrenci ve öğretim elemanları algıları açısından incelemiştir. Öğretim elemanlarının büyük bir bölümü, BÖTE'nin birincil amacının “bilgisayar öğretmeni yetiştirmek” olduğunu savunurken, “öğretim teknoloğu yetiştirmeyi” bölümün diğer amaçları arasına dâhil etmişlerdir. Bu sonuca ek olarak, bölümün lisans düzeyinde olmaması gerektiğini savunan öğretim elemanları da olmuştur. Diğer bir yandan öğrencilere mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğini yapmak isteyip istemedikleri sorulmuş ve alınan cevapların ağırlıklı olarak “emin değilim” ya da “kararsızım” olduğu görülmüştür. . Öğrencilerin çoğunluk kısmı bilgisayar öğretmenliği yapmak yerine “bilgisayar programcısı” ya da “web tasarımcısı” olmayı tercih etmiştir. Bu sonuçlar, aynı zamanda bu tez çalışmasının gerekliliğini destekler niteliktedir.

Arıcı (2007), “Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Beklentileri ile Alanda Çalışan Bilgisayar Öğretmenlerinin Mesleğe Yönelik Algıları” isimli çalışmasında Ege ve Dokuz Eylül Üniversitelerindeki öğretmen adaylarının meslekten beklenti düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Arıcı bu çalışmasında, mesleki-tekniik lise mezunlarının mesleğe dair daha yüksek beklenti düzeyine sahip olduklarını, bunun da lisede aldıkları teknik eğitimle alanda kendilerine daha fazla güvenmelerinden kaynaklandığını düşünmektedir. Sınıf bazında mesleki beklentinin 1. sınıfta en yüksek seviyede olduğunu, 3. sınıfa kadar giderek düştüğünü ve 4. sınıfta tekrar yükselişte olduğunu fakat yine de

2. sınıftaki düzeye çıkmadığını ortaya çıkarmıştır. Buna neden olarak ise Arıcı, öğretmen adayının, sınıf düzeyi arttıkça, öğretmenlik ve çalışma ortamı hakkında bilgi sahibi olmaya başladıkça kaygı düzeyinin arttığı alanın geniş olmasının öğretmen adayında yetersizlik duygusu yarattığı fikrini savunmaktadır. Ayrıca okullardaki ders saatinin yetersizliği, dersin seçmeli olması, not verme yetkisinin bulunmaması gibi problemler hakkında farkındalıklar oluştuğunda öğretmen adaylarının beklentilerinin zamanla düştüğü görülmüştür. Ayrıca bahsi geçen araştırmada, araştırmacı, BÖTE bölümünde okuyan öğretmen adaylarının ağırlıklı olarak meslekte çalışmayı düşündükleri farklı bir alana kaymak istemediklerini ortaya çıkarmıştır. Bu araştırmanın 2007 yılında yapıldığını ve o dönemde alınan KPSS taban puanlarının 2012 yılında alınan KPSS taban puanlarına göre çok düşük olduğu ve aynı zamanda mesleğin ilgi çekiciliğinin azaldığı göz önünde bulundurulduğunda araştırmadaki bu bulgunun güncelliğini yitirmiş olma ihtimalinin yüksek olduğunu akla gelmektedir.

Karataş'ın (2010) yaptığı Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri (BÖTE) Öğretmen Adaylarının Mesleklerine İlişkin Zihin Haritalarının Analizi (Gazi Üniversitesi Örneği) isimli araştırmada 2007-2008 öğretim yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi BÖTE 4. sınıfta okuyan 28 öğrencinin "Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri öğretmeni" ifadesi temel alınarak zihin haritaları tasarımları istenmiş ve bu haritalar üzerinden içerik analizi yapılmıştır. Sonuç olarak kendilerini teknolojiyle bütünleşmiş olarak algılayan BÖTE öğrencilerinin çoğunun öğretmenlikten ziyade web/grafik tasarımcısı olarak çalışmak istedikleri, gelecekleri ve psikolojik sağlıkları açısından endişe duydukları ortaya çıkmıştır.

Altun ve Ateş'in (2008) BÖTE bölümü üzerinde yaptıkları " Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Sorunları ve Geleceğe Yönelik Kaygıları" isimli araştırmalarında çıkan sonuçlar ise yaşanan sorunlarına ve çözüm yollarına ışık tutar niteliktedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin ciddi mesleki kaygılar taşıdığını belirten Altun ve Ateş (2008), bunu verilen maaşın yetersizliğine, öğretmen atama ve görevlendirmelerde yapılan yanlış politikalar ve haksız uygulamalara ve bilgisayar ders saatinin MEB müfredatındaki yetersizliğine bağlamaktadırlar.

2.3 LİTERATÜR TARAMASI SONUCU

BÖTE bölümü öğrencilerinin meslekle ilgili tutumları, bölümün sorunları ilgili araştırmalar, bölüme gelen öğrencilerin bölümle ilgili, mesleki olanaklarla ilgili, MEB ve ilgili kurumların politikalarıyla ilgili fikirlerinde zamanla değişim olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin daha fazla sorumluluk almak, özel sektörde ya da farklı alanlarda staj yapmak, laboratuvarların iyileştirilmesi, ders içeriklerinin güncellenmesi vb. gibi birçok konuda istek ve beklentilerinin olduğu görülmektedir. Tüm bu isteklere bakarak öğrencilerin, mesleki gelişimleri konusunda hevesli oldukları ve bu gelişimin bölümün amaçlarından MEB bünyesindeki eğitim kurumlarında bilişim teknolojileri öğretmeni olmak amacını gerçekleştirmek ya da alanla ilgili farklı iş imkânlarına sahip olmak için istedikleri açıkça görülmektedir.

Meslek sahibi olmak kadar mesleki tatmine ulaşmakta, insan psikolojisinin sağlığı açısından hayli gereklidir. MEB müfredatındaki alan derslerinin sayıca az ve seçmeli olduğu, okullarda öğretmen gibi değil de teknik eleman gibi davranılan, birden fazla okula gitmek zorunda bırakılan bir mesleğe mensup olma ihtimali, haliyle BÖTE bölümü öğrencilerinde de farklı arayışlar yaratmış, bu arayışlar arasından seçim yapma durumu da mesleki kararsızlığı tetiklemiştir.

Bu araştırma ile BÖTE programlarına devam eden öğrencilerin kararsızlık düzeylerinin ne olduğu, hangi noktalarda bu kararsızlığı yaşadıkları, bu kararsızlıkları hangi unsurların tetiklediği ve mesleki kararsızlıklarını gidermek için ne gibi çözümler üretilebileceği gibi konulara değinilmiştir. Literatür taraması sonucu, bu araştırmaya benzerlik gösteren herhangi bir çalışmaya rastlanmadığı için, çalışmanın BÖTE öğrencilerinin mesleki kararsızlıkları açısından yeni araştırmalara fikir vereceği ve altyapı teşkil edeceği düşünülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1 ARAŞTIRMA MODELİ

Nicel araştırma yaklaşımı temelinde yapılan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerini ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklem ve değişkenler üzerinde yapılan araştırmalara tarama araştırmaları denir. (Fraenkel & Wallen, 2006, akt. Büyüköztürk ve diğerleri, 2009). Araştırma kapsamında Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümü öğrencilerinde kişinin, ilgi ve yeteneklerinin farkında olması, kendi alanı ve diğer meslek alanları ile ilgili bilgi sahibi olması, karar verme yetisi ve başarısızlık korkusu gibi faktörlerin mesleki karar vermeye olan etkisi incelenmiştir. Bu faktörlerin bireydeki yoğunluğu mesleki karar verme zorluğu tanımı altında ifade edilmiştir.

3.2 EVREN ve ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, 2012-2013 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde, Dokuz Eylül ve Ege Üniversitelerinin BÖTE bölümünün, 1, 2, 3 ve 4. sınıflarında öğrenim görmekte olan 348 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Ulaşım ve uygulama kolaylığı açısından bu evren alınmıştır.

Araştırmanın örnekleme, zaman, para ve işgücü kaybını önlemek amacıyla ve evrenin çoğunluğuna ulaşılacağı düşüncesiyle uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Ulaşılamadığı için araştırmaya dâhil edilemeyen ve iç tutarlılık maddeleri uyarınca, kabul edilmeyecek düzeyde eksik ve/veya hatalı anket dolduran 73 öğrenci araştırma kapsamının dışında kalmıştır. Araştırmaya katılan ve anket formları geçerli sayılan 275 BÖTE öğrencisi, araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Örnekleme oluşturan öğrencilerin demografik özellikleri içeren, Tablo.1 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin %44,6'sının kız öğrencilerden, %55,4'ünün ise erkek öğrencilerden oluştuğu, beş yaş grubunda incelenen öğrencilerin ise %14,2'sinin 19 yaş ve altı , %23'ünün 20 yaşında, %20,1'inin 21 yaşında, %16,1'inin 22 yaşında ve %26,6'sının ise 23 yaş ve üzerinde olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin %47,6'sı Dokuz Eylül Üniversitesi'nde okurken, %52,4'ü ise Ege Üniversitesinde öğrenim gördüğü görülmektedir.

Tablo.1. Örneklemin Demografik Özellikleri

<i>Özellik</i>	<i>Gruplar</i>	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>
Cinsiyet	Kız	120	44,6
	Erkek	149	55,4
	Toplam	269	
Yaş	19 ve Altı	39	14,2
	20	63	23,0
	21	55	20,1
	22	44	16,1
	23 ve Üstü	73	26,6
	Toplam	274	
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi	131	47,6
	Ege Üniversitesi	144	52,4
	Toplam	275	

3.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak “Mesleki Karar Verme Zorlukları Ölçeği” (MKZÖ) kullanılmıştır. Gati, Krauzs ve Osipow (1996) tarafından geliştirilen bu ölçek, İsrail ve Amerika’da eğitim gören üniversite öğrencilerinin meslek konusunda yaşadıkları zorlanmayı ölçmeye yönelik üretilmiştir. Ölçeğin Türkçe çevirisinin, dil geçerliliği ve geçerlik & güvenirlik çalışmalarını ise Kesici, Hamarta ve Arslan (2007) yapmıştır.

MKZÖ’nün bu araştırmada kullanılması için, ölçeğin tüm uluslararası kullanım haklarının sahibi olan Prof. Dr. Itamar GATI’den yazılı olarak (Ek-1) izin alınmıştır.

34 maddeden oluşan MKZÖ’nün 2 adet iç tutarlılık maddesi bulunmaktadır. Ölçekteki bu maddelerden biri olan, 7. maddenin 3 puanın altında ve aynı zamanda bir diğer madde olan 12. maddenin ise 7 puanın üzerinde olmadığı durumlarda, bahsi

geçen katılımcının araştırmanın dışında tutulması, araştırmanın geçerliliğini yükseltmek açısından önem taşımaktadır.

Ölçeğin 1. ve 12. maddeler arasındaki kısım (7 ve 12. maddeler iç tutarlılık maddeleri olması nedeniyle değerlendirmeye katılmamaktadır) hazırlık eksikliği boyutu (10 madde), 13. ve 24. maddeleri arasındaki kısım, bilgi eksikliği boyutu (12 madde), 25. ve 34. maddeler arasındaki kısım ise tutarsız bilgi boyutu (10 madde) olarak sınıflandırılmaktadır. Ayrıca ölçek, dokuz dereceli likert tipi bir ölçektir. MKZÖ'ye ek madde konulmasına ihtiyaç duyulmamıştır. Zira Tien (2001), MKZÖ ile ilgili araştırmasında, ailenin de etkisini düşünerek ölçeğe 6 madde daha eklemiştir. Ancak sonuçlarla anlamlı bir farklılık bulunmadığı için ölçekten çıkartmıştır.

MKZÖ ile beraber, öğrencinin demografik özellikleri ve bireysel tercih ve durumlarını ölçen anket, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü tarafından onaylandıktan sonra izin yazısı alınarak uygulanmıştır (Ek-2).

MKZÖ'nün seçilmesinin temel sebeplerinden biri de araştırılacak konu ile ilgili varsayımların ölçek ile tutarlılık göstermesidir. Ayrıca MKZÖ' nün orijinali İngilizce olan sürümünün Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,91 (n=10.000) (Gati, 2008), Türkçe sürümünün ise 0,81 olarak hesaplanmış ve önerilen yapılar deneysel olarak desteklenmiştir (n=862)(Kesici, Hamarta ve Arslan, 2007). Bu çalışmada ise 275 kişiye uygulanan MKZÖ'nün, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,925 olarak hesaplanmıştır (p<,001).

Osipow ve Gati (1998) tarafından orijinal MKZÖ'nün yapı geçerliğini incelemek için Mesleki Karar Verme Ölçeği (MKÖ) ile alt faktörleri arasındaki korelasyon katsayıları analiz edilmiş ve Mesleki Karar Verme Zorlukları Ölçeği ile Mesleki Karar Verme Ölçeği arasında pozitif korelasyon (0,77) görülmüştür. Kesici, Hamarta ve Arslan (2007), Türkçe MKZÖ'nün ölçüt-bağıntılı geçerliğinin saptamak için Rehberlik İhtiyaçlarını Belirleme Formu (RİBF) ile MKZÖ arasındaki korelasyonu incelediklerinde, ölçekler ve alt boyut puanları arasındaki ikili korelasyon verilerine göre ölçeğin üç faktöründe düşük ve orta düzeyde, pozitif ve anlamlı ilişkiler görülmüştür.

3.4 VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmanın temasını oluşturan anket formu, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Ege Üniversitesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri bölümü öğrencileri üzerinde uygulanması için ilgili fakültelerin dekanlıkları nezdinde izin belgeleri düzenlenmiş daha sonra uygulamaya geçilmiştir (Ek-3, Ek-4). Anket formlarının tamamı, ders saatleri içinde uygulanmış olup, uygulama boyunca dersi veren öğretim üyesi ve araştırmacı sınıf veya laboratuvarında hazır bulunmuştur.

3.5 VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada elde edilen veriler, öncelikle bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS paket programı aracılığı ile bağımsız t testi ve tek yönlü ANOVA kullanılarak analiz edilmiştir.

İkiden fazla gruba sahip olan değişkenlerin MKZÖ puanları ile arasındaki ilişki incelenirken tek yönlü ANOVA uygulanmıştır. Ortaya çıkan sonuçlardan anlamlı farklılık taşıyan ($p < 0,05$) ilişkilerin betimsel istatistikleri ve ANOVA sonuçları tablo içinde verilmiş ve yorumlanmıştır. Ayrıca anlamlı farkların, bağımsız değişkenin hangi grupları arasında olduğunu tespit etmek için, varyansları eşit olan değişkenlerde Scheffe ve Tukey HSD, varyansları eşit olmayan değişkenlerde de Dunnett C testleri uygulanmıştır.

İki gruba sahip olan değişkenlerin MKZÖ puanları ile arasındaki ilişki incelenirken bağımsız t testi uygulanmıştır. Ortaya çıkan sonuçlardan anlamlı farklılık taşıyan ($p < 0,05$) ilişkilerin betimsel istatistikleri ve t testi sonuçları tablo içinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin MKZÖ'nün genelinden ve faktörlerinden aldıkları puanlar 1,00-2,99 arası ise düşük düzeyde, 3,00-4,99 arası ise orta düzeyde, 5,00-9,00 arası ise yüksek düzeyde bulguya rastlandığını ifade etmektedir (Gati, 2008).

Araştırma kapsamında ele alınan bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişkenleri hangi düzeyde etkilediğini belirlemek amacıyla etki düzeyleri (η^2) hesaplanarak, 0,01-0,06 arası değerleri düşük düzeyde etki, 0,06-0,14 arası değerleri orta düzeyde etki, 0,14 ve üzeri değerleri yüksek düzeyde etkilediği kabul edilerek yorumlanmıştır (Büyü-

köztürk, 2011). Ayrıca, veri analizi sürecinde araştırmanın anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular ve yorumlar, alt problemlerde yer alan araştırma sorularına ve bu soruların sıralamasına uygun olarak aşağıda sunulmuştur.

4.1 ÖĞRENCİLERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE ve BİREYSEL TERCİH ve DURUMLARINA YÖNELİK BULGULAR

Aşağıda, araştırmaya katılan öğrencilerin, yaşadıkları bölge, KPSS'ye girme konusunda isteklilikleri, aileden baskı hissetme durumu vb. gibi demografik özelliklerine ve bireysel tercih ve durumlarına ait frekans (f) ve yüzde (%) değerleri verilmiştir.

4.1.1 Sınıf Düzeyine Yönelik Bulgular

Tablo.2. Sınıf Düzeyi Değişkeninin Betimsel İstatistikleri

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>
Sınıf Düzeyi	1.Sınıf	52	19,3
	2.Sınıf	73	27,0
	3.Sınıf	81	30,0
	4. Sınıf	64	23,7
	Toplam		270

Öğrencilerin sınıf düzeyleri bazında katılımları incelendiğinde toplam öğrenci sayısının %19,3'ü 1. sınıf, %14,2'si 2. sınıf, %30'u 3. sınıf ve %23,7'sinin 4. sınıfta öğrenim gördüğü görülmektedir.

4.1.2 Üniversite Başarı Düzeyine Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan BÖTE bölümü öğrencilerinin 2012-2013 güz dönemi geçerli olmak üzere ifade ettikleri genel ortalamaları 4'lük not sistemi üzerinden, 0-1 arasında olanlar “Kötü”, 1-2 arasında olanlar “Orta”, 2-3 arasında olanlar “İyi”, 3-4 arasında olanlar ise “Çok İyi” olarak nitelendirilmiştir. İlgili değişkenin betimsel istatistikleri ise aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo.3. Üniversite Başarı Düzeyi Değişkeninin Betimsel İstatistikleri

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>
Üniversite Başarı Düzeyi	Orta	17	7,2
	İyi	167	70,8
	Çok İyi	52	22,0
	Toplam	236	

Buna göre öğrencilerin hiç biri kümülatif ortalama bazında “kötü” değildir. Ayrıca tüm öğrencilerin, %7,2’sinin “orta”, %70,8’inin “iyi” ve %22,0’sinin “çok iyi” olmasından yola çıkarak öğrencilerin çoğunlukla başarılı bir grafik çizdiklerini söyleyebiliriz.

4.1.3 Okunan Lise Türüne Yönelik Bulgular

Öğrencileri, “Fen Lisesi”, “Anadolu Lisesi”, “Anadolu Öğretmen Lisesi”, “Genel Liseler” ve “Meslek Liseleri” olarak kategorize eden bu değişkene ait bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo.4. Okunan Lise Türü Değişkeninin Betimsel İstatistikleri

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>
Okunan Lise Türü	Anadolu Lisesi	72	26,4
	Anadolu Öğretmen Lisesi	16	5,9
	Genel Liseler	24	8,8
	Meslek Liseleri	161	59,0
	Toplam	273	

Araştırmanın geneline baktığımızda, bölüme “Fen Lisesi” çıkışlı hiçbir öğrencinin gelmediği, toplam öğrenci sayısının %26,4’ünün “Anadolu Lisesi”, %5,9’unun “Anadolu Öğretmen Lisesi”, %8,8’inin “Genel Liseler” ve %59’unun “Meslek Liseleri” çıkışlı olduğu görülmüştür. Buna göre bölümde, lisede bilişim teknolojileri konusunda teknik eğitim almış, yani önceden teknolojik altyapısı olan meslek liselerinden mezun öğrencilerin çoğunlukta olduğunu söyleyebiliriz.

4.1.4 İkamet Edilen Bölgeye Yönelik Bulgular

Bu değişken için öğrencilere “Üniversiteye gelmeden önce ikamet ettiğiniz bölge hangisidir?” sorusu sorulmuş ve “Ege Bölgesi”, “Marmara Bölgesi”, “Doğu Anadolu Bölgesi”, “Güneydoğu Anadolu Bölgesi”, “İç Anadolu Bölgesi”, “Akdeniz Bölgesi”, “Karadeniz Bölgesi” veya “Yurtdışı” şıklarından birini seçmeleri istenmiştir.

Tablo.5. İkamet Edilen Bölge Değişkeninin Betimsel İstatistikleri

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>
İkamet Edilen Bölge	Ege Bölgesi	112	40,7
	Marmara Bölgesi	41	14,9
	Doğu Anadolu Bölgesi	13	4,7
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	10	3,6
	İç Anadolu Bölgesi	37	13,5
	Akdeniz Bölgesi	31	11,3
	Karadeniz Bölgesi	17	6,2
	Yurtdışı	14	5,1
	Toplam	275	

Tablo.5’ye göre üniversiteye başlamadan önce öğrencilerin %40,7’si Ege, %14,9’u Marmara, %4,7’si Doğu Anadolu, %3,6’sı Güneydoğu Anadolu, %13,5’i İç Anadolu, %11,3’ü Akdeniz ve %6,2’si Karadeniz Bölgelerinde yaşadığı, ayrıca %5,1’ininde de yurtdışında ikamet ettiği sonucu ortaya çıkmıştır. Buna göre bölüme her bölgeden ve yurtdışından katılım olduğunu ayrıca araştırmanın uygulandığı iki üniversitenin ege bölgesi içinde bulunmasından dolayı bu bölgede ikamet eden öğrencilerin sayıca fazla oldukları göze çarpmaktadır.

4.1.5 Muhtemel Görev Yerinin Meslek Tercihine Etki Düzeyine (GYED) Yönelik Bulgular

Bu değişken için öğrencilere “Görev yapacağınız şehir, meslek tercihinizi hangi düzeyde etkiler?” sorusu sorulup, “Hiç Etkilemez”, “Kısmen Etkiler”, “Çoğunlukla etkiler” veya “Tümüyle Etkiler” şıklarından birini işaretlemeleri istenmiştir. İlgili değişkene yönelik bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo.6. Görev Yeri Etki Düzeyi (GYED) Değişkeninin Betimsel İstatistikleri

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>
Muhtemel Görev Yerinin Meslek Tercihine Etki Düzeyi	Hiç Etkilemez	70	26,1
	Kısmen Etkiler	50	18,7
	Çoğunlukla Etkiler	70	26,1
	Tamamen Etkiler	78	29,1
	Toplam	268	

Tüm öğrencilerin, meslek tercihi yaparken görev yapacağı şehrin, kararları üzerindeki etkisini ifade ederken, %26,1'i hiç etkilenmeyeceğini, %18,7'si kısmen etkileneceğini, %26,1'i çoğunlukla etkileneceğini ve %29,1'i ise tamamen etkileneceğini belirtmişlerdir.

4.1.6 Lisansüstü Eğitim Alma Konusundaki İstekliliğe Yönelik Bulgular

Öğrencilere bu değişken için “Mezun olduktan sonra lisansüstü eğitim almayı düşünüyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. “Evet”, “Hayır” veya “Kararsızım” şeklinde toplanan veriler ile ilgili betimsel istatistikler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo.7. Lisansüstü Eğitim Alma Konusundaki İsteklilik Değişkeninin Betimsel İstatistikleri

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>
Lisansüstü Eğitim Alma Konusundaki İsteklilik	Evet	149	55,0
	Hayır	53	19,6
	Kararsızım	69	25,5
	Toplam	271	

Tablo.7'a göre öğrencilerin %55'i lisans programını bitirdikten sonra lisansüstü eğitim almayı düşünürken, %19,6'sı düşünmemektedir. Ayrıca %25,5'i bu konuda kararsızlık yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

4.1.7 KPSS'ye Girme Konusundaki İstekliliğe Yönelik Bulgular

Öğrencilerin, mezun olduktan sonra KPSS'ye girme konusundaki tutumlarını tespit etmek amacıyla “KPSS'ye girmeyi düşünüyor musunuz?” sorusu sorulmuş ve “Evet”, “Hayır” veya “Kararsızım” cevaplarından birini seçmesi istenmiştir. İlgili değişkene ait bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo.8. KPSS'ye Girme Konusundaki İsteklilik Değişkeninin Betimsel İstatistikleri

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>
KPSS'ye Girme Konusundaki İsteklilik	Evet	206	75,7
	Hayır	35	12,9
	Kararsızım	31	11,4
	Toplam	272	

Tablo.8'a göre araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS'ye girme konusundaki tutumları, %75,7'sinin "KPSS'ye gireceğim", %12,9'unun "KPSS'ye girmeyeceğim" ve %11,4'ünün ise "KPSS'ye girme konusunda kararsızım" şeklinde olmuştur. Bu verilerden yola çıkarak öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun bölümün ana hedeflerinden olan "Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitim kurumlarında bilişim teknolojileri öğretmeni yetiştirmek" maddesine paralel hareket ettikleri ya da atanma konusunda ümit besledikleri söylenebilir.

4.1.8 Üniversiteyi Kazanmadan Önce Mesleki Rehberlik Alma Durumuna Yönelik Bulgular

Bu değişkenin verilerini elde etmek için öğrencilere, "Üniversiteyi kazanmadan önce BÖTE programıyla ilgili herhangi bir rehberlik hizmeti aldınız mı?" sorusu sorulup, "Evet" veya "Hayır" cevaplarından birini vermesi istenmiştir. İlgili soruya ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo.9. Üniversiteyi Kazanmadan Önce Mesleki Rehberlik Alma Durumu Değişkeninin Betimsel İstatistikleri

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>
Üniversiteyi Kazanmadan Önce Mesleki Rehberlik Alma Durumu	Evet	80	29,3
	Hayır	193	70,7
	Toplam	273	

Tablo.9'i incelediğimizde öğrencilerin, %29,3'ünün üniversiteye gelmeden önce BÖTE programıyla ilgili rehberlik hizmeti aldıkları, %70,7'sinin ise herhangi bir rehberlik hizmeti almadıkları sonucu çıkmıştır.

4.1.9 Üniversite Süresince Yaşanan Mesleki Rehberlik Gereksinimine (MRG) Yönelik Bulgular

Bu değişken için öğrencilere "Mezun olduktan sonra çalışabileceğiniz iş olanakları ile ilgili mesleki rehberliğe ihtiyaç duyuyor musunuz?" sorusu yöneltilip, "Evet" veya "Hayır" cevaplarından birini vermesi istenmiştir. Elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

Tablo.10. Üniversite Süresince Yaşanan Mesleki Rehberlik Gereksinimini (MRG) Değişkeninin Betimsel İstatistikleri

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>
Üniversite Süresince Yaşanan Mesleki Rehberlik Gereksinimine (MRG)	Evet	210	76,6
	Hayır	64	23,4
	Toplam	274	

Yukarıdaki tablo incelendiğinde ortaya BÖTE bölümü öğrencilerinin lisans eğitimi süresince %76,6'lık bir bölümünün mesleki rehberlik ihtiyacı duyduğu, %23,4'ünün ise mesleki rehberlik ihtiyacı duymadığı sonucu çıkmıştır.

4.1.10 Bölüme İsteyerek Gelme Durumuna (BİGD) Yönelik Bulgular

Bu değişken için öğrencilere “BÖTE programında okumayı bilerek ve isteyerek mi seçtiniz?” sorusu yöneltilip, “Evet” veya “Hayır” cevaplarından birini seçmesi istenmiştir. Elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

Tablo.11. Bölüme İsteyerek Gelme Durumu (BİGD) Değişkeninin Betimsel İstatistikleri

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>
Bölüme İsteyerek Gelme Durumu (BİGD)	Evet	168	61,1
	Hayır	107	38,9
	Toplam	275	

Tablo.11 incelendiğinde, öğrencilerin %61,1'inin BÖTE bölümünü bilerek ve isteyerek tercih ettiğini, %38,9'unun ise tam tersi durumda oldukları, yani tercih ederken isteksiz bir biçimde ya da mecburiyetten dolayı seçtikleri sonucuna ulaşılmaktadır.

4.1.11 Bölümün Diğer Meslekler İçin Kazanım Sağlama Durumuna Yönelik Bulgular

Bu değişken için öğrencilere “Bölümünüzde verilen derslerin sizlere Bilgisayar Öğretmenliği dışında diğer mesleklere girmenizi sağlayacak bilgi ve beceriyi kazandırdığını düşünüyor musunuz?” sorusu sorulup, “Evet” veya “Hayır” cevaplarından birini vermesi istenmiştir. Elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

Tablo.12. Bölümün Diğer Meslekler İçin Kazanım Sağlama Durumu Değişkeninin Betimsel İstatistikleri

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>
Bölümün Diğer Meslekler İçin Kazanım Sağlama Durumu	Evet	102	37,5
	Hayır	170	62,5
	Toplam	272	

Tablo.12 incelendiğinde, öğrencilerin %37,5'inin bölümde aldıkları derslerin, bilişim teknolojileriyle ilgili diğer alanlarda çalışabilmek için gereken yeterlilikleri kazandırdığı görüşünde birleşirken, %62,5'i ise tam tersi yönde fikir bildirmişlerdir.

4.1.12 Üniversite Süresince Teknik Kursa Gitme Durumuna Yönelik Bulgular

Bu değişken için öğrencilere, “Üniversite öğreniminiz sırasında teknik alanda bir kurs ya da sertifika programına gittiniz mi?” sorusu sorulup, “Evet” veya “Hayır” cevaplarından birisini vermesi istenmiştir. Elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

Tablo.13. Üniversite Süresince Teknik Kursa Gitme Durumu Değişkeninin Betimsel İstatistikleri

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>
Üniversite Süresince Teknik Kursa Gitme Durumu	Evet	77	28,1
	Hayır	197	71,9
	Toplam	274	

Tablo.13'e göre öğrencilerin %28,1'i üniversite süresince bir ya da birden fazla teknik kurs veya sertifika programına katılırken, %71,9'unun ise hiçbir kurs veya sertifika programına katılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.1.13 BÖTE Harici İlave Bir Programda Okuma Durumuna Yönelik Bulgular

Bu değişken için öğrencilere “Şu anda okuduğunuz bölüm dışında başka bir bölüm okudunuz mu ya da okuyor musunuz? (örn. Açık Öğretim Fakültesi, İşletme Bölümü)” sorusu sorulup, “Evet” veya “Hayır” cevaplarından birini vermesi istenmiştir. Elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

Tablo.14. BÖTE Harici İlave Bir Programda Okuma Durumu Değişkeninin Betimsel İstatistikleri

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>
BÖTE Harici İlave Bir Programda Okuma Durumu	Evet	46	17,0
	Hayır	225	83,0
	Toplam	271	

Tablo.14’ya göre öğrencilerin, %17’si BÖTE bölümünde öğrenim görürken bir başka bölümde aktif olarak öğrenim görmeye devam ettiği ya da daha önce başka bir bölümde öğrenim gördüğü, %83’ünün ise sadece BÖTE bölümünde okuyup hiçbir bölümde kaydı bulunmadığı görülmektedir.

4.1.14 Bölümü Bırakma Eğilimine (BBE) Yönelik Bulgular

Bu değişken için öğrencilere “Lisans öğreniminiz sırasında, öğreniminizi yarıda bırakıp başka bir bölüm okumayı hiç düşündünüz mü?” sorusu sorulup, “Evet” veya “Hayır” cevaplarından birini vermesi istenmiştir. Elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

Tablo.15. Bölümü Bırakma Eğilimi (BBE) Değişkeninin Betimsel İstatistikleri

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>
Bölümü Bırakma Eğilimi (BBE)	Evet	169	62,1
	Hayır	103	37,9
	Toplam	272	

Yukarıdaki tablo, öğrencilerin, %62,1’inin okudukları bölümü zaman zaman, bırakmayı ve başka bir bölümde öğrenim görmeyi düşündüğünü, %37,9’unun ise bölümü bırakıp başka bir programa kayıt yaptırmayı hiç düşünmediklerini ifade etmektedir.

4.1.15 Çalışma Tecrübesine Yönelik Bulgular

Bu değişken için ankete katılan öğrencilere, “Daha önce yarım zamanlı ya da tam zamanlı bir işte çalıştınız mı?” sorusu sorulup, “Evet” veya “Hayır” cevaplarından birini vermesi istenmiştir. Elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

Tablo.16. Çalışma Tecrübesi Değişkeninin Betimsel İstatistikleri

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>
Çalışma Tecrübesi	Evet	177	65,1
	Hayır	95	34,9
	Toplam	272	

Tablo.16'e göre, araştırmaya katılan öğrencilerin %65,1'i daha önce yarım zamanlı ya da tam zamanlı bir işte çalıştıklarını belirtirken, %34,9'u ise daha önce hiçbir işte çalışmadıklarını yani bir çalışma tecrübesine sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Başka bir deyişle öğrencilerin çoğunluğu, çalışma ve maddi kazanç elde etme konularında tecrübelilerdir.

4.1.16 Dışsal Mesleki Baskı Hissetme Durumuna (DBD) Yönelik Bulgular

Bu değişken için öğrencilere, “Meslek seçimi konusunda ailenizden ya da yakınlarınızdan bir baskı hissediyor musunuz?” sorusu sorulup, “Evet” veya “Hayır” cevaplarından birini vermesi istenmiştir. Elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

Tablo.17. Dışsal Mesleki Baskı Hissetme Durumu (DBD) Değişkeninin Betimsel İstatistikleri

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>
Dışsal Mesleki Baskı Hissetme Durumu (DBD)	Evet	109	40,1
	Hayır	163	59,9
	Toplam	272	

Tablo.17'a göre, araştırmaya katılan öğrencilerin, %40,1'inin ailesinden ya da kendine yakın gördüğü kimselerden meslek tercihi konusunda çeşitli yönlendirmelere maruz kalırken, %59,9'unun ise bu yönlendirmelerle karşılaşmadığı görülmektedir.

4.1.17 İdeal Meslek Tercihine Yönelik Bulgular

Bu değişken için öğrencilere kendilerine en yakın gördükleri meslekleri seçmeleri için BÖTE bölümü mezunlarına hitap eden aşağıdaki 5 seçenek verilmiştir. “MEB bünyesinde bilgisayar öğretmenliği”, “Özel okullarda bilgisayar öğretmenliği”, “Akademisyenlik”, “Kamu kurumlarının bilişim ile ilgili alanları”, “Özel sektörün bilişim ile ilgili alanları” ve bu seçenekler dışında bir meslekte çalışmayı düşünenler içinse “Bunların dışında” seçeneği sunulurken öğrencilerden seçim yapmaları istenmiştir. Elde edilen bulgular aşağıdaki Tablo.18'deki gibidir. Tablo.18'ye göre öğrencilerin, %39,4'ü MEB bünyesinde, %4,0'ı ise Özel okullarda Bilgisayar Öğretmenli-

ği yapmak isterken, %21,9'u akademisyen olmak istemektedir. Ayrıca öğrencilerin, %5,2'si kamusal alanın, %18,3'ü ise özel sektörün bilişim ile ilgili birimlerinde çalışmak istemektedir. Geriye kalan, %11,2'lik dilim ise tüm bunların dışında farklı bir meslek yapmayı düşündüklerini ifade etmektedir.

Tablo.18. İdeal Meslek Tercih Değişkeninin Betimsel İstatistikleri

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>
İdeal Meslek Tercih	MEB	99	39,4
	Özel Okul	10	4,0
	Akademisyenlik	55	21,9
	Kamuda Bilişim	13	5,2
	Özel Sektör Bilişim	46	18,3
	Bunların Dışında	28	11,2
	Toplam	251	

Verilerin dağılımı incelendiğinde öğrencilerin mezun olduktan sonra, eğitim fakültelerindeki diğer öğretmen yetiştiren bölümlerin aksine, birden fazla mesleki alternatif arasından seçim yapma durumlarının olduğu ve bunun da mesleki seçim olgusunu yarattığı varsayılabilir.

4.2 ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ KARAR VERME ZORLUKLARI DÜZEYLERİNE YÖNELİK BULGULAR

BÖTE bölümü öğrencilerinin meslek seçimi konusunda yaşadıkları zorlanma, ana ve alt faktörlerine ilişkin ortalama puanları, frekansları ve standart sapmaları hesaplanarak, Tablo.19'da verilmiştir. Buna göre, BÖTE öğrencilerinde, hazırlık eksikliği ($\bar{X}=4,73$) faktörü ve motivasyon eksikliği ($\bar{X}=3,31$) alt faktörünün orta düzeyde, genel kararsızlık ($\bar{X}=5,20$) ve fonksiyonel olmayan inançlar ($\bar{X}=5,43$) alt faktörlerinin ise yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Ayrıca, BÖTE öğrencilerinin, bilgi eksikliği ($\bar{X}=3,57$) faktörü, meslek seçimi süreci ile ($\bar{X}=3,99$), kişinin kendisiyle ($\bar{X}=3,16$), alternatif mesleklerle ($\bar{X}=3,90$) ve bilgiye ulaşma yollarıyla ilgili ($\bar{X}=3,33$) bilgi eksikliği alt faktörlerinin ortalamalarının orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo.19. Mesleki Karar Verme Zorlukları Düzeylerine Yönelik Bulgular

Zorlanmanın Faktörü	N	$\bar{X}(1-9)$	S
HAZIRLIK EKSİKLİĞİ	274	4,73	1,02
• Motivasyon Kaybı	274	3,31	1,81
• Genel Kararsızlık	275	5,20	1,99
• Fonksiyonel Olmayan İnançlar	275	5,43	1,45
BİLGİ EKSİKLİĞİ	268	3,57	1,79
• Meslek Seçimi Süreci ile İlgili	274	3,99	2,15
• Kendisi ile İlgili	272	3,16	1,86
• Meslek Seçenekleri ile İlgili	275	3,90	2,11
• Bilgiye Ulaşma Yolları ile İlgili	272	3,33	1,95
TUTARSIZ BİLGİ	267	3,80	1,80
• Güvenli Olmayan Bilgiler	274	3,71	2,01
• İçsel Çatışmalar	269	4,05	1,94
• Dışsal Çatışmalar	274	3,46	2,25
MKZÖ Toplam Puan	259	3,99	1,32

*Puanların, 1,00-2,99 arası olması düşük düzeyde, 3,00-4,99 arası olması orta düzeyde, 5,00-9,00 arası olması ise yüksek düzeyde bulguya rastlandığını ifade etmektedir (Gati, 2008).

Son faktörden alınan ortalama puanlar ise, BÖTE öğrencilerinin, tutarsız bilgi ($\bar{X}=3,80$) faktörünün, güvenli olmayan bilgiler ($\bar{X}=3,71$), içsel çatışmalar ($\bar{X}=4,05$) ve dışsal çatışmalar ($\bar{X}=3,46$) alt faktörlerinin orta düzeyde olduğunu ifade etmektedir.

BÖTE bölümü öğrencilerinin ölçekten aldıkları toplam puanlarının ortalamalarını ($\bar{X}=3,99$) yorumladığımızda bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları zorlanmanın orta düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır.

4.3 ÖĞRENCİLERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ ve BİREYSEL TERCİH ve DURUMLARI İLE MKZÖ PUAN DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK BULGULAR

Bu kısımda, araştırma kapsamında yapılan analizler sonucu, öğrencilerin demografik özellikleri ve bireysel tercih ve durumları ile MKZÖ'den aldıkları genel puanlar ve 3

ana, 10 alt boyutta aldıkları puanlar arasında sadece anlamlı ilişki olan bulgular ($p<0,05$) üzerine yoğunlaşmıştır.

İfade etmede kolaylık olması açısından, MKZÖ'ye ait ana ve alt boyutlar şu şekilde kodlanmıştır: Hazırlık Eksikliği (**HE**), Motivasyon Eksikliği (**ME**), Genel Kararsızlık (**GK**), Fonksiyonel Olmayan İnançlar (**FOİ**), Bilgi Eksikliği (**BE**), Mesleki Seçim Süreci ile ilgili Bilgi Eksikliği (**MSSBE**), Bireyin Kendisiyle ilgili Bilgi Eksikliği (**BKBE**), Meslek Seçenekleriyle ilgili Bilgi Eksikliği (**MSBE**), Bilgiye Ulaşma Yolları ile ilgili Bilgi Eksikliği (**BUYBE**), Tutarsız Bilgiler (**TB**), Güvenli Olmayan Bilgiler, (**GOB**), İçsel Çatışmalar (**İÇ**), Dışsal Çatışmalar (**DÇ**).

Bu bölümde yer alan bulgulara geçmeden önce, MKZÖ puanları ile hangi demografik özellikler arasında anlamlı farklılığın, yani anlamlı düzeyde ilişkinin olmadığına değinmek gerekmektedir ($p<0,05$).

Öğrenim görülen üniversite, üniversite başarı düzeyi, okunan lise türü, ikamet edilen bölge, lisansüstü eğitim alma konusundaki isteklilik, KPSS'ye girme konusundaki isteklilik, üniversiteyi kazanmadan önce mesleki rehberlik alma durumu, bölümün diğer meslekler için kazanım sağlama durumu, üniversite süresince teknik kursa gitme durumu, BÖTE harici ilave bir programda okuma durumu ve ideal meslek tercihi değişkenlerinin hiçbirinin MKZÖ'nün genel puanlaması ve ana, alt boyutlarıyla anlamlılık ifade eden ilişkisine rastlanmamıştır. Bir başka deyişle, bu değişkenlerin BÖTE programında öğrenim gören bir öğrencinin, meslek tercihi yaparken yaşadığı zorlanma ve bu zorlanmayı ilgilendiren alt boyutlarla herhangi bir ilişkisi yoktur.

4.3.1 Yaş Değişkeninin MKZÖ Puanları ile İlişkisine Yönelik Bulgular

Yaş değişkenine ait 19 ve altı, 20, 21, 22 ve 23 ve üzeri olmak üzere 5 grup olduğu için tek yönlü ANOVA uygulanmıştır.

Öğrencilerin yaşlarıyla, HE, TB boyutları, ME, GK, FOİ, GOB, İÇ, DÇ alt boyutları arasında anlamlı düzeyde ($p<0,05$) ilişkiye rastlanmamıştır. Yaş değişkeniyle arasında anlamlı ilişki olan MKZÖ'nün boyut ve alt boyutları aşağıda görülmektedir.

4.3.1.1 Yaş Değişkeninin BE Boyutu ile Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin BE boyutuna ait aldıkları puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.20. Yaş Değişkeninin BE Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular

Zorlanmanın Faktörü	Yaş Aralıkları	N	$\bar{X}(1-9)$	S
Bilgi Eksikliği (BE)	19 Yaş ve Altı	38	3,69	1,96
	20 Yaş	59	3,73	1,76
	21 Yaş	54	3,70	1,71
	22 Yaş	43	4,17	1,96
	23 Yaş ve Üzeri	73	2,93	1,54
	Toplam	267	3,57	1,79

Tablo.20’de görüldüğü gibi BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, MKZÖ’nün BE boyutunda yaşadıkları zorlanma 19 yaş ve altı ($\bar{X}=3,69$), 20 yaş ($\bar{X}=3,73$) ve 21 yaş ($\bar{X}=3,70$) gruplarında birbirine yakın değerler alırken, 22 yaş grubunda ($\bar{X}=4,17$) yükselmekte, 23 yaş ve üzeri ($\bar{X}=2,93$) grubunda ise belirgin bir şekilde azalmaktadır. Yani öğrenci üniversiteye başladığından 23 yaşına gelene kadar mesleki karar verme konusunda bilgi eksikliği yaşadığını görülürken, fakat 23 ve üzeri yaşlara geldiğinde bu konudaki eksikliğin azaldığını görülmektedir. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo.21. Yaş Değişkeni ile BE Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

Yaş Aralıkları	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı Fark (Scheffe)
Gruplar Arası	47,934	4	11,983	3,862	,005	0,055	23 Yaş ve Üzeri < 22 Yaş
Gruplar İçi	812,949	262	3,103				
Toplam	860,882	266					

Yapılan tek yönlü ANOVA sonrası, Tablo.21’de görüldüğü gibi BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin, bilgi eksikliği boyutunda aldığı puanlar, yaşına göre farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Öğrencinin yaşının, mesleki karar verme zorluklarının bilgi eksikliği boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük seviyededir ($\eta^2=0,055$). Farklılığın, yaş değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre yaşları 23 yaş ve üzeri olan öğrencilerin BE boyutuna ait puanları ($\bar{X}=2,93$) ile 22 yaşında olan öğrencilerin BE boyutuna ait puanları ($\bar{X}=4,17$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle, yaşları 23 ve üzeri olan BÖTE bölümü öğrencilerinin, yaşları 22 olan öğrencilere göre bir meslek kararı verirken bilgi eksikliği sebebiyle yaşadıkları zorlanma daha azdır.

4.3.1.2 Yaş Değişkeninin MSSBE Alt Boyutu ile Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin MSSBE ana boyutuna ait aldıkları puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.22. Yaş Değişkeninin MSSBE Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular

Zorlanmanın Faktörü	Yaş Aralıkları	N	$\bar{X}(1-9)$	S
Meslek Seçim Süreciyle İlgili Bilgi Eksikliği (MSSBE)	19 Yaş ve Altı	39	4,14	2,36
	20 Yaş	62	4,10	2,14
	21 Yaş	55	4,03	1,98
	22 Yaş	44	4,62	2,39
	23 Yaş ve Üzeri	73	3,38	1,92
Toplam		273	3,98	2,15

Tablo.22’te görüldüğü gibi BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, MKZÖ’nün MSSBE alt boyutunda yaşadıkları zorlanma 19 yaş ve altı ($\bar{X}=4,14$), 20 yaş ($\bar{X}=4,10$) ve 21 yaş ($\bar{X}=4,03$) gruplarında birbirine yakın değerler alırken, 22 yaş grubunda ($\bar{X}=4,62$) yükselmekte, 23 yaş ve üzeri ($\bar{X}=3,38$) grubunda ise belirgin bir şekilde azalmaktadır. BE boyutuyla olan ilişkiyle benzerlik gösteren bu tablo, öğrencinin 19 yaş ve öncesinden, 23 yaşına kadar mesleki seçim süreci hakkında kendini, 23 yaş ve üzeri olduğu dönemden daha az emin hissettiğini ortaya çıkarmaktadır. Bir başka deyişle, 23 yaş ve üzeri grup kendinden, meslek seçimi süreciyle ilgili bilgi birikimi konusunda diğer yaş gruplarına nazaran daha az şüphe duymaktadır. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo.23. Yaş Değişkeni ile MSSBE Alt Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

Yaş Aralıkları	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı Fark (Scheffe)
Gruplar Arası	46,639	4	11,660	2,562	,039	0,036	23 Yaş ve Üzeri < 22 Yaş
Gruplar İçi	1219,765	268	4,551				
Toplam	1266,404	272					

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası, Tablo.23’te görüldüğü gibi BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin, meslek seçim süreci ile ilgili bilgi eksikliği alt boyutunda aldığı puanlar yaşına göre farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Öğrencinin yaşının, meslek seçim süreci ile ilgili bilgi eksikliği alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük seviyededir ($\eta^2=0,036$). Farklılığın,

yaş değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre yaşları 23 yaş ve üzeri olan öğrencilerin MSSBE boyutuna ait puanları ($\bar{X}=3,38$) ile 22 yaşında olan öğrencilerin MSSBE boyutuna ait puanları ($\bar{X}=4,62$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle, yaşları 23 ve üzeri olan BÖTE bölümü öğrencilerinin, yaşları 22 olan öğrencilere göre bir meslek kararı verirken, meslek seçim süreci ile ilgili bilgi eksikliği sebebiyle yaşadıkları zorlanma daha azdır.

4.3.1.3 Yaş Değişkeninin BKBE Alt Boyutu ile Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin BKBE ana boyutuna ait aldıkları puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.24. Yaş Değişkeninin BKBE Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular

Zorlanmanın Faktörü	Yaş Aralıkları	N	$\bar{X}(1-9)$	S
Bireyin Kendisi ile İlgili Bilgi Eksikliği (BKBE)	19 Yaş ve Altı	39	3,23	1,891
	20 Yaş	62	3,16	1,858
	21 Yaş	54	3,34	1,884
	22 Yaş	43	3,71	2,031
	23 Yaş ve Üzeri	73	2,64	1,644
	Toplam	271	3,15	1,863

Tablo.24'da görüldüğü gibi BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, MKZÖ'nün BKBE alt boyutunda yaşadıkları zorlanma 19 yaş ve altı ($\bar{X}=3,23$), 20 yaş ($\bar{X}=3,16$) ve 21 yaş ($\bar{X}=3,34$) gruplarında birbirine yakın değerler alırken, 22 yaş grubunda ($\bar{X}=3,71$) yükselmekte, 23 yaş ve üzeri ($\bar{X}=2,64$) grubunda ise belirgin bir şekilde azalmaktadır. BE boyutuyla olan ilişkiyle benzerlik gösteren bu tablo, öğrencinin 19 yaş ve öncesinden, 23 yaşına kadar kişinin öz benliği ve yetenekleri hakkında, 23 yaş ve üzeri olduğu dönemden daha az bilgi sahibi olduğu görülmektedir. 23 yaş ve üzeri grup, diğer yaş gruplarına nazaran kendisiyle ve yetenekleriyle ilgili daha fazla bilgi sahibidir. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo.25. Yaş Değişkeni ile BKBE Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

<i>Yaş Aralıkları</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	η^2	<i>Anlamlı Fark (Tukey HSD)</i>
Gruplar Arası	34,788	4	8,697	2,562	,039	0,037	23 Yaş ve Üzeri < 22 Yaş
Gruplar İçi	902,906	266	3,394				
Toplam	937,694	270					

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası, Tablo.25’de görüldüğü gibi BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin, bireyin kendisiyle ilgili bilgi eksikliği alt boyutunda aldığı puanlar yaşına göre farklılaşmaktadır ($p < 0,05$). Öğrencinin yaşının, kişinin kendisiyle ilgili bilgi eksikliği alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük seviyededir ($\eta^2 = 0,037$). Farklılığın, yaş değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan Tukey HDS tek aşamalı ve çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre yaşları 23 yaş ve üzeri olan öğrencilerin BKBE boyutuna ait puanları ($\bar{X} = 2,36$) ile 22 yaşında olan öğrencilerin BKBE boyutuna ait puanları ($\bar{X} = 3,71$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle, yaşları 23 ve üzeri olan BÖTE bölümü öğrencilerinin, yaşları 22 olan öğrencilere göre bir meslek kararı verirken, kendileriyle ilgili bilgi eksikliği sebebiyle yaşadıkları zorlanma daha azdır.

4.3.1.4 Yaş Değişkeninin MSBE Alt Boyutu ile Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin MSBE ana boyutuna ait aldıkları puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.26. Yaş Değişkeninin MSBE Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular

<i>Zorlanmanın Faktörü</i>	<i>Yaş Aralıkları</i>	<i>N</i>	$\bar{X}(1-9)$	<i>S</i>
Meslek Seçenekleri ile İlgili Bilgi Eksikliği (MSBE)	19 Yaş ve Altı	39	4,28	2,31
	20 Yaş	63	4,32	2,06
	21 Yaş	55	3,91	2,02
	22 Yaş	44	4,40	2,19
	23 Yaş ve Üzeri	73	3,02	1,82
	Toplam	39	4,28	2,31

Tablo.26’de görüldüğü gibi BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, MKZÖ’nün MSBE alt boyutunda yaşadıkları zorlanma 19 yaş ve altı ($\bar{X} = 4,28$) ve 20 yaş

($\bar{X}=4,32$) gruplarında birbirine yakın değerler alırken, 21 yaş ($\bar{X}=3,34$) grubunda düşmekte, 22 yaş grubunda ($\bar{X}=4,40$) ise yükselmektedir. 23 yaş ve üzeri ($\bar{X}=3,02$) grubunda ise MSBE puanı belirgin bir şekilde azalmaktadır. Öğrenci, 19 yaş ve öncesinden, 23 yaşına kadar, aldığı eğitim ve kendi becerileriyle yapabileceği mesleki alternatifleri hakkında, 23 yaş ve sonrası olduğu döneme nazaran daha az bilgi sahibidir. Başka bir deyişle, 23 yaş ve üzeri grup, diğer yaş gruplarına kıyasla, aldığı eğitim ve kendi becerileriyle yapabileceği mesleki alternatifleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo.27. Yaş Değişkeni ile MSBE Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

Yaş Aralıkları	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı Fark (Scheffe)
Gruplar Arası	84,816	4	21,204	5,017	,001	0,069	23 Yaş ve Üzeri
Gruplar İçi	1136,987	269	4,227				< 22 Yaş
Toplam	1221,803	273					

Tablo.27’de görüldüğü gibi, yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası, BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin, meslek seçenekleri ile ilgili bilgi eksikliği alt boyutunda aldığı puanlar yaşına göre farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Öğrencinin yaşının, kişinin meslek seçenekleriyle ilgili bilgi eksikliği alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise orta düzeydedir. ($\eta^2=0,069$). Farklılığın, yaş değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre yaşları 23 yaş ve üzeri olan öğrencilerin MSBE boyutuna ait puanları ($\bar{X}=3,02$) ile 22 yaşında olan öğrencilerin MSBE boyutuna ait puanları ($\bar{X}=4,40$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle, yaşları 23 ve üzeri olan BÖTE bölümü öğrencilerinin, yaşları 22 olan öğrencilere göre bir meslek kararı verirken, kendi yetenek ve ilgilerine hitap eden meslek seçenekleri hakkındaki bilgi eksiklikleri sebebiyle yaşadıkları zorlanma daha az olmaktadır.

4.3.1.5 Yaş Değişkeninin BUYBE Alt Boyutu ile Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin BUYBE ana boyutuna ait aldıkları puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.28. Yaş Değişkeninin BUYBE Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular

Zorlanmanın Faktörü	Yaş Aralıkları	N	$\bar{X}(1-9)$	S
Bilgi Edinme Yolları ile İlgili Bilgi Eksikliği (BE)	19 Yaş ve Altı	38	3,21	2,11
	20 Yaş	61	3,49	1,87
	21 Yaş	55	3,57	1,73
	22 Yaş	44	3,89	2,33
	23 Yaş ve Üzeri	73	2,73	1,73
	Toplam	271	3,33	1,95

Tablo.30'da görüldüğü gibi BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, MKZÖ'nün BUYBE alt boyutunda yaşadıkları zorlanma 19 yaş ve altı ($\bar{X}=3,21$) grubundan, 20 yaş ($\bar{X}=3,49$), 21 yaş ($\bar{X}=3,57$) ve 22 yaş ($\bar{X}=3,89$) grubuna doğru giderek artış gösterirken, 23 yaş ve üzeri ($\bar{X}=2,73$) grubunda ise BUYBE puanı belirgin bir şekilde azalarak en düşük seviyeye gelmektedir. Öğrencinin, 19 yaş ve öncesinden, 23 yaşına kadar, meslek seçimi için bilgiye ulaşma yolları hakkında, 23 yaş ve sonrasında kıyasla daha yetersiz olduğu görülmektedir. Kısacası, 23 yaş ve üzeri grup, diğer yaş gruplarına göre, meslek seçimi için bilgiye ulaşma yolları hakkında daha fazla bilgi sahibidir. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki Tablo.29'de verilmiştir.

Tablo.29. Yaş Değişkeni ile BUYBE Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

Yaş Aralıkları	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı Fark (Dunnett C)
Gruplar Arası	45,590	4	11,398	3,059	,017	0,043	23 Yaş ve Üzeri
Gruplar İçi	991,102	266	3,726				< 22 Yaş
Toplam	1036,692	270					

Tablo.29'de görüldüğü gibi, yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası, BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin, bilgiye ulaşma yolları ile ilgili bilgi eksikliği alt boyutunda aldığı puanlar yaşına göre farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Öğrencinin yaşının, meslek seçimi için bilgiye ulaşma yolları alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir. ($\eta^2=0,043$). Farklılığın, yaş değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan ve varyansları eşit olmayan gruplar için kullanılan, Dunnett C. çoklu karşılaştırma testi sonucuna

göre yaşları 23 yaş ve üzeri olan öğrencilerin BUYBE alt boyutuna ait puanları ($\bar{X}=2,73$) ile 22 yaşında olan öğrencilerin BUYBE alt boyutuna ait puanları ($\bar{X}=3,89$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle, yaşları 23 ve üzeri olan BÖTE bölümü öğrencilerinin, yaşları 22 olan öğrencilere göre bir meslek kararı verirken gerek duyulan, bilgiye ulaşma yolları hakkındaki bilgi eksiklikleri sebebiyle, yaşadıkları zorlanma daha az olmaktadır.

4.3.1.6 Yaş Değişkeni ile MKZÖ Genel Puanı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin MKZÖ'den aldıkları genel puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.30. Yaş Değişkeninin MKZÖ Genel Puanı ile Arasındaki Betimsel Bulgular

Zorlanmanın Faktörü	Yaş Aralıkları	N	$\bar{X}(1-9)$	S
Mesleki Karar Verme Zorlukları (MKZÖ) Genel Puan	19 Yaş ve Altı	36	4,12	1,50
	20 Yaş	58	4,15	1,31
	21 Yaş	53	4,00	1,25
	22 Yaş	41	4,40	1,35
	23 Yaş ve Üzeri	70	3,53	1,24
	Toplam	258	3,99	1,34

Tablo.30'de görüldüğü gibi BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, bir meslek seçerken yaşadıkları genel zorlanma düzeylerinde, 19 yaş ve altı ($\bar{X}=4,12$), 20 yaş ($\bar{X}=4,15$) ve 21 yaş ($\bar{X}=4,00$) grupları birbirlerine yakın değerler alırken, 22 yaş ($\bar{X}=4,40$) grubunda bu değerlerin yükseldiği, 23 yaş ve üzeri ($\bar{X}=3,53$) grubunda ise belirgin bir şekilde düştüğü görülmektedir. Bu verilerden yola çıkarak öğrencilerin, diğer yaş grupları arasında meslek seçimi konusunda en az zorlandıkları yaş grubunun 23 ve üzeri olduğuna ve en fazla zorlandıkları yaş grubunun ise 22 olduğu sonucuna varabiliriz. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki Tablo.31'te verilmiştir.

Tablo.31. Yaş Değişkeni ile MKZÖ Genel Puanı Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

Yaş Aralıkları	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı Fark (Dunnett C)
Gruplar Arası	23,434	4	5,858	3,362	,011	0,050	23 Yaş ve Üzeri < 22 Yaş
Gruplar İçi	440,796	253	1,742				
Toplam	464,229	257					

Tablo.31’te görüldüğü gibi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi sonrası, BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin genelinden aldıkları puanlar yaşlarına göre farklılaşmaktadır ($p < 0,05$). Öğrencinin yaşının, mesleki karar verme konusunda yaşanan zorlanma üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir. ($\eta^2 = 0,050$). Farklılığın, yaş değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan ve varyansları eşit olmayan gruplar için kullanılan, Dunnett C. çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre yaşları 23 ve üzeri olan öğrencilerin MKZÖ’ye ait genel puanları ($\bar{X} = 3,53$) ile 22 yaşında olan öğrencilerin MKZÖ’ye ait genel puanları ($\bar{X} = 4,40$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle, yaşları 23 ve üzeri olan BÖTE bölümü öğrencilerinin, yaşları 22 olan öğrencilere göre bir meslek kararı verirken daha az zorlandıklarını söyleyebiliriz.

4.3.2 Cinsiyet Değişkeninin MKZÖ Puanları ile İlişkisine Yönelik Bulgular

Cinsiyet değişkeninde 2 grup bulunduğu için MKZÖ Puanları ile arasındaki ilişki incelenirken bağımsız t testi uygulanmıştır. Bu test sonucunda cinsiyet değişkeni ile HE, BE ve TB boyutları, GK, FOİ, MSSBE, MSBE, BUYBE, GOB, İÇ, DÇ alt boyutları arasında anlamlılık ifade eden bir bulguya rastlanmamıştır. Ortaya çıkan sonuçlardan anlamlı farklılık taşıyan ($p < 0,05$) ilişkilerin betimsel istatistikleri ve bağımsız t testi sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo.32. Cinsiyet Değişkeninin MKZÖ’nün Boyut ve Alt Boyutları ile Arasındaki Betimsel İstatistikler ve T Testi Sonuçları

Zorlanmanın Faktörü	Gruplar	N	$\bar{X}(1-9)$	S	t testi sonuçları			η^2
					t	sd	p	
Motivasyon Eksikliği	Kız	120	2,63	1,51	-6,228	265,565	,000	0,127
	Erkek	148	3,89	1,80				
Genel Kararsızlık	Kız	120	5,77	1,84	4,318	267	,000	0,065
	Erkek	149	4,74	2,01				
Bireyin Kendisiyle İlgili Bilgi Eksikliği	Kız	119	2,82	1,65	-2,707	265,536	,007	0,026
	Erkek	149	3,42	1,98				

Tablo.32'e baktığımızda BÖTE bölümünde okuyan kız öğrencilerin ($\bar{X}=2,63$), erkek öğrencilere ($\bar{X}=3,89$) göre bir meslek seçmek için gereken motivasyona anlamlı düzeyde ($p<0,05$) daha az sahip olduklarını söyleyebiliriz. Ayrıca MKZÖ'nün BUYBE alt boyutunda da benzer bir ilişki görülmektedir. Kız öğrencilerin ($\bar{X}=2,82$), BUYBE alt boyutunda, erkek öğrencilere ($\bar{X}=3,42$) kıyasla daha fazla zorlandıkları konusunda anlamlı düzeyde bulguya ulaşılmıştır ($p<0,05$). Cinsiyet farklılığınının, ME ($\eta^2=0,127$) alt boyut üzerindeki etkisinin büyüklüğü orta, BUYBE ($\eta^2=0,026$) alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir.

Öte yandan, erkek öğrencilerin ($\bar{X}=4,74$) , kız öğrencilerden ($\bar{X}=5,77$) mesleki karar verme zorlukları konusunda daha fazla genel kararsızlık yaşadıkları görülmektedir. Anlamlı düzeyde farklılık ($p<0,05$) yaratan bu durumun cinsiyetler arasındaki etki büyüklüğü ise orta düzeydedir ($\eta^2=0,065$). Bu tabloya göre, kız öğrencilerin, erkek öğrencilere nazaran öz benlikleri ve yetenekleriyle ilgili daha az bilgi sahibi oldukları ve bir meslek tercihi yapmak için daha istekli olduklarını, erkek öğrencilerinde kız öğrencilere kıyasla daha fazla genel kararsızlık yaşadıklarını söyleyebiliriz.

4.3.3 Sınıf Düzeyi Değişkeninin MKZÖ Puanları ile İlişisine Yönelik Bulgular

Sınıf değişkenine ait 1, 2, 3 ve 4. sınıflar olmak üzere 4 grup olduğu için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Bu test sonucunda sınıf düzeyi değişkeni ile HE boyutu, ME, FOİ, GOB alt boyutları arasında anlamlılık ifade eden bir bulguya rastlanmamıştır. Sınıf düzeyi değişkeniyle arasında anlamlı ilişki olan MKZÖ'nün boyut ve alt boyutları aşağıda görülmektedir.

4.3.3.1 Sınıf Düzeyi Değişkeninin GK Alt Boyutu ile Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin GK alt boyutuna ait aldıkları puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.33. Sınıf Düzeyi Değişkeninin GK Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular

Zorlanmanın Faktörü	Sınıf Düzeyleri	N	$\bar{X}(1-9)$	S
Genel Kararsızlık (GK)	1.Sınıf	52	5,44	1,95
	2.Sınıf	73	5,68	1,83
	3.Sınıf	81	5,07	2,07
	4.Sınıf	64	4,68	1,95
	Toplam	52	5,44	1,95

BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, MKZÖ'nün GK alt boyutunda yaşadıkları zorlanma 1. sınıfta ($\bar{X}=5,44$), 2. sınıfta ($\bar{X}=5,68$), 3. sınıfta ($\bar{X}=5,07$) ve 4. sınıfta ($\bar{X}=4,68$) Tablo.35'teki gibi olup, bir meslek seçerken en çok 2. sınıf öğrencilerinin en az ise 4. sınıf öğrencilerinin genel kararsızlık yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki Tablo.34'da verilmiştir.

Tablo.34. Sınıf Düzeyi ile GK Alt Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>η^2</i>	<i>Anlamlı Fark (Scheffe)</i>
Gruplar Arası	38,126	3	12,709	3,301	,021	0,035	
Gruplar İçi	1023,946	266	3,849				4.S<2.S
Toplam	1062,072	269					

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası, Tablo.34'da görüldüğü gibi BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin, GK alt boyutunda aldığı puanlar, sınıf düzeyine göre farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Öğrencinin sınıf düzeyinin, mesleki karar verme zorluklarının GK alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük seviyededir ($\eta^2=0,035$). Farklılığın, sınıf düzeyi değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre yaşları 4. sınıf öğrencilerinin GK alt boyutuna ait puanları ($\bar{X}=5,68$) ile 2. sınıf öğrencilerinin GK alt boyutuna ait puanları ($\bar{X}=4,68$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle, 2. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. Sınıfta okuyanlara göre bir meslek kararı verirken yaşadığı genel kararsızlık daha fazladır.

4.3.3.2 Sınıf Düzeyi Değişkeninin BE Boyutu ile Arasındaki İlişkiye Yönelik

Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin BE boyutuna ait aldıkları puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.35. Sınıf Düzeyi Değişkeninin BE Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular

<i>Zorlanmanın Faktörü</i>	<i>Sınıf Düzeyleri</i>	<i>N</i>	$\bar{X}(1-9)$	<i>S</i>
Bilgi Eksikliği (BE)	1.Sınıf	49	3,61	1,79
	2.Sınıf	70	4,17	1,76
	3.Sınıf	81	3,68	1,85
	4.Sınıf	63	2,74	1,45
	Toplam	263	3,57	1,79

BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, MKZÖ'nün BE boyutunda yaşadıkları zorlanma 1. sınıfta ($\bar{X}=3,61$), 2. sınıfta ($\bar{X}=4,17$), 3. sınıfta ($\bar{X}=3,68$) ve 4. sınıfta ($\bar{X}=2,74$) Tablo.35'teki gibi olup, bir meslek seçerken en çok 2. sınıf öğrencilerinin en az ise 4. sınıf öğrencilerinin bilgi eksikliği yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki Tablo.36'de verilmiştir.

Tablo.36. Sınıf Düzeyi ile BE Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	η^2	<i>Anlamlı Fark (Dunnett C)</i>
Gruplar Arası	70,052	3	23,351	7,805	,000	0,082	(4.S<1.S)<
Gruplar İçi	774,817	259	2,992				(4.S<3.S)<
Toplam	844,868	262					(4.S<2.S)

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası, Tablo.36'de görüldüğü gibi BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin, BE boyutunda aldığı puanlar, sınıf düzeyine göre farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Öğrencinin sınıf düzeyinin, mesleki karar verme zorluklarının BE boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise orta seviyededir ($\eta^2=0,082$). Farklılığın, sınıf düzeyi değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan Dunnett C. çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre 4. sınıf öğrencilerinin BE boyutuna ait puanları ($\bar{X}=5,68$) ile 1. sınıf ($\bar{X}=3,61$), 2. sınıf ($\bar{X}=4,17$) ve 3. sınıf ($\bar{X}=3,68$) öğrencilerinin BE boyutuna ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Ayrıca bu teste göre 4. sınıf öğrencileri ile arasında anlamlılık düzeyine göre ilişkinin en çok görüldüğü sınıf düzeyi, 2. sınıf öğrencileri olup, sonrasında 3. sınıf öğrencileriyle ve en az da 1. sınıfta okuyan öğrencilerle olduğu görülmektedir.

Diğer bir ifadeyle, 2. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. sınıfta okuyanlara göre bir meslek kararı verirken bilgi eksikliği sebebiyle yaşadıkları zorlanma daha fazladır.

4.3.3.3 Sınıf Düzeyi Değişkeninin MSSBE Alt Boyutu ile Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin MSSBE alt boyutuna ait aldıkları puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.37. Sınıf Düzeyi Değişkeninin MSSBE Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular

Zorlanmanın Faktörü	Sınıf Düzeyleri	N	$\bar{X}(1-9)$	S
Meslek Seçim Süreci ile İlgili Bilgi Eksikliği (MSSBE)	1.Sınıf	52	4,03	2,20
	2.Sınıf	72	4,67	2,20
	3.Sınıf	81	3,95	2,07
	4.Sınıf	64	3,26	1,94
	Toplam	269	3,99	2,15

BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, MKZÖ'nün MSSBE alt boyutunda yaşadıkları zorlanma 1. sınıfta ($\bar{X}=4,03$), 2. sınıfta ($\bar{X}=4,67$), 3. sınıfta ($\bar{X}=3,95$) ve 4. sınıfta ($\bar{X}=3,26$) Tablo.37'deki gibi olup, bir meslek seçerken en çok 2. sınıf öğrencilerinin en az ise 4. sınıf öğrencilerinin mesleki seçim süreciyle ilgili bilgi eksikliği yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki Tablo.38'da verilmiştir.

Tablo.38. Sınıf Düzeyi ile MSSBE Alt Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

Sınıf Düzeyi	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı Fark (Scheffe)
Gruplar Arası	68,120	3	22,707	5,116	,002	0,054	
Gruplar İçi	1176,101	265	4,438				4.S<2.S
Toplam	1244,221	268					

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası, Tablo.38'ta görüldüğü gibi BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin, MSSBE alt boyutunda aldığı puanlar, sınıf düzeyine göre farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Öğrencinin sınıf düzeyinin, mesleki karar verme zorluklarının MSSBE alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük seviyededir ($\eta^2=0,054$). Farklılığın, sınıf düzeyi değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre yaşları 4. sınıf öğrencilerinin MSSBE alt boyutuna ait pu-

anları ($\bar{X}=3,26$) ile 2. sınıf öğrencilerinin MSSBE alt boyutuna ait puanları ($\bar{X}=4,67$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle, 2. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. sınıfta okuyanlara göre bir meslek kararı verirken, meslek seçim süreci ile ilgili bilgi eksikliği sebebiyle yaşadıkları zorlanma daha fazladır.

4.3.3.4 Sınıf Düzeyi Değişkeninin BKBE Alt Boyutu ile Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin BKBE alt boyutuna ait aldıkları puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.39. Sınıf Düzeyi Değişkeninin BKBE Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular

Zorlanmanın Faktörü	Sınıf Düzeyleri	N	$\bar{X}(1-9)$	S
Bireyin Kendisiyle İlgili Bilgi Eksikliği (BKBE)	1.Sınıf	51	3,15	1,82
	2.Sınıf	71	3,57	1,87
	3.Sınıf	81	3,35	2,05
	4.Sınıf	64	2,41	1,37
	Toplam	267	3,14	1,86

BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, MKZÖ'nün BKBE alt boyutunda yaşadıkları zorlanma 1. sınıfta ($\bar{X}=3,15$), 2. sınıfta ($\bar{X}=3,57$), 3. sınıfta ($\bar{X}=3,35$) ve 4. sınıfta ($\bar{X}=2,41$) Tablo.39'deki gibi olup, bir meslek seçerken en çok 2. sınıf öğrencilerinin en az ise 4. sınıf öğrencilerinin, öz benlikleri ve yetenekleri hakkında bilgi eksikliği yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki Tablo.40'de verilmiştir.

Tablo.40. Sınıf Düzeyi ile BKBE Alt Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

Sınıf Düzeyi	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı Fark (Dunnnett C)
Gruplar Arası	51,410	3	17,137	5,182	,002	0,055	(4.S<3.S)<(4.S<2.S)
Gruplar İçi	869,723	263	3,307				
Toplam	921,132	266					

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası, Tablo.40'de görüldüğü gibi BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin, BKBE alt boyutunda aldığı puanlar, sınıf düzeyine göre farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Öğrencinin

sınıf düzeyinin, mesleki karar verme zorluklarının BKBE alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük seviyededir ($\eta^2=0,055$). Farklılığın, sınıf düzeyi değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan Dunnett C. çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre 4. sınıf öğrencilerinin BKBE alt boyutuna ait puanları ($\bar{X}=2,41$) ile 2. sınıf ($\bar{X}=3,57$) ve 3. sınıf ($\bar{X}=3,35$) öğrencilerinin BKBE alt boyutuna ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Ayrıca bu teste göre 4. sınıf öğrencileri ile arasında anlamlılık düzeyine göre ilişkinin en çok görüldüğü sınıf düzeyi, 2. sınıf öğrencileri olup, en az da 3. sınıfta okuyan öğrencilerle olduğu görülmektedir.

Diğer bir ifadeyle, 2. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. sınıfta okuyanlara göre bir meslek kararı verirken, kendileriyle ilgili bilgi eksikliği sebebiyle yaşadıkları zorlanma daha fazladır.

4.3.3.5 Sınıf Düzeyi Değişkeninin MSBE Alt Boyutu ile Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin MSBE alt boyutuna ait aldıkları puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.41. Sınıf Düzeyi Değişkeninin MSBE Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular

Zorlanmanın Faktörü	Sınıf Düzeyleri	N	$\bar{X}(1-9)$	S
Meslek Seçenekleriyle İlgili Bilgi Eksikliği (MSBE)	1.Sınıf	52	4,01	2,11
	2.Sınıf	73	4,61	2,01
	3.Sınıf	81	4,01	2,12
	4.Sınıf	64	2,90	1,87
	Toplam	270	3,91	2,11

BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, MKZÖ'nün MSBE alt boyutunda yaşadıkları zorlanma 1. sınıfta ($\bar{X}=4,01$), 2. sınıfta ($\bar{X}=4,61$), 3. sınıfta ($\bar{X}=4,01$) ve 4. sınıfta ($\bar{X}=2,90$) Tablo.41'teki gibi olup, bir meslek seçerken en çok 2. sınıf öğrencilerinin en az ise 4. sınıf öğrencilerinin, aldığı eğitim ve kendi becerileriyle yapabileceği mesleki alternatifleri hakkında bilgi eksikliği yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki Tablo.42'de verilmiştir.

Tablo.42. Sınıf Düzeyi ile MSBE Alt Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	η^2	<i>Anlamlı Fark (Scheffe)</i>
Gruplar Arası	101,975	3	33,992	8,204	,000	0,084	(4.S<1.S)<
Gruplar İçi	1102,177	266	4,144				(4.S<3.S)<
Toplam	1204,152	269					(4.S<2.S)

Uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası, Tablo.42’te görüldüğü gibi BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin, MSBE alt boyutunda aldığı puanlar, sınıf düzeyine göre farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Öğrencinin sınıf düzeyinin, mesleki karar verme zorluklarının MSBE alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise orta seviyededir ($\eta^2=0,084$). Farklılığın, sınıf düzeyi değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre 4. sınıf öğrencilerinin BE boyutuna ait puanları ($\bar{X}=2,90$) ile 1. sınıf ($\bar{X}=4,01$), 2. sınıf ($\bar{X}=4,61$) ve 3. sınıf ($\bar{X}=4,01$) öğrencilerinin MSBE alt boyutuna ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Ayrıca bu teste göre 4. sınıf öğrencileri ile arasında anlamlılık düzeyine göre ilişkinin en çok görüldüğü sınıf düzeyi, 2. sınıf öğrencileri olup, sonrasında 3. sınıf öğrencileriyle ve en az da 1. sınıfta okuyan öğrencilerle olduğu görülmektedir.

Diğer bir ifadeyle, 2. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. sınıfta okuyanlara göre bir meslek kararı verirken, kendi yetenek ve ilgilerine hitap eden meslek seçenekleri hakkındaki bilgi eksiklikleri sebebiyle yaşadıkları zorlanma daha fazla olmaktadır.

4.3.3.6 Sınıf Düzeyi Değişkeninin BUYBE Alt Boyutu ile Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin BUYBE alt boyutuna ait aldıkları puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.43. Sınıf Düzeyi Değişkeninin BUYBE Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular

<i>Zorlanmanın Faktörü</i>	<i>Sınıf Düzeyleri</i>	<i>N</i>	$\bar{X}(1-9)$	<i>S</i>
Bilgiye Ulaşma Yolları ile İlgili Bilgi Eksikliği (BUYBE)	1.Sınıf	50	3,24	1,90
	2.Sınıf	73	3,93	1,90
	3.Sınıf	81	3,46	2,08
	4.Sınıf	63	2,51	1,61
	Toplam	267	3,32	1,95

BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, MKZÖ'nün BUYBE alt boyutunda yaşadıkları zorlanma 1. sınıfta ($\bar{X}=3,24$), 2. sınıfta ($\bar{X}=3,93$), 3. sınıfta ($\bar{X}=3,46$) ve 4. sınıfta ($\bar{X}=2,51$) Tablo.43'teki gibi olup, bir meslek seçerken en çok 2. sınıf öğrencilerinin en az ise 4. sınıf öğrencilerinin, meslek seçimi için bilgiye ulaşma yolları hakkında bilgi eksikliği yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki Tablo.44'da verilmiştir.

Tablo.44. Sınıf Düzeyi ile BUYBE Alt Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>η^2</i>	<i>Anlamlı Fark (Dunnnett C)</i>
Gruplar Arası	70,140	3	23,380	6,494	,000	0,068	(4.S<3.S)<
Gruplar İçi	946,935	263	3,601				(4.S<2.S)
Toplam	1017,075	266					

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası, Tablo.44'de görüldüğü gibi BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin, BUYBE alt boyutunda aldığı puanlar, sınıf düzeyine göre farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Öğrencinin sınıf düzeyinin, mesleki karar verme zorluklarının BUYBE alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise orta seviyededir ($\eta^2=0,14$). Farklılığın, sınıf düzeyi değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan Dunnnett C. çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre 4. sınıf öğrencilerinin BUYBE alt boyutuna ait puanları ($\bar{X}=2,51$) ile 2. sınıf ($\bar{X}=3,93$) ve 3. sınıf ($\bar{X}=3,46$) öğrencilerinin BUYBE alt boyutuna ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Ayrıca bu teste göre 4. sınıf öğrencileri ile arasında anlamlılık düzeyine göre ilişkinin en çok görüldüğü sınıf düzeyi, 2. sınıf öğrencileri olup, en az da 3. sınıfta okuyan öğrencilerle olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, 2. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. sınıfta okuyanlara göre bir meslek kararı verirken gerek duyulan, bilgiye ulaşma yolları hakkındaki bilgi eksiklikleri sebebiyle, yaşadıkları zorlanma daha fazla olmaktadır.

4.3.3.7 Sınıf Düzeyi Değişkeninin TB Boyutu ile Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin TB boyutuna ait aldıkları puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.45. Sınıf Düzeyi Değişkeninin TB Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular

<i>Zorlanmanın Faktörü</i>	<i>Sınıf Düzeyleri</i>	<i>N</i>	$\bar{X}(1-9)$	<i>S</i>
Tutarsız Bilgi (TB)	1.Sınıf	50	3,93	1,93
	2.Sınıf	72	4,13	1,77
	3.Sınıf	77	3,99	1,80
	4.Sınıf	63	3,11	1,57
	Toplam	262	3,80	1,80

BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, MKZÖ'nün TB boyutunda yaşadıkları zorlanma 1. sınıfta ($\bar{X}=3,93$), 2. sınıfta ($\bar{X}=4,13$), 3. sınıfta ($\bar{X}=3,99$) ve 4. sınıfta ($\bar{X}=3,11$) Tablo.45'deki gibi olup, meslek seçimi konusunda en çok 2. sınıf öğrencilerinin en az ise 4. sınıf öğrencilerinin, tutarsız bilgiye sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki Tablo.46'de verilmiştir.

Tablo.46. Sınıf Düzeyi ile TB Boyutu Arasındaki Anlamli Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	η^2	<i>Anlamli Fark (Scheffe)</i>
Gruplar Arası	40,982	3	13,661	4,366	,005	0,048	(4.S<3.S)<
Gruplar İçi	807,192	258	3,129				(4.S<2.S)
Toplam	848,174	261					

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası, Tablo.46'da görüldüğü gibi BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin, TB boyutunda aldığı puanlar, sınıf düzeyine göre farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Öğrencinin sınıf düzeyinin, mesleki karar verme zorluklarının TB boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük seviyededir ($\eta^2=0,048$). Farklılığın, sınıf düzeyi değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre 4. sınıf öğrencilerinin TB boyutuna ait puanları ($\bar{X}=3,11$) ile 2. sınıf ($\bar{X}=4,13$) ve 3. sınıf ($\bar{X}=3,99$) öğrencilerinin TB boyutuna ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Ayrıca bu teste göre 4. sınıf öğrencileri ile arasında anlamlılık düzeyine göre ilişkinin en çok görüldüğü sınıf düzeyi, 2. sınıf öğrencileri olup, en az da 3. sınıfta okuyan öğrencilerle olduğu görülmektedir.

Diğer bir ifadeyle, 2. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. sınıfta okuyanlara göre bir meslek tercihi yaparken sahip olunan tutarsız bilgilerinin daha fazla olduğu görülmektedir

4.3.3.8 Sınıf Düzeyi Değişkeninin İÇ Alt Boyutu ile Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin İÇ alt boyutuna ait aldıkları puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.47. Sınıf Düzeyi Değişkeninin İÇ Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular

Zorlanmanın Faktörü	Sınıf Düzeyleri	N	$\bar{X}(1-9)$	S
İçsel Çatışmalar (İÇ)	1.Sınıf	52	4,25	2,14
	2.Sınıf	72	4,35	1,90
	3.Sınıf	77	4,27	1,92
	4.Sınıf	63	3,32	1,71
	Toplam	264	4,06	1,95

BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, MKZÖ'nün İÇ alt boyutunda yaşadıkları zorlanma 1. sınıfta ($\bar{X}=4,25$), 2. sınıfta ($\bar{X}=4,35$), 3. sınıfta ($\bar{X}=4,27$) ve 4. sınıfta ($\bar{X}=3,32$) Tablo.47'deki gibi olup, meslek seçimi konusunda en çok 2. sınıf öğrencilerinin en az ise 4. sınıf öğrencilerinin, içsel çatışma yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki Tablo.48'de verilmiştir.

Tablo.48. Sınıf Düzeyi ile İÇ Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

Sınıf Düzeyi	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı Fark (Scheffe)
Gruplar Arası	46,363	3	15,454	4,200	,006	0,046	(4.S<3.S)<
Gruplar İçi	956,611	260	3,679				(4.S<2.S)
Toplam	1002,973	263					

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası, Tablo.50'de görüldüğü gibi BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin, İÇ alt boyutunda aldığı puanlar, sınıf düzeyine göre farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Öğrencinin sınıf düzeyinin, mesleki karar verme zorluklarının İÇ alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük seviyededir ($\eta^2=0,046$). Farklılığın, sınıf düzeyi değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre 4. sınıf öğrencilerinin İÇ alt boyutuna ait puanları ($\bar{X}=3,32$) ile 2. sınıf ($\bar{X}=4,35$) ve 3. sınıf ($\bar{X}=4,27$) öğrencilerinin İÇ alt boyutuna ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Ayrıca bu teste göre 4. sınıf öğren-

cileri ile arasında anlamlılık düzeyine göre ilişkinin en çok görüldüğü sınıf düzeyi, 2. sınıf öğrencileri olup, en az da 3. sınıfta okuyan öğrencilerle olduğu görülmektedir.

Diğer bir ifadeyle, 2. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. sınıfta okuyanlara göre bir meslek tercihi daha fazla içsel çatışma yaşadıkları görülmektedir.

4.3.3.9 Sınıf Düzeyi Değişkeninin DÇ Alt Boyutu ile Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin DÇ alt boyutuna ait aldıkları puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.49. Sınıf Düzeyi Değişkeninin DÇ Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular

Zorlanmanın Faktörü	Sınıf Düzeyleri	N	$\bar{X}(1-9)$	S
Dışsal Çatışmalar (DÇ)	1.Sınıf	51	3,42	2,20
	2.Sınıf	73	3,73	2,35
	3.Sınıf	81	3,85	2,32
	4.Sınıf	64	2,67	1,88
	Toplam	269	3,45	2,24

BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, MKZÖ'nün DÇ alt boyutunda yaşadıkları zorlanma 1. sınıfta ($\bar{X}=3,42$), 2. sınıfta ($\bar{X}=3,73$), 3. sınıfta ($\bar{X}=3,85$) ve 4. sınıfta ($\bar{X}=2,67$) Tablo.49'teki gibi olup, meslek seçimi konusunda en çok 3. sınıf öğrencilerinin en az ise 4. sınıf öğrencilerinin, dışsal çatışma yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki Tablo.50'de verilmiştir.

Tablo.50. Sınıf Düzeyi ile DÇ Boyutu Arasındaki Anlamli Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

Sınıf Düzeyi	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2	Anlamli Fark (Dunnnett C)
Gruplar Arası	56,917	3	18,972	3,874	,010	0,041	
Gruplar İçi	1297,633	265	4,897				(4.S<2.S) < (4.S<3.S)
Toplam	1354,550	268					

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası, Tablo.50'de görüldüğü gibi BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin, DÇ alt boyutunda aldığı puanlar, sınıf düzeyine göre farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Öğrencinin sınıf düzeyinin, mesleki karar verme zorluklarının DÇ alt boyutu üzerindeki etkisinin bü-

yüklüğü ise düşük seviyededir ($\eta^2=0,041$). Farklılığın, sınıf düzeyi değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre 4. sınıf öğrencilerinin DÇ alt boyutuna ait puanları ($\bar{X}=2,67$) ile 3. sınıf ($\bar{X}=3,85$) ve 2. sınıf ($\bar{X}=3,73$) öğrencilerinin DÇ alt boyutuna ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Ayrıca bu teste göre 4. sınıf öğrencileri ile arasında anlamlılık düzeyine göre ilişkinin en çok görüldüğü sınıf düzeyi, 3. sınıf öğrencileri olup, en az da 2. sınıfta okuyan öğrencilerle olduğu görülmektedir.

Diğer bir ifadeyle, 3. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. sınıfta okuyanlara göre bir meslek tercihi daha fazla dışsal çatışma yaşadıkları görülmektedir.

4.3.3.10 Sınıf Düzeyi Değişkeninin MKZÖ Genel Puanları ile Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin MKZÖ'den aldıkları genel puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.51. Sınıf Düzeyi Değişkeninin MKZÖ Genel Puanı ile Arasındaki Betimsel Bulgular

Zorlanmanın Faktörü	Sınıf Düzeyleri	N	$\bar{X}(1-9)$	S
Mesleki Karar Verme Zorlukları (MKZÖ) Genel Puan	1.Sınıf	47	4,06	1,37
	2.Sınıf	69	4,37	1,25
	3.Sınıf	77	4,05	1,36
	4.Sınıf	61	3,42	1,18
	Toplam	254	3,99	1,33

BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, bir meslek kararı verirken yaşadıkları zorlanma (MKZÖ genel puanına göre), 1. sınıfta ($\bar{X}=4,06$), 2. sınıfta ($\bar{X}=4,37$), 3. sınıfta ($\bar{X}=4,05$) ve 4. sınıfta ($\bar{X}=3,42$) Tablo.51'teki gibi olup, meslek seçimi konusunda en çok 2. sınıf öğrencilerinin en az ise 4. sınıf öğrencilerinin zorlandıkları görülmektedir. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki Tablo.52'te verilmiştir.

Tablo.52. Sınıf Düzeyi ile MKZÖ Genel Puanı Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>η²</i>	<i>Anlamlı Fark (Scheffe)</i>
Gruplar Arası	30,611	3	10,204	6,051	,001	0,066	
Gruplar İçi	421,569	250	1,686				(4.S<3.S)<
Toplam	452,180	253					(4.S<2.S)

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası, Tablo.52’de görüldüğü gibi BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin genelinden aldığı puan, sınıf düzeyine göre farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Öğrencinin sınıf düzeyinin, mesleki karar verme zorluklarının geneli üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise orta seviyededir ($\eta^2=0,066$). Farklılığın, sınıf düzeyi değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre 4. sınıf öğrencilerinin MKZÖ genel puanları ($\bar{X}=4,05$) ile 2. sınıf ($\bar{X}=4,37$) ve 3. sınıf ($\bar{X}=4,05$) öğrencilerinin MKZÖ genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Ayrıca bu teste göre 4. sınıf öğrencileri ile arasında anlamlılık düzeyine göre ilişkinin en çok görüldüğü sınıf düzeyi, 2. sınıf öğrencileri olup, en az da 3. sınıfta okuyan öğrencilerle olduğu görülmektedir.

Diğer bir ifadeyle, 2. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. sınıfta okuyanlara göre meslek seçimi yaparken daha fazla zorlandıkları ortaya çıkmıştır.

4.3.4. Muhtemel Görev Yerinin Meslek Tercihine Etki Düzeyi (GYED) Değişkeninin MKZÖ Puanlarına ile İlişkisine Yönelik Bulgular

GYED değişkenine ait “Hiç Etkilemez”, “Biraz Etkiler”, “Çoğunlukla etkiler” ve “Çok Etkiler” olmak üzere 4 grup olduğu için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Bu test sonucunda GYED değişkeni ile HE, BE boyutları, ME, FOİ, MSSBE, BKBE, MSBE, BUYBE, DÇ alt boyutları arasında anlamlılık ifade eden bir bulguya rastlanmamıştır. GYED değişkeniyle arasında anlamlı ilişki olan MKZÖ’nün boyut ve alt boyutları aşağıda görülmektedir.

4.3.4.1 GYED Değişkeninin GK Alt Boyutu ile Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin GK alt boyutuna ait aldıkları puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.53. GYED Değişkeninin GK Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular

Zorlanmanın Faktörü	GYED	N	$\bar{X}(1-9)$	S
Genel Kararsızlık (GK)	Hiç Etkilemez	70	4,72	1,99
	Biraz Etkiler	50	4,88	2,06
	Etkiler	70	5,39	1,84
	Çok Etkiler	78	5,64	2,04
	Toplam	268	5,19	2,00

Tablo.53'te görüldüğü gibi BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, MKZÖ'nün GK alt boyutunda yaşadıkları zorlanma GYED değişkeninin "Hiç Etkilemez" ($\bar{X}=4,72$) grubundan, "Biraz Etkiler" ($\bar{X}=4,88$), "Çoğunlukla etkiler" ($\bar{X}=5,39$) ve "Çok Etkiler" ($\bar{X}=5,64$) grubuna doğru giderek artış göstermektedir. Kısacası, öğrencilerin bir meslek seçerken yaşadıkları genel kararsızlıkları, muhtemel görev yerlerinin meslek seçimi üzerine etkisiyle doğru orantılı olarak artmaktadır. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki Tablo.54'de verilmiştir.

Tablo.54. GYED ile GK Alt Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

GYED	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı Fark (Tukey HSD)
Gruplar Arası	38,304	3	12,768	3,241	,023	0,035	Hiç Etkilemez<Çok Etkiler
Gruplar İçi	1039,992	264	3,939				
Toplam	1078,296	267					

Tablo.54'de görüldüğü gibi, yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası, BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin, GK alt boyutunda aldığı puanlar GYED değişkenine göre farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Öğrencinin muhtemel görev yerinin meslek seçimine etkisinin, meslek seçimi yaparken öğrencinin yaşadığı genel kararsızlık üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir. ($\eta^2=0,035$). Farklılığın, GYED değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan Tukey HDS çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre, muhtemel görev yerlerinin meslek seçimine hiçbir etkisinin olmayacağını düşünen grubun GK alt boyutuna ait puanları ($\bar{X}=4,72$) ile çok etkisi olacağını düşünen grubun GK alt boyutuna ait puanları ($\bar{X}=5,64$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır.

Başka bir deyişle, muhtemel görev yerlerinin meslek seçimini çok etkileyeceğini düşünenlerin, bir meslek kararı verirken yaşadıkları genel kararsızlıklarının, muhte-

mel görev yerinin meslek seçimini hiç etkilemeyeceğini düşünenlere kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür.

4.3.4.2 GYED Değişkeninin TB Boyutu ile Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin TB boyutuna ait aldıkları puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.55. GYED Değişkeninin TB Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular

Zorlanmanın Faktörü	GYED	N	$\bar{X}(1-9)$	S
Tutarsız Bilgi (TB)	Hiç Etkilemez	69	3,28	1,76
	Biraz Etkiler	49	3,73	1,88
	Etkiler	68	3,94	1,66
	Çok Etkiler	74	4,16	1,85
	Toplam	260	3,79	1,80

Tablo.55’de görüldüğü gibi BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, MKZÖ’nün TB boyutunda yaşadıkları zorlanma GYED değişkeninin “Hiç Etkilemez” ($\bar{X}=3,28$) grubundan, “Biraz Etkiler” ($\bar{X}=3,73$), “Çoğunlukla etkiler” ($\bar{X}=3,94$) ve “Çok Etkiler” ($\bar{X}=4,16$) grubuna doğru giderek artış göstermektedir. Kısacası, öğrencilerin bir meslek tercihi yaparken sahip oldukları tutarsız bilgileri, muhtemel görev yerlerinin meslek seçimi üzerine etkisiyle doğru orantılı olarak artmaktadır. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki Tablo.56’de verilmiştir.

Tablo.56. GYED ile TB Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

GYED	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı Fark (Scheffe)
Gruplar Arası	29,403	3	9,801	3,066	,029	0,034	Hiç Etkilemez<Çok Etkiler
Gruplar İçi	818,465	256	3,197				
Toplam	847,868	259					

Tablo.56’de görüldüğü gibi, yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası, BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin, TB boyutunda aldığı puanlar GYED değişkenine göre farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Öğrencinin muhtemel görev yerinin meslek seçimine etkisinin, meslek seçimi yaparken öğrencinin sahip olduğu tutarsız bilgilerin düzeyi üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir. ($\eta^2=0,034$). Farklılığın, GYED değişkeninin hangi grupları arasında ol-

duğunu bulmak için yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre, muhtemel görev yerlerinin meslek seçimine hiçbir etkisinin olmayacağını düşünen grubun TB boyutuna ait puanları ($\bar{X}=3,28$) ile çok etkisi olacağını düşünen grubun TB boyutuna ait puanları ($\bar{X}=4,16$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır.

Başka bir değişle, muhtemel görev yerlerinin meslek seçimini çok etkileyeceğini düşünenlerin, meslek seçimi yaparken sahip olunan tutarsız bilgi düzeylerinin, muhtemel görev yerinin meslek seçimini hiç etkilemeyeceğini düşünenlere kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür.

4.3.4.3 GYED Değişkeninin GOB Alt Boyutu ile Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin GOB alt boyutuna ait aldıkları puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.57. GYED Değişkeninin GOB Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular

Zorlanmanın Faktörü	GYED	N	$\bar{X}(1-9)$	S
Güvenli Olmayan Bilgiler (GOB)	Hiç Etkilemez	69	3,13	1,89
	Biraz Etkiler	50	3,64	2,00
	Etkiler	70	3,88	2,00
	Çok Etkiler	78	4,10	2,09
	Toplam	267	3,71	2,02

Tablo.57’de görüldüğü gibi BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, MKZÖ’nün GOB boyutunda yaşadıkları zorlanma GYED değişkeninin “Hiç Etkilemez” ($\bar{X}=3,13$) grubundan, “Biraz Etkiler” ($\bar{X}=3,64$), “Çoğunlukla etkiler” ($\bar{X}=3,88$) ve “Çok Etkiler” ($\bar{X}=4,10$) grubuna doğru giderek artış göstermektedir. Kısacası, öğrencilerin bir meslek tercihi yaparken sahip oldukları güvenli olmayan bilgileri, muhtemel görev yerlerinin meslek seçimi üzerine etkisiyle doğru orantılı olarak artmaktadır. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki Tablo.58’de verilmiştir.

Tablo.58. GYED ile GOB Alt Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

<i>GYED</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	η^2	<i>Anlamlı Fark (Scheffe)</i>
Gruplar Arası	37,482	3	12,494	3,112	,027	0,033	
Gruplar İçi	1055,897	263	4,015				Hiç Etkilemez<Çok Etkiler
Toplam	1093,379	266					

Tablo.58’da görüldüğü gibi, yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası, BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin, GOB alt boyutunda aldığı puanlar GYED değişkenine göre farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Öğrencinin muhtemel görev yerinin meslek seçimine etkisinin, meslek seçimi yaparken öğrencinin sahip olduğu güvenli olmayan bilgi düzeyi üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir. ($\eta^2=0,033$). Farklılığın, GYED değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre, muhtemel görev yerlerinin meslek seçimine hiçbir etkisinin olmayacağını düşünen grubun GOB alt boyutuna ait puanları ($\bar{X}=3,13$) ile çok etkisi olacağını düşünen grubun GOB alt boyutuna ait puanları ($\bar{X}=4,10$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır.

Başka bir deyişle, muhtemel görev yerlerinin meslek seçimini çok etkileyeceğini düşünenlerin, meslek seçimi yaparken sahip olunan güvenli olmayan bilgi düzeylerinin, muhtemel görev yerinin meslek seçimini hiç etkilemeyeceğini düşünenlere kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür.

4.3.4.4 GYED Değişkeninin İÇ Alt Boyutu ile Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin İÇ alt boyutuna ait aldıkları puanların yaşlara dağılımları görülmektedir.

Tablo.59 GYED Değişkeninin İÇ Alt Boyutu ile Arasındaki Betimsel Bulgular

<i>Zorlanmanın Faktörü</i>	<i>GYED</i>	<i>N</i>	$\bar{X}(I-9)$	<i>S</i>
İçsel Çatışmalar (İÇ)	Hiç Etkilemez	70	3,46	1,87
	Biraz Etkiler	50	4,00	2,01
	Etkiler	68	4,19	1,76
	Çok Etkiler	74	4,46	2,05
	Toplam	262	4,03	1,95

Tablo.59’de görüldüğü gibi BÖTE bölümünde okuyan öğrencilerin, MKZÖ’nün GOB boyutunda yaşadıkları zorlanma GYED değişkeninin “Hiç Etkilemez” ($\bar{X}=3,46$) grubundan, “Biraz Etkiler” ($\bar{X}=4,00$), “Çoğunlukla etkiler” ($\bar{X}=4,19$) ve “Çok Etkiler” ($\bar{X}=4,46$) grubuna doğru giderek artış göstermektedir. Kısacası, öğrencilerin bir meslek tercihi yaparken yaşadığı içsel çatışmaların düzeyi, muhtemel görev yerlerinin meslek seçimi üzerine etkisiyle doğru orantılı olarak artmaktadır. Ayrıca puanlar arası farklar ve anlamlılık düzeyleri istatistiksel olarak aşağıdaki Tablo.60’de verilmiştir.

Tablo.60. GYED ile İÇ Alt Boyutu Arasındaki Anlamlı Farkın İncelenmesi İçin Uygulanan ANOVA Sonuçları

<i>GYED</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	η^2	<i>Anlamlı Fark (Scheffe)</i>
Gruplar Arası	37,954	3	12,651	3,411	,018	0,037	
Gruplar İçi	957,049	258	3,709				Hiç Etkilemez<Çok Etkiler
Toplam	995,003	261					

Tablo.60’de görüldüğü gibi, yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası, BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin, İÇ alt boyutunda aldığı puanlar GYED değişkenine göre farklılaşmaktadır ($p<0,05$). Öğrencinin muhtemel görev yerinin meslek seçimine etkisinin, meslek seçimi yaparken öğrencinin yaşadığı içsel çatışmalar üzerine etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir. ($\eta^2=0,06$). Farklılığın, GYED değişkeninin hangi grupları arasında olduğunu bulmak için yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre, muhtemel görev yerlerinin meslek seçimine hiçbir etkisinin olmayacağını düşünen grubun İÇ alt boyutuna ait puanları ($\bar{X}=3,13$) ile çok etkisi olacağını düşünen grubun İÇ alt boyutuna ait puanları ($\bar{X}=4,10$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır.

Başka bir deyişle, muhtemel görev yerlerinin meslek seçimini çok etkileyeceğini düşünenlerin, meslek seçimi yaparken yaşanan içsel çatışmalarının, muhtemel görev yerinin meslek seçimini hiç etkilemeyeceğini düşünenlere kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür.

4.3.5 Bölüme İsteyerek Gelme Durumu (BİGD) Değişkeninin MKZÖ Puanları ile İlişisine Yönelik Bulgular

BİGD değişkeninde “Evet” ve “Hayır” şeklinde 2 grup bulunduğu için MKZÖ Puanları ile arasındaki ilişki incelenirken bağımsız t testi uygulanmıştır. Bu test sonucunda BİGD değişkeni ile HE, BE ve TB boyutları, ME, FOİ, MSSBE, BKBE, MSBE, BUYBE, İÇ, DÇ alt boyutları arasında anlamlılık ifade eden bir bulguya rastlanmamıştır. Ortaya çıkan sonuçlardan anlamlı farklılık taşıyan ($p<0,05$) ilişkilerin betimsel istatistikleri ve bağımsız t testi sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo.61. BİGD Değişkeninin MKZÖ'nün Boyut ve Alt Boyutları ile Arasındaki Betimsel İstatistikler ve T Testi Sonuçları

Zorlanmanın Faktörü	Gruplar	N	$\bar{X}(1-9)$	S	t testi sonuçları			η^2
					t	sd	p	
Genel Kararsızlık (GK)	Evet	168	4,92	1,95	-2,991	273	,003	0,031
	Hayır	107	5,65	1,97				
Güvenli Olmayan Bilgiler (GOB)	Evet	168	3,50	1,94	-2,174	272	,031	0,017
	Hayır	106	4,04	2,08				

Tablo.61'e baktığımızda BÖTE bölümüne bilerek ve isteyerek gelenlerin ($\bar{X}=4,92$), istemeyerek gelenlere ($\bar{X}=5,65$) göre yaşadıkları genel kararsızlıklarının ($p<0,05$) daha az olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca MKZÖ'nün GOB alt boyutunda da benzer bir ilişki görülmektedir. Bölüme bilerek ve isteyerek gelenlerin ($\bar{X}=3,50$), GOB alt boyutunda, istemeyerek gelenlere ($\bar{X}=4,09$) kıyasla daha az zorlandıkları konusunda anlamlı düzeyde bulguya ulaşılmıştır ($p<0,05$). BİGD değişkeninin GK ($\eta^2=0,031$) ve GOB ($\eta^2=0,017$) alt boyutları üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir.

Bu tabloya göre, bölüme bilerek ve isteyerek gelenlerin, istemeyerek gelenlere kıyasla, bir meslek tercihi yaparken, yaşadıkları genel kararsızlık ve sahip oldukları güvenli olmayan bilgiler daha azdır.

4.3.6 Üniversite Süresince Mesleki Rehberlik Gereksinimi (MRG) Değişkeninin MKZÖ Puanları ile İlişisine Yönelik Bulgular

MRG değişkeninde “Evet” ve “Hayır” şeklinde 2 grup bulunduğu için MKZÖ Puanları ile arasındaki ilişki incelenirken bağımsız t testi uygulanmıştır. Bu test sonucunda MRG değişkeni ile ME, FOİ, BUYBE, DÇ alt boyutları arasında anlamlılık ifade

eden bir bulguya rastlanmamıştır. Ortaya çıkan sonuçlardan anlamlı farklılık taşıyan ($p<0,05$) ilişkilerin betimsel istatistikleri ve bağımsız t testi sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo.62. MRG Değişkeninin MKZÖ'nün Boyut ve Alt Boyutları ile Arasındaki Betimsel İstatistikler ve T Testi Sonuçları

Zorlanmanın Faktörü	Gruplar	N	$\bar{X}(1-9)$	S	t testi sonuçları			η^2
					t	sd	p	
Hazırlık Eksikliği (HE)	Evet	209	4,82	1,00	2,822	271	,005	0,031
	Hayır	64	4,41	1,04				
Genel Kararsızlık (GK)	Evet	210	5,49	1,91	4,468	272	,000	0,017
	Hayır	64	4,26	1,98				
Bilgi Eksikliği (BE)	Evet	203	3,79	1,74	3,627	265	,000	0,046
	Hayır	64	2,88	1,79				
Meslek Seçim Süreciyle ilgili (MSSBE)	Evet	209	4,23	2,13	3,455	271	,001	0,043
	Hayır	64	3,18	2,05				
Bireyin Kendisiyle İlgili (BKBE)	Evet	207	3,32	1,86	2,678	271	,008	0,025
	Hayır	64	2,62	1,78				
Meslek Seçenekleriyle İlgili (MSBE)	Evet	210	4,21	2,05	4,678	272	,000	0,074
	Hayır	64	2,85	1,96				
Tutarsız Bilgiler (TB)	Evet	203	4,00	1,72	3,290	264	,001	0,039
	Hayır	63	3,16	1,90				
Güvenli Olmayan Bilgiler (GOB)	Evet	209	3,19	1,98	2,948	271	,003	0,030
	Hayır	64	3,07	1,98				
İçsel Çatışmalar (İÇ)	Evet	205	4,28	1,89	3,547	266	,000	0,045
	Hayır	63	3,30	1,95				
MKZÖ Toplam Puan	Evet	195	4,16	1,26	3,822	94,766	,001	0,123
	Hayır	63	3,44	1,44				

Tablo.62'ü incelediğimizde BÖTE bölümünde, mesleki rehberlik gereksinimi duyan öğrencilerin ($\bar{X}=4,82$), mesleki rehberliğe ihtiyaç duymayan öğrencilere ($\bar{X}=4,41$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken daha fazla hazırlık eksikliği duydukları görülmektedir ($p<0,05$). MRG değişkeninin HE boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,031$).

MRG duyan öğrencilerin ($\bar{X}=5,49$), MRG duymayan öğrencilere ($\bar{X}=4,26$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları genel kararsızlıklarının daha fazla olduğu görülmektedir ($p<0,05$). MRG değişkeninin GK alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,017$).

MRG duyan öğrencilerin ($\bar{X}=3,79$), MRG duymayan öğrencilere ($\bar{X}=2,88$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken yaşanan bilgi eksikliğinin daha fazla olduğu görülmektedir

($p<0,05$). MRG değişkeninin BE boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,046$). Ayrıca, MRG duyan öğrencilerin ($\bar{X}=4,23$), MRG duymayan öğrencilere ($\bar{X}=3,18$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken yaşanan meslek seçim süreciyle ilgili bilgi eksikliğinin de daha fazla olduğu görölmektedir ($p<0,05$). MRG değişkeninin MSSBE alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,043$).

MRG duyan öğrencilerin ($\bar{X}=3,32$), MRG duymayan öğrencilere ($\bar{X}=2,62$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken yaşanan, kişinin öz benliği ve yetenekleriyle ilgili bilgi eksikliğinin daha fazla olduğu görölmektedir ($p<0,05$). MRG değişkeninin BKBE alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,025$).

MRG duyan öğrencilerin ($\bar{X}=4,21$), MRG duymayan öğrencilere ($\bar{X}=3,85$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken yaşanan, kişinin yapabileceği meslek seçenekleri ilgili bilgi eksikliğinin daha fazla olduğu görölmektedir ($p<0,05$). MRG değişkeninin MSBE alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise orta düzeydedir ($\eta^2=0,074$). Bunlara ek olarak, MRG duyan öğrencilerin ($\bar{X}=4,00$), MRG duymayan öğrencilere ($\bar{X}=3,16$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken sahip olunan tutarsız bilgilerinin de daha fazla olduğu görölmektedir ($p<0,05$). MRG değişkeninin TB boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,039$).

MRG duyan öğrencilerin ($\bar{X}=3,19$), MRG duymayan öğrencilere ($\bar{X}=3,09$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken sahip olunan güvenli olmayan bilgilerinin daha fazla olduğu görölmektedir ($p<0,05$). MRG değişkeninin GOB boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,030$).

MRG duyan öğrencilerin ($\bar{X}=4,28$), MRG duymayan öğrencilere ($\bar{X}=3,30$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken daha fazla içsel çatışma yaşadıkları görölmektedir ($p<0,05$). MRG değişkeninin İÇ boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,045$).

Son olarak, MRG duyan öğrencilerin ($\bar{X}=4,16$), MRG duymayan öğrencilere ($\bar{X}=3,44$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları genel zorlanmanın daha fazla olduğu görölmektedir ($p<0,05$). MRG değişkeninin bir meslek kararı verirken yaşanan zorlanma düzeyi üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise orta düzeydedir ($\eta^2=0,123$).

Tablo.62'ün içerdiği verilere bakıldığında, MKZÖ'nün çok sayıda boyut ve alt boyutunu etkilediği görülen MRG değişkeni, bir meslek kararı verirken yaşanan zorlanma konusunda mesleki rehberliğin ne kadar önemli olduğu hakkında fikir vermektedir.

4.3.7 Bölümü Bırakma Eğilimi (BBE) Değişkeninin MKZÖ Puanları ile İlişkisine Yönelik Bulgular

BBE değişkeninde “Evet” veya “Hayır” şeklinde 2 grup bulunduğu için MKZÖ Puanları ile arasındaki ilişki incelenirken bağımsız t testi uygulanmıştır. Bu test sonucunda BBE değişkeni ile BE boyutu, ME, FOİ, MSSBE, MSBE, BUYBE, GOB alt boyutları arasında anlamlılık ifade eden bir bulguya rastlanmamıştır. Ortaya çıkan sonuçlardan anlamlı farklılık taşıyan ($p<0,05$) ilişkilerin betimsel istatistikleri ve bağımsız t testi sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo.63. BBE Değişkeninin MKZÖ'nün Boyut ve Alt Boyutları ile Arasındaki Betimsel İstatistikler ve T Testi Sonuçları

Zorlanmanın Faktörü	Gruplar	N	$\bar{X}(1-9)$	S	t testi sonuçları			η^2
					t	sd	p	
Hazırlık Eksikliği	Evet	169	4,83	1,05	2,168	269	,031	0,017
	Hayır	102	4,55	0,96				
Genel Kararsızlık	Evet	169	5,49	2,05	3,033	270	,003	0,032
	Hayır	103	4,74	1,82				
Bireyin Kendisiyle İlgili Bilgi Eksikliği	Evet	167	3,54	2,05	2,322	238,558	,021	0,022
	Hayır	102	3,00	1,76				
Tutarsız Bilgiler	Evet	162	4,05	1,82	2,617	262	,009	0,025
	Hayır	102	3,46	1,71				
İçsel Çatışmalar	Evet	164	4,33	1,95	2,748	264	,006	0,027
	Hayır	102	3,66	1,87				
Dışsal Çatışmalar	Evet	168	3,76	2,34	2,608	269	,010	0,024
	Hayır	103	3,03	2,03				
MKZÖ Toplam Puan	Evet	157	4,15	1,37	2,380	254	,018	0,021
	Hayır	99	3,75	1,27				

Tablo.63'i incelediğimizde BÖTE bölümünde, bölümü bırakma eğilimi gösteren öğrencilerin ($\bar{X}=4,83$), eğilim göstermeyen öğrencilere ($\bar{X}=4,55$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken daha fazla hazırlık eksikliği duydukları görülmektedir ($p<0,05$). BBE değişkeninin HE boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,017$).

BBE gösteren öğrencilerin ($\bar{X}=5,49$) BBE göstermeyen öğrencilere ($\bar{X}=4,74$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları genel kararsızlıklarının daha fazla olduğu görülmektedir ($p<0,05$). BBE değişkeninin GK alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,032$). Ayrıca, BBE gösteren öğrencilerin ($\bar{X}=3,54$), BBE göstermeyen öğrencilere ($\bar{X}=3,00$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken yaşanan, kişinin öz benliği ve yetenekleriyle ilgili bilgi eksikliğinin de daha fazla olduğu görülmektedir ($p<0,05$). BBE değişkeninin BKBE alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,022$).

BBE gösteren öğrencilerin ($\bar{X}=4,05$), BBE göstermeyen öğrencilere ($\bar{X}=3,46$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken sahip olunan tutarsız bilgilerinin de daha fazla olduğu görülmektedir ($p<0,05$). BBE değişkeninin TB boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,025$). Ayrıca, BBE gösteren öğrencilerin ($\bar{X}=4,33$), BBE göstermeyen öğrencilere ($\bar{X}=3,66$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken daha fazla içsel çatışma yaşadıkları da görülmektedir ($p<0,05$). BBE değişkeninin İÇ boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,027$).

BBE gösteren öğrencilerin ($\bar{X}=3,76$), BBE göstermeyen öğrencilere ($\bar{X}=3,03$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken daha fazla dışsal çatışma yaşadıkları görülmektedir ($p<0,05$). BBE değişkeninin DÇ boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,024$).

Son olarak, BBE gösteren öğrencilerin ($\bar{X}=4,15$), BBE göstermeyen öğrencilere ($\bar{X}=3,75$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları genel zorlanmanın daha fazla olduğu görülmektedir ($p<0,05$). MRG değişkeninin bir meslek kararı verirken yaşanan zorlanma düzeyi üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,021$).

4.3.8 Çalışma Tecrübesi Değişkeninin MKZÖ Puanları ile İlişisine Yönelik

Bulgular

Çalışma tecrübesi değişkeninde “Evet” veya “Hayır” şeklinde 2 grup bulunduğu için MKZÖ Puanları ile arasındaki ilişki incelenirken bağımsız t testi uygulanmıştır. Bu test sonucunda BİGD değişkeni ile HE, BE ve TB boyutları, ME, FOİ, MSSBE, MSBE, BUYBE, İÇ, DÇ alt boyutları arasında anlamlılık ifade eden bir bulguya

rastlanmamıştır. Ortaya çıkan sonuçlardan anlamlı farklılık taşıyan ($p<0,05$) ilişkilerin betimsel istatistikleri ve bağımsız t testi sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo.64. Çalışma Tecrübesi Değişkeninin MKZÖ'nün Boyut ve Alt Boyutları ile Arasındaki Betimsel İstatistikler ve T Testi Sonuçları

Zorlanmanın Faktörü	Gruplar	N	$\bar{X}(1-9)$	S	t testi sonuçları			η^2
					t	sd	p	
Genel Kararsızlık	Evet	177	4,93	2,08	-2,144	270	,033	0,016
	Hayır	95	5,56	1,80				
Bireyin Kendisiyle İlgili Bilgi Eksikliği	Evet	174	3,00	1,86	-2,051	267	,041	0,015
	Hayır	95	3,97	1,83				

Tablo.64'ya bakıldığında daha önce herhangi bir işte çalışmamış öğrencilerin ($\bar{X}=5,56$), çalışma tecrübesi bulunanlara ($\bar{X}=4,93$) nazaran bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları genel kararsızlıklarının daha fazla olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Buna benzer bir sonuçta çalışma tecrübesi değişkeni ile BKBE değişkeni arasında da gözlemlenmiştir. Yani, çalışma tecrübesi bulunmayan öğrencilerin ($\bar{X}=3,97$), çalışma tecrübesi bulunan öğrencilere ($\bar{X}=3,00$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken yaşanan, kişinin öz benliği ve yetenekleriyle ilgili bilgi eksikliğinin daha fazla olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Çalışma tecrübesi değişkeninin GK ($\eta^2=0,016$) ve BKBE ($\eta^2=0,015$) alt boyutları üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir.

4.3.9 Dışsal Mesleki Baskı Hissetme Durumu (DBD) Değişkeninin MKZÖ Puanları ile İlişkisine Yönelik Bulgular

DBD değişkeninde “Evet” ve “Hayır” şeklinde 2 grup bulunduğu için MKZÖ Puanları ile arasındaki ilişki incelenirken bağımsız t testi uygulanmıştır. Bu test sonucunda MRG değişkeni ile BE boyutu ve ME, FOİ, MSSBE, BKBE, İÇ, DÇ alt boyutları arasında anlamlılık ifade eden bir bulguya rastlanmamıştır. Ortaya çıkan sonuçlardan anlamlı farklılık taşıyan ($p<0,05$) ilişkilerin betimsel istatistikleri ve bağımsız t testi sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo.65. DBD Değişkeninin MKZÖ'nün Boyut ve Alt Boyutları ile Arasındaki Betimsel İstatistikler ve T Testi Sonuçları

Zorlanmanın Faktörü	Gruplar	N	$\bar{X}(1-9)$	S	t testi sonuçları			η^2
					t	sd	p	
Hazırlık Eksikliği	Evet	109	5,04	0,92	4,149	269	,000	0,060
	Hayır	162	4,53	1,04				
Genel Kararsızlık	Evet	109	5,85	1,71	4,685	257,650	,000	0,075
	Hayır	163	4,77	2,06				
Meslek Seçenekleriyle İlgili Bilgi Eksikliği	Evet	109	4,27	1,91	2,472	252,579	,014	0,023
	Hayır	163	3,65	2,21				
Bilgiye Ulaşma Yollarıyla İlgili Bil. Ek.	Evet	106	3,68	1,94	2,343	267	,020	0,020
	Hayır	163	3,11	1,94				
Tutarsız Bilgiler	Evet	106	4,34	1,77	4,017	263	,000	0,058
	Hayır	159	3,45	1,73				
Güvenli Olmayan Bilgiler	Evet	109	4,16	1,91	3,054	269	,002	0,033
	Hayır	162	3,42	2,02				
İçsel Çatışmalar	Evet	106	4,51	1,88	3,185	264	,002	0,036
	Hayır	160	3,75	1,92				
Dışsal Çatışmalar	Evet	109	4,26	2,34	4,745	208,367	,000	0,098
	Hayır	163	2,95	2,03				
MKZÖ Toplam Puan	Evet	100	4,39	1,26	3,918	255	,000	0,056
	Hayır	157	3,74	1,33				

Tablo.65'i incelediğimizde BÖTE bölümünde, ailesinden veya yakınlarından meslek seçimleri konusunda baskı hissedenden öğrencilerin ($\bar{X}=5,04$), hissetmeyen öğrencilere ($\bar{X}=4,53$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken daha fazla hazırlık eksikliği duydukları görülmektedir ($p<0,05$). DBD değişkeninin HE boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,060$).

Ailesinden veya yakınlarından meslek seçimleri konusunda baskı hissedenden öğrencilerin ($\bar{X}=5,85$), hissetmeyen öğrencilere ($\bar{X}=4,77$) kıyasla bir meslek bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları genel kararsızlıklarının daha fazla olduğu görülmektedir ($p<0,05$). DBD değişkeninin GK alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise orta düzeydedir ($\eta^2=0,075$).

Ailesinden veya yakınlarından meslek seçimleri konusunda baskı hissedenden öğrencilerin ($\bar{X}=4,27$), hissetmeyen öğrencilere ($\bar{X}=3,65$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken yaşanan, kişinin yapabileceği meslek seçenekleri ilgili bilgi eksikliğinin daha fazla olduğu görülmektedir ($p<0,05$). DBD değişkeninin MSBE alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,023$).

Ailesinden veya yakınlarından meslek seçimleri konusunda baskı hisseden öğrencilerin ($\bar{X}=3,68$), hissetmeyen öğrencilere ($\bar{X}=3,11$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken yaşanan, meslek seçimiyle ilgili bilgiye ulaşma yollarına dair bilgi eksikliğinin daha fazla olduğu görülmektedir ($p<0,05$). DBD değişkeninin BUYBE alt boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,020$). Bunlara ek olarak, Ailesinden veya yakınlarından meslek seçimleri konusunda baskı hisseden öğrencilerin ($\bar{X}=4,34$), hissetmeyen öğrencilere ($\bar{X}=3,45$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken sahip olunan tutarsız bilgilerinin de daha fazla olduğu görülmektedir ($p<0,05$). DBD değişkeninin TB boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,058$).

Tutarsız bilgiler boyutunun güvenli olmayan bilgiler alt bilgiler boyutunda da benzer bir durum söz konusudur. Ailesinden veya yakınlarından meslek seçimleri konusunda baskı hisseden öğrencilerin ($\bar{X}=4,16$), hissetmeyen öğrencilere ($\bar{X}=3,42$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken daha fazla güvenli olmayan bilgiye sahip oldukları görülmektedir ($p<0,05$). DBD değişkeninin GOB boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,033$).

Ailesinden veya yakınlarından meslek seçimleri konusunda baskı hisseden öğrencilerin ($\bar{X}=4,51$), hissetmeyen öğrencilere ($\bar{X}=3,75$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken daha fazla içsel çatışma yaşadıkları görülmektedir ($p<0,05$). DBD değişkeninin İÇ boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,036$).

Ailesinden veya yakınlarından meslek seçimleri konusunda baskı hisseden öğrencilerin ($\bar{X}=4,26$), hissetmeyen öğrencilere ($\bar{X}=2,95$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken daha fazla dışsal çatışma yaşadıkları görülmektedir ($p<0,05$). DBD değişkeninin DÇ boyutu üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise orta düzeydedir ($\eta^2=0,098$).

Son olarak, ailesinden veya yakınlarından meslek seçimleri konusunda baskı hisseden öğrencilerin ($\bar{X}=4,39$), hissetmeyen öğrencilere ($\bar{X}=3,74$) kıyasla bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları genel zorlanmanın daha fazla olduğu görülmektedir ($p<0,05$). DBD değişkeninin bir meslek kararı verirken yaşanan zorlanma düzeyi üzerindeki etkisinin büyüklüğü ise düşük düzeydedir ($\eta^2=0,056$).

Bulgular ve yorumlar incelendiğinde, BÖTE bölümü öğrencilerinin MKZÖ'ye ve boyutlarına ait puanları ile demografik özellikleri arasında birçok anlamlı ilişki tespit edildiği görülmektedir. Bu bulgulara ilişkin elde edilen sonuçlar, aşağıdaki bölümde

özetlenmiş, ilgili araştırmalar kapsamında tartışılıp, çeşitli öneriler getirilerek konuyla ilgili yapılabilecekler belirtilmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇLAR, TARTIşMA ve ÖNERİLER

5.1 SONUÇLAR

Araştırmanın bu bölümünde, öğrencilerin yaşadığı mesleki karar verme zorluklarının ve bu zorlanmaya ilişkin alt basamakları oluşturan boyut ve alt boyutların, öğrencinin demografik özelliklerine ve bireysel tercih ve durumlarına göre ne yönde değiştiğine dair sonuçlar verilmiştir.

Bulgularda bahsi geçen, BÖTE öğrencilerine uygulanan MKZÖ'nün, 3 ana, 10 alt boyutu ve genel puanını etkileyen farklı değişkenlerine göre düzenlenen sonuçlar aşağıdaki gibidir.

5.1.1 Öğrencilerin Demografik Özelliklerine ve Bireysel Tercih ve Durumlarına Ait Sonuçlar

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre, %44,6'sının kız, %55,4'ünün ise erkek öğrencilerden oluşan örneklemin, %14,2'si 19 ve altı , %23'ü 20, %20,1'i 21, %16,1'i 22 ve %26,6'sı ise 23 yaş ve üzerindedir. Ayrıca, %47,6'sı Dokuz Eylül Üniversitesi'nde okurken, %52,4'ü ise Ege Üniversitesinde okumakta, bu öğrencilerin de %19,3'ü 1. sınıf, %14,2'si 2. sınıf, %30'u 3. sınıf ve %23,7'sinin 4. sınıfta öğrenim görmektedir. Bu sonuçlar örneklemin, cinsiyet, yaş ve okudukları üniversite açısından birbirine yakın rakamlardan oluştuğunu göstermektedir.

Başarı düzeylerine göre, genel ortalamaları 4'lük not sisteminde, 0-1 arasında olanlar "Kötü", 1-2 arasında olanlar "Orta", 2-3 arasında olanlar "İyi", 3-4 arasında olanlar ise "Çok İyi" olarak nitelendirildiğinde, öğrencilerin, büyük çoğunluğunun %70,8 ile "İyi", %22'sinin "Çok iyi" ve %7,2'sinin "Orta" düzeyde olduğu görülmüştür. Bu

duruma dayalı olarak öğrencilerin çoğunlukla başarılı bir grafik çizdiklerini söylemek mümkündür.

Mezun olunan lise türüne bakıldığında, bölüme “Fen Lisesi” çıkışlı hiçbir öğrencinin kayıt olmadığı dikkat çekmektedir. Toplam öğrenci sayısının %26,4’ünün “Anadolu Lisesi”, %5,9’unun “Anadolu Öğretmen Lisesi”, %8,8’inin “Genel Liseler” ve büyük çoğunluğunun %59 ile “Meslek Liseleri” çıkışlı olduğu görülmüştür. Buna göre bölümde, lisede bilişim teknolojileri konusunda teknik eğitim almış, yani önceden teknolojik altyapısı olan meslek liselerinden mezun öğrencilerin çoğunlukta olduğunu söylenebilir.

Üniversiteye başlamadan önce öğrencilerin %40,7’si Ege, %14,9’u Marmara, %4,7’si Doğu Anadolu, %3,6’sı Güneydoğu Anadolu, %13,5’i İç Anadolu, %11,3’ü Akdeniz ve %6,2’si Karadeniz Bölgelerinde yaşadığı, ayrıca %5,1’ininde de yurtdışında ikamet ettiği sonucu ortaya çıkmıştır. Buna göre bölüme her bölgeden ve yurtdışından katılım olduğunu ayrıca araştırmanın uygulandığı iki üniversitenin ege bölgesi içinde bulunmasından dolayı bu bölgeden gelen öğrencilerin sayıca daha fazla oldukları göze çarpmaktadır.

Öğrencilere, muhtemel meslek yerlerinin görev tercihlerine etkisi sorulduğunda ise, %26,1’i hiç etkilenmeyeceğini, %18,7’si kısmen etkileneceğini, %26,1’i çoğunlukla etkileneceğini ve %29,1’i ise tamamen etkileneceğini belirtmişlerdir. Bu sonuç öğrencilerin yarısından fazlasının iş tercihinin, çalışacağı yerin neresi olacağına bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir.

Öğrencilerin %55’i lisans programını bitirdikten sonra lisansüstü eğitim almayı düşünürken, %19,6’sı düşünmemektedir. Ayrıca %25,5’i bu konuda kararsızlık yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Lisansüstü eğitim almak isteyen öğrencilerin sayıca fazla olması, MEB’deki alan dersinin seçmeli olması ve buna istinaden atamalarının yetersiz olması olabilir. Sonuç olarak öğrencilerin yarıdan fazlası lisansüstü eğitime devam etmeyi düşünmektedir. Yaşam boyu öğrenme ve mesleki gelişim açısından bu sonuç üniversite gençliğinin çoğunluk olarak iyi bir yerde olduğunu göstermektedir.

KPSS’ye girme konusundaki tutumları, %75,7’sinin “KPSS’ye gireceğim”, %12,9’unun “KPSS’ye girmeyeceğim” ve %11,4’ünün ise “KPSS’ye girme konusunda kararsızım” şeklinde olmuştur. Bu verilerden yola çıkarak öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun bölümün ana hedeflerinden olan “Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı

eğitim kurumlarında bilişim teknolojileri ğretmeni yetiştirmek” maddesine paralel hareket ettikleri ya da atanma konusunda mit besledikleri söylenebilir.

Öğrencilerin, %29,3’ünün niversiteye gelmeden önce BÖTE programıyla ilgili rehberlik hizmeti aldıkları, %70,7’sinin ise herhangi bir rehberlik hizmeti almadıkları ayrıca, lisans eğitimi süresince %76,6’lık bir bölümünün mesleki rehberlik ihtiyacı duyduğu, %23,4’ünün ise mesleki rehberlik ihtiyacı duymadığı sonucu çıkmıştır. Bu sonuçlardan yola çıkararak, çarpıcı bir sonuç olarak BÖTE ğrencilerinin bölümle ilgili, bölümün iş olanaklarıyla ilgili ve mesleki açıdan yüksek düzeyde bilgi eksikliği hissettikleri görülmektedir.

Öğrencilerin, %61,1’inin BÖTE bölümünü bilerek ve isteyerek tercih ettiğini, %38,9’unun ise tam tersi durumda oldukları, ayrıca %37,5’inin bölümde aldıkları derslerin, bilişim teknolojileriyle ilgili diğer alanlarda çalışabilmek için gereken yeterlilikleri kazandırdığı görüşünde birleşirken, %62,5’i ise tam tersi yönde fikir bildirdikleri görülmüştür. Yani BÖTE’de okuduğu halde bu bölümü istememiş olan öneli bir kitle ve BÖTE bölümündeki derslerin yeterliliğini sorgulayan çok önemli boyutlara ulaşan önemli bir kitle bulunmaktadır.

Öğrencilerin, %28,1’i niversite süresince bir ya da birden fazla teknik kurs veya sertifika programına katıldığı, %71,9’unun ise hiçbir kurs veya sertifika programına katılmadığı, ayrıca öğrencilerin %17’sinin BÖTE bölümünde öğrenim görürken bir başka bölümde aktif olarak öğrenim görmeye devam ettiği ya da daha önce başka bir bölümde öğrenim gördüğü, %83’ünün ise sadece BÖTE bölümünde okuyup hiçbir bölümde kaydı bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu verilere ek olarak, öğrencilerin, %62,1’inin okudukları bölümü zaman zaman bırakmayı ve başka bir bölümde öğrenim görmeyi düşündüğü, %37,9’unun ise bölümü bırakıp başka bir programa kayıt yaptırmayı hiç düşünmediği görülmüştür.

BÖTE ğrencilerinin çoğunluğunun bölüm derslerini, yapılabilecek diğer iş alanları için yetersiz görmesine karşın, birçoğunun teknik bir kurs veya sertifika programıyla bu eksikliği gidermeye çalışmaması, bu konuda yeterli farkındalık oluşmamasından ya da öğrencilerin mesleki gelişimleri konusunda bir öğrenilmiş çaresizlik içinde olduklarından kaynaklanabilir, bu yorumların sınanması için ileride yapılacak araştırma sonuçlarına gereksinim duyulmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %65,1’i daha önce yarım zamanlı ya da tam zamanlı bir işte çalıştıklarını belirtirken, %34,9’u ise daha önce hiçbir işte çalışmadıklarını

yani bir çalışma tecrübesine sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgu BÖTE bölüm öğrencilerinin daha mezun olmadan bölümle ilgili ya da ilgisiz iş bulma potansiyellerinin olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin, %40,1'inin ailesinden ya da kendine yakın gördüğü kimselerden meslek tercihi konusunda çeşitli yönlendirmelere maruz kalırken, %59,9'unun ise bu yönlendirmelerle karşılaşmadığı görülmektedir. Öğrencilerin önemli bir kısmı meslek seçimi sürecinde dış baskıya maruz kalmaktadır.

Son olarak, öğrencilerin, %39,4'ü MEB bünyesinde, %4'ünün ise Özel okullarda Bilgisayar Öğretmenliği yapmak isterken, %21,9'u akademisyen olmak istemektedir. Ayrıca öğrencilerin, %5,2'si kamusal alanın, %18,3'ü ise özel sektörün bilişim ile ilgili birimlerinde çalışmak istemektedir. Geriye kalan, %11,2'lik dilim ise tüm bunların dışında farklı bir meslek yapmayı düşündüklerini ifade etmektedir.

Verilerin dağılımı incelendiğinde öğrencilerin mezun olduktan sonra, eğitim fakültelerindeki diğer öğretmen yetiştiren bölümlerin aksine, birden fazla mesleki alternatif arasından seçim yapma durumlarının olduğu ve bunun da mesleki seçim olgusunu yarattığı varsayılabilir.

5.1.2 Hazırlık Eksikliği Boyutuna Ait Sonuçlar

Araştırmaya katılan BÖTE öğrencilerinin genelinde orta düzeyde olduğu ortaya çıkan hazırlık eksikliğini, mesleki rehberlik gereksinimi duyan öğrencilerin, mesleki rehberliğe ihtiyaç duymayan öğrencilere kıyasla daha fazla yaşadığı görülmektedir. Ayrıca bölümü bırakma eğilimi gösteren öğrencilerin, eğilim göstermeyen öğrencilere ve ailesinden veya yakınlarından meslek seçimleri konusunda baskı hissedilen öğrencilerin, hissetmeyen öğrencilere oranla bir meslek tercihi yapmadan önce daha fazla hazırlık eksikliği yaşadıkları görülmektedir.

Bir başka önemli nokta da, ailesinden veya yakınlarından meslek seçimleri konusunda baskı hissedilen öğrencilerin, hazırlık eksikliği puanlarının yüksek seviyede olması yani kendilerini yeterince hazır hissetmeme durumlarıdır.

5.1.2.1 Motivasyon Eksikliği Alt Boyutuna Ait Sonuçlar

Motivasyon eksikliği alt boyutu, bireyin o anda meslek seçimi yapmak için isteksiz olduğunu ya da ilerideki sürecin meslek tercihini ortaya çıkaracağını düşünerek, zaman ya da çaba harcamak istemediğinden ortaya çıkmaktadır.

BÖTE öğrencilerinin bir meslek seçmeden önce, motivasyon eksikliğine bağlı olarak yaşadıkları hazırlık eksikliğinin orta düzeyde olduğu görülmektedir. Ayrıca kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre bir meslek seçmek için gereken motivasyona anlamlı düzeyde daha az sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Yani kızların meslek seçimine yönelik motivasyonu erkeklerden düşüktür.

5.1.2.2 Genel Kararsızlık Alt Boyutuna Ait Sonuçlar

Genel kararsızlık alt boyutu, kişinin karakteristik olarak gösterdiği kararsızlığa yakınlık eğilimini ifade etmektedir. Buna göre BÖTE öğrencilerinin bir meslek seçmeden önce, genel kararsızlıklarına bağlı olarak yaşadıkları hazırlık eksikliğinin yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden, bölümüne istemeyerek gelenlerin, isteyerek gelenlerden ve üniversite süresince mesleki rehberlik gereksinimi duyan öğrencilerin, duymayan öğrencilerden mesleki karar verme zorluklarının hazırlık eksikliği boyutunda daha fazla genel kararsızlık yaşadıkları görülmektedir.

Bölümü bırakma eğilimi gösteren öğrencilerin, göstermeyen öğrencilere, herhangi bir işte çalışmamış öğrencilerin, çalışma tecrübesi bulunanlara ve ailesinden veya yakınlarından meslek seçimleri konusunda baskı hissedilen öğrencilerin, hissetmeyen öğrencilere kıyasla bir meslek tercihi yapmadan önce yaşadıkları genel kararsızlıklarının daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

Meslek seçimi yapmadan önce yaşanan genel kararsızlığı etkileyen bir diğer değişken ise sınıf düzeyidir. Öğrenci, karakteristik olarak gösterdiği kararsızlığa yakınlık eğilimini en fazla 2. sınıfta, en az ise 4. sınıfta göstermektedir.

Genel kararsızlığı etkileyen son etmen ise öğrencilerin muhtemel görev yerlerinin meslek seçimi üzerindeki etkisi olmaktadır. Öğrencilerin bir meslek seçmeden önce yaşadıkları genel kararsızlıkları, muhtemel görev yerlerinin meslek seçimi üzerine etkisiyle doğru orantılı olarak artmaktadır. Muhtemel görev yerlerinin meslek seçimi

mine hiçbir etkisinin olmayacağını düşünen grubun, çok etkisi olacağını düşünen gruba nazaran bir meslek tercihi yapmadan önce genel kararsızlığa bağlı olarak yaşanan hazırlık eksikliği anlamlı düzeyde daha azdır.

5.1.2.3 Fonksiyonel Olmayan İnançlar Alt Boyutuna Ait Sonuçlar

Fonksiyonel olmayan inançlar alt boyutunda öğrencinin aldığı puanların yüksekliği, o kişinin meslek tercihi konusunda mantık dışı ve gerçekçi olmayan beklentilerinden kaynaklı algısal bozuklukları olduğunu varsaymaktadır.

Araştırma kapsamında yapılan analizlerde BÖTE öğrencilerinin bir meslek tercihi yapmadan önce yüksek düzeyde fonksiyonel olmayan inanca sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Fakat araştırma kapsamında incelenen demografik özellikler ve bireyin tercih ve durumları ile fonksiyonel olmayan inançları arasında anlamlı düzeyde bir ilişkiye rastlanmamıştır.

5.1.3 Bilgi Eksikliği Boyutuna Ait Sonuçlar

Bilgi eksikliği, mesleki karar verme süreci esnasında, seçim süreciyle, kişinin kendisiyle, meslek seçenekleriyle ve sürecin gerektirdiği tüm bilgilere ulaşma yolları ile ilgili yaşanan bilgi eksikliklerini kapsamaktadır. BÖTE öğrencilerinin, meslek seçerken yaşadıkları bilgi eksikliği orta düzeydedir.

Öğrencinin yaşının, sınıf düzeyinin ve üniversite öğrenimi süresince yaşadığı mesleki rehberlik gereksiniminin, meslek tercihi konusunda yaşadığı bilgi eksikliğine etkisi bulunmaktadır.

Öğrenci, üniversiteye başladığından 23 yaşına gelene kadar mesleki karar verme konusunda orta düzeyde bilgi eksikliği yaşadığını görülürken, 23 ve üzeri yaşlara geldiğinde bu konudaki eksikliğin azaldığı görülmüştür. Özellikle yaşları 22 olan BÖTE bölümü öğrencilerinin, yaşları 23 ve üzeri olan öğrencilere nazaran bir meslek kararı verirken bilgi eksikliği sebebiyle yaşadıkları zorlanma anlamlı düzeyde daha fazladır.

Sınıf düzeylerine göre ise bir meslek seçerken öğrenciler en çok 2. sınıfta en az ise 4. sınıfta bilgi eksikliği yaşadıkları görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, 2. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. sınıfta okuyanlara göre bir meslek kararı verirken bilgi eksikliği sebebiyle yaşadıkları zorlanma anlamlı düzeyde daha fazladır.

Son olarak, üniversite süresince mesleki rehberlik gereksinimi duyan öğrencilerin, duymayan öğrencilerden, bir meslek tercihi yaparken anlamlı düzeyde daha fazla bilgi eksikliği yaşadıkları görülmüştür.

5.1.3.1 Meslek Seçim Süreciyle İlgili Bilgi Eksikliği Alt Boyutuna Ait Sonuçlar

Meslek seçimi süreciyle ilgili bilgi eksikliği alt boyutu, mesleki karar verme süreci ile ilgili adımlardan, ya da sürecin gerekliliklerinden haberdar olmama durumunu ifade etmektedir. Yapılan analizler sonucu BÖTE öğrencilerinin bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları meslek seçimi süreci ile bilgi eksikliğine bağlı zorlanma düzeyleri orta seviyededir.

Öğrencinin yaşının, sınıf düzeyinin ve üniversite öğrenimi süresince yaşadığı mesleki rehberlik gereksiniminin, meslek tercihi yaparken yaşadıkları, meslek seçimi süreci ile bilgi eksikliğine bağlı zorlanmaya etkisi olduğu görülmüştür.

Öğrenci, üniversiteye başladığından 23 yaşına gelene kadar mesleki karar verme konusunda orta düzeyde, meslek seçimi süreci ile bilgi eksikliğine bağlı zorlanma yaşadığını görülürken, 23 ve üzeri yaşlara geldiğinde bu konudaki eksikliğin azaldığı görülmüştür. Özellikle yaşları 22 olan BÖTE bölümü öğrencilerinin, yaşları 23 ve üzeri olan öğrencilere nazaran bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları, meslek seçimi süreci ile bilgi eksikliğine bağlı zorlanma anlamlı düzeyde daha fazladır.

Sınıf düzeylerine göre ise bir meslek seçerken öğrenciler en çok 2. sınıfta en az ise 4. sınıfta bilgi eksikliği yaşadıkları görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, 2. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. sınıfta okuyanlara göre bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları, meslek seçimi süreci ile ilgili bilgi eksikliğine bağlı zorlanma anlamlı düzeyde daha fazladır.

Son olarak, üniversite süresince mesleki rehberlik gereksinimi duyan öğrencilerin, duymayan öğrencilerden, bir meslek tercihi yaparken anlamlı düzeyde, meslek seçim süreciyle ilgili daha fazla bilgi eksikliği yaşadıkları görülmüştür.

5.1.3.2 Bireyin Kendisi ile İlgili Bilgi Eksikliği Alt Boyutuna Ait Sonuçlar

Kişinin kendisi ile ilgili bilgi eksikliği alt boyutu ile kişinin, kendi psikolojik veya fizyolojik yeteneklerinden habersiz olma durumunu ya da belirli bir meslek için gereken kişisel özelliklere sahip olup olmama hususunda yaşadığı bilgi eksikliği duru-

munu tanımlamaktadır. Yapılan analizler sonucu BÖTE öğrencilerinin bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları bireyin kendisiyle ilgili ile bilgi eksikliğine bağlı zorlanma düzeyleri orta seviyededir.

BÖTE bölümü öğrencilerinin yaşının, cinsiyetlerinin, sınıf düzeyinin, üniversite öğrenimi süresince yaşadığı mesleki rehberlik gereksiniminin, meslek tercihi yaparken yaşadıkları, bölümü bırakma eğilimlerinin ve çalışma tecrübelerinin, kendileriyle ilgili ile bilgi eksikliğine bağlı zorlanmaya etkisi olduğu görülmüştür.

Öğrenci, üniversiteye başladığından 23 yaşına gelene kadar mesleki karar verme konusunda orta düzeyde, kendileriyle ilgili bilgi eksikliğine bağlı zorlanma yaşadığını görülürken, 23 ve üzeri yaşlara geldiğinde bu konudaki eksikliğin azaldığı ve kişinin kendisini tanımaya, hangi yeteneklere sahip olduğunu ve hangi mesleklere yatkınlığının olduğunu fark ettiği görülmüştür. Özellikle yaşları 22 olan BÖTE bölümü öğrencilerinin, yaşları 23 ve üzeri olan öğrencilere nazaran bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları, kendileriyle ilgili bilgi eksikliğine bağlı zorlanma anlamlı düzeyde daha fazladır.

Ek olarak, kız öğrencilerin, erkek öğrencilere kıyasla kendi yetenek ve öz benlikleri hakkında daha az bilgi sahibi oldukları ortaya çıkmıştır.

Sınıf düzeylerine göre ise bir meslek seçerken öğrenciler en çok 2. sınıfta en az ise 4. sınıfta kendileriyle ilgili bilgi eksikliğine bağlı zorlanma yaşadıkları görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, 2. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. sınıfta okuyanlara göre bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları, kendileriyle ilgili bilgi eksikliğine bağlı zorlanma anlamlı düzeyde daha fazladır.

Öğrencilerin bireysel tercih ve seçimlerinin, kendileriyle ilgili bilgi eksikliklerine olan etkisine değinmek gerekmektedir. Üniversite süresince mesleki rehberlik gereksinimi duyan öğrencilerin, duymayan öğrencilerden, bölümü bırakma eğilimi gösteren öğrencilerin, göstermeyen öğrencilere, herhangi bir işte çalışmamış öğrencilerin, çalışma tecrübesi bulunanlara bir meslek tercihi yaparken anlamlı düzeyde, meslek seçim süreciyle ilgili daha fazla bilgi eksikliği yaşadıkları görülmüştür.

5.1.3.3 Meslek Seçenekleriyle İlgili Bilgi Eksikliği Alt Boyutuna Ait Sonuçlar

Meslek seçenekleri ile ilgili bilgi eksikliği alt boyutu, kişinin taşıdığı özellikler itibarıyla yapabileceği ne tür meslekler olduğunu ya da bu mesleklerin alternatiflerinin

neler olduğunu bilmemesi durumunu yansıtır. Yapılan analizler sonucu BÖTE öğrencilerinin bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları, meslek seçenekleriyle ilgili ile bilgi eksikliğine bağlı zorlanma düzeyleri orta seviyededir.

Öğrenci, 19 yaş ve öncesinden, 23 yaşına kadar, aldığı eğitim ve kendi becerileriyle yapabileceği mesleki alternatifleri hakkında, 23 yaş ve sonrası olduğu döneme nazaran daha az bilgi sahibidir. Özellikle yaşları 22 olan BÖTE bölümü öğrencilerinin, yaşları 23 ve üzeri olan öğrencilere nazaran bir meslek tercihi yaparken, kendi yetenek ve ilgilerine hitap eden meslek seçenekleri hakkındaki bilgi eksiklikleri sebebiyle yaşadıkları zorlanma daha fazladır.

Sınıf düzeylerine göre ise bir meslek seçerken öğrenciler en çok 2. sınıfta en az ise 4. sınıfta, aldığı eğitim ve kendi becerileriyle yapabileceği mesleki alternatifleri hakkında bilgi eksikliğine bağlı zorlanma yaşadıkları görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, 2. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. sınıfta okuyanlara göre bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları, aldığı eğitim ve kendi becerileriyle yapabileceği mesleki alternatifleri hakkında bilgi eksikliğine bağlı zorlanma, anlamlı düzeyde daha fazladır.

Son olarak, öğrencilerden bölümüne bilerek ve isteyerek gelenlerin, istemeyerek gelenlere göre, aldığı eğitim ve kendi becerileriyle yapabileceği mesleki alternatifleri hakkında bilgi eksikliğine bağlı zorlanma düzeyleri daha fazladır.

5.1.3.4 Bilgiye Ulaşma Yollarıyla İlgili Bilgi Eksikliği Alt Boyutuna Ait Sonuçlar

Bilgiye ulaşma yolları hakkında bilgi eksikliği alt boyutu, meslek seçimi sürecinde gerekli olan "İstediğim meslekler ilgili nasıl araştırma yaparım?" ya da "Kariyerime yön vermek için nasıl bir rehberlik hizmeti almalıyım?" gibi sorulara cevap bulunamayan durumlarda ortaya çıkmaktadır. Yapılan analizler sonucu BÖTE öğrencilerinin bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları, meslek seçimi için bilgiye ulaşma yolları hakkında bilgi eksikliğine bağlı zorlanma düzeyleri orta seviyededir.

Öğrenci, 19 yaş ve öncesinden, 23 yaşına kadar, meslek seçimi için bilgiye ulaşma yolları hakkında, 23 yaş ve sonrası olduğu döneme nazaran daha az bilgi sahibidir. Özellikle yaşları 22 olan BÖTE bölümü öğrencilerinin, yaşları 23 ve üzeri olan öğrencilere nazaran bir meslek tercihi yaparken, meslek seçimi için bilgiye ulaşma yolları hakkında daha fazla bilgi sahibidir.

Sınıf düzeylerine göre ise bir meslek seçerken öğrenciler en çok 2. sınıfta en az ise 4. sınıfta, meslek seçimi için bilgiye ulaşma yolları hakkında daha fazla bilgi eksikliğine bağlı zorlanma yaşadıkları görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, 2. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. sınıfta okuyanlara göre bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları, meslek seçimi için bilgiye ulaşma yolları hakkında bilgi eksikliğine bağlı zorlanma, anlamlı düzeyde daha fazladır.

Son olarak, öğrencilerden bölümüne bilerek ve isteyerek gelenlerin, istemeyerek gelenlere göre, meslek seçimi için bilgiye ulaşma yolları hakkında bilgi eksikliğine bağlı zorlanma düzeyleri daha fazladır.

5.1.4 Tutarsız Bilgiler Boyutuna Ait Sonuçlar

Tutarsız (çelişkili) bilgi boyutu, kişinin kendisiyle ilgili veya meslekle ilgili sahip olduğu çelişkili bilgileri, yaşadığı içsel ve dışsal çatışmaları kapsamaktadır. Yapılan analizler sonucu BÖTE öğrencilerinin bir meslek tercihi yaparken sahip oldukları tutarsız bilgilere bağlı zorlanma düzeyleri orta seviyededir.

Sınıf düzeylerine göre ise bir meslek seçerken öğrenciler, en çok 2. sınıfta en az ise 4. sınıfta, sahip oldukları tutarsız bilgiler nedeniyle meslek seçimi yaparken zorlanmaktadırlar. Diğer bir ifadeyle, 2. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. sınıfta okuyanlara göre sahip oldukları tutarsız bilgiler nedeniyle meslek seçimi yaparken daha fazla zorlanmaktadır.

Tutarsız bilgiler nedeniyle meslek seçimini zorlaştıran nedenlerden bir diğeri ise öğrencilerin muhtemel görev yerlerinin meslek seçimi üzerindeki etkisi olmaktadır. Öğrencilerin bir meslek seçerken sahip oldukları tutarsız yani birbiriyle çelişen bilgiler, muhtemel görev yerlerinin meslek seçimi üzerine etkisiyle doğru orantılı olarak artmaktadır. Muhtemel görev yerlerinin meslek seçimine hiçbir etkisinin olmayacağını düşünen grubun, çok etkisi olacağını düşünen gruba nazaran, sahip oldukları tutarsız bilgiler nedeniyle meslek seçimi yaparken daha fazla zorlanmaktadır.

Ayrıca, üniversite süresince mesleki rehberlik gereksinimi duyan öğrencilerin, duymayan öğrencilerden, bölümü bırakma eğilimi gösteren öğrencilerin, göstermeyen öğrencilere ve ailesinden veya yakınlarından meslek seçimleri konusunda baskı hissedilen öğrencilerin, hissetmeyen öğrencilere kıyasla, sahip oldukları tutarsız bilgiler nedeniyle meslek seçimi yaparken daha fazla zorlanmaktadır.

5.1.4.1 Güvenli Olmayan Bilgiler Alt Boyutuna Ait Sonuçlar

Güvenli olmayan bilgiler alt boyutu, bireyin girmeyi düşündüğü meslekler ile ilgili bilgileriyle, kendisiyle ilgili sahip olduğu bilgiler arasında tutarsızlık olduğu durumları ifade etmektedir. Yapılan analizler sonucu BÖTE öğrencilerinin bir meslek tercihi yaparken sahip oldukları güvenli olmayan bilgiler nedeniyle yaşadıkları zorlanma orta düzeydedir.

Güvenli olmayan bilgiler nedeniyle meslek seçimini zorlaştıran nedenlerden bir diğeri ise öğrencilerin muhtemel görev yerlerinin meslek seçimi üzerindeki etkisi olmaktadır. Öğrencilerin bir meslek seçerken sahip oldukları güvenli olmayan bilgiler, muhtemel görev yerlerinin meslek seçimi üzerine etkisiyle doğru orantılı olarak artmaktadır. Muhtemel görev yerlerinin meslek seçimine hiçbir etkisinin olmayacağını düşünen grubun, çok etkisi olacağını düşünen gruba nazaran, sahip oldukları güvenli olmayan bilgiler nedeniyle meslek seçimi yaparken daha fazla zorlanmaktadır.

Son olarak, bölümüne istemeyerek gelenlerin, isteyerek gelenlere, üniversite süresince mesleki rehberlik gereksinimi duyan öğrencileri, duymayan öğrencilerden ve ailesinden veya yakınlarından meslek seçimleri konusunda baskı hissedilen öğrencilerin, hissetmeyen öğrencilere nazaran, sahip oldukları güvenli olmayan bilgiler nedeniyle, meslek seçimi yaparken daha fazla zorlanmaktadır.

5.1.4.2 İçsel Çatışmalar Alt Boyutuna Ait Sonuçlar

İçsel çatışmalar alt boyutu, mesleki seçim sürecindeki bireyin, yapmak istediği mesleğin şartlarına uymayacak farklı beklentilerinin olmasından kaynaklanan uyumsuzluğu göstermektedir (Örneğin, hostes olmak isteyen bir bayanın, düzenli bir ev hayatı yaşamak istemesi). Yapılan analizler sonucu BÖTE öğrencilerinin bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları içsel çatışma, orta düzeydedir.

Sınıf düzeylerine göre ise bir meslek seçerken öğrenciler en çok 2. Sınıfta en az ise 4. sınıfta içsel çatışma yaşadıkları görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, 2. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. sınıfta okuyanlara göre bir meslek tercihi yaparken daha fazla iç çatışma yaşadıkları ortaya çıkmaktadır.

İçsel çatışmalar nedeniyle meslek seçimini zorlaştıran nedenlerden bir diğeri ise öğrencilerin muhtemel görev yerlerinin meslek seçimi üzerindeki etkisi olmaktadır. Öğrencilerin bir meslek seçerken sahip oldukları içsel çatışmalar, muhtemel görev

yerlerinin meslek seçimi üzerine etkisiyle doğru orantılı olarak artmaktadır. Muhtemel görev yerlerinin meslek seçimine hiçbir etkisinin olmayacağını düşünen grubun, çok etkisi olacağını düşünen gruba nazaran, sahip oldukları tutarsız bilgiler nedeniyle meslek seçimi yaparken daha fazla zorlanmaktadır.

Ayrıca, üniversite süresince mesleki rehberlik gereksinimi duyan öğrencilerin, duymayan öğrencilerden, bölümü bırakma eğilimi gösteren öğrencilerin, göstermeyen öğrencilere ve ailesinden veya yakınlarından meslek seçimleri konusunda baskı hissedilen öğrencilerin, hissetmeyen öğrencilere kıyasla, yaşadıkları dışsal çatışmalar nedeniyle, meslek seçimi yaparken daha fazla zorlandıkları görülmektedir.

5.1.4.3 Dışsal Çatışmalar Alt Boyutuna Ait Sonuçlar

Dışsal Çatışmalar alt boyutu, kişinin manevi açıdan değer verdiği kimselerin, meslek tercihi konusunda yaptığı yönlendirme ya da telkinlerin, kişinin istekleriyle uyumsuzluğunu yansıtmaktadır. Yapılan analizler sonucu BÖTE öğrencilerinin bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları dışsal çatışma, orta düzeydedir.

Sınıf düzeylerine göre ise bir meslek seçerken öğrenciler en çok 3. sınıfta en az ise 4. sınıfta dışsal çatışma yaşadıkları görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, 2. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. sınıfta okuyanlara göre bir meslek tercihi yaparken daha fazla dışsal çatışma yaşadıkları ortaya çıkmaktadır.

Son olarak, bölümü bırakma eğilimi gösteren öğrencilerin, göstermeyen öğrencilere ve ailesinden veya yakınlarından meslek seçimleri konusunda baskı hissedilen öğrencilerin, hissetmeyen öğrencilere kıyasla, yaşadıkları dışsal çatışmalar nedeniyle, meslek seçimi yaparken daha fazla zorlandıkları görülmektedir.

5.1.5 Mesleki Karar Verme Zorluklarının Geneline Ait Sonuçlar

BÖTE bölümü okuyan öğrencilerin, ideal bir mesleki karar verme modelindeki sapsulara neden olan zorlukları açıklayan MKZÖ'den aldıkları genel puana bakıldığında bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları zorlanmanın orta düzeyde görülmektedir.

Öğrenci, üniversiteye başladığından 23 yaşına gelene kadar mesleki karar verme konusunda orta düzeyde zorlandıkları, 23 ve üzeri yaşlara geldiğinde ise bu zorlanmanın daha azaldığı ve ideal meslek kararına yaklaşıldığı görülmüştür. Özellikle yaşları

22 olan BÖTE bölümü öğrencilerinin, yaşları 23 ve üzeri olan öğrencilere nazaran bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları zorlanma anlamlı düzeyde daha fazladır.

Sınıf düzeylerine göre ise bir meslek seçerken öğrenciler en çok 2. sınıfta en az ise 4. sınıfta zorlandıkları görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, 2. sınıfta okuyan BÖTE bölümü öğrencilerinin, 4. sınıfta okuyanlara göre bir meslek tercihi yaparken yaşadıkları zorlanma anlamlı düzeyde daha fazladır.

Ayrıca, üniversite süresince mesleki rehberlik gereksinimi duyan öğrencilerin, duymayan öğrencilerden, bölümü bırakma eğilimi gösteren öğrencilerin, göstermeyen öğrencilere ve ailesinden veya yakınlarından meslek seçimleri konusunda baskı hissedilen öğrencilerin, hissetmeyen öğrencilere kıyasla, yaşadıkları dışsal çatışmalar nedeniyle, meslek seçimi yaparken daha fazla zorlandıkları görünmektedir.

5.2 TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlar, alanyazında yer alan farklı araştırmalardaki benzer ya da karşıt görüşlerle, çeşitli kuramlar ışığında tartışılmıştır.

BÖTE bölümü öğrencilerinin MKZÖ'den aldıkları puanlar (5,00 ve üzeri) incelendiğinde (Tablo.21), yüksek düzeyde olduğu görülen genel kararsızlıkları, karakteristik olarak kararsızlığa yatkınlık eğilimi gösterdiklerini ortaya çıkarmaktadır. Osipow (1999), kronik kararsızlık olarak da geçen bu durumu, kişinin tüm kararlarını -meslek seçimi de dâhil olmak üzere- verirken, karar verme ile ilgili uygun davranışlar kapsamında yönetememesi olarak ifade etmiştir. Kronik kararsızlığı, meslek seçimi çatısı altında değerlendiren Kuzgun (1986) ise, bir kimsenin mevcut meslek alternatiflerinin hiç birini, benlik tasarımına uygun bulmamasından kaynaklandığını belirtmiştir. Buradan yola çıkarak, BÖTE bölümü öğrencilerinin, özellikle de 2. sınıfta olanların (Tablo.35), kendi benlik tasarımlarıyla, şu anki mesleki alternatiflerini örtüştürememelerinden dolayı bir genel kararsızlık yaşadıkları düşünülebilir.

Tablo.21'e tekrar baktığımızda, BÖTE öğrencilerinin yüksek düzeyde fonksiyonel olmayan inanca sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Gati (2008), bu kavramı, o kişinin meslek tercihi konusunda mantık dışı ve gerçekçi olmayan beklentilerinden

kaynaklı algısal bozukluklar olarak değerlendirmektedir. Corbishley ve Yost'a göre, kişinin meslek tercihiyle bağlantılı amaçlarını gerçekleştirebilmesi için gereken şartları yerine getirmesini zorlaştıran duygu ve davranışlara yol açan, fonksiyonel olmayan davranışların, ideal bir meslek seçmeyi engelleyen mesleki karar verme zorluklarıyla ilişkili olduğunu göstermektedir (1989, akt. Bacanlı 2012). Bu tanımlara ve elde edilen bulgulara göre, BÖTE bölümü öğrencilerinin, atamaları eskiye nazaran hayli az olan Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesine öğretmen olarak atanmak gibi mantık dışı ve gerçekçi olmayan beklentileri sebebiyle, alternatif mesleklere yönelirken ya da bir meslek kararı verirken zorlandıkları görülmüştür.

Öğrencilerin yaşlarına göre meslek seçiminde yaşadıkları zorluklar, bilgi eksikliği boyutu, meslek seçim süreciyle, bireyin kendisiyle, meslek seçenekleriyle ve bilgiye ulaşma yollarıyla ilgili bilgi eksiklikleri alt boyutlarında ve toplam puanlarında $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca bu araştırma kapsamında ortaya çıkan 19 ve altı, 20, 21, 22 yaşındaki öğrencilerin 23 yaş ve öğrencilere göre bahsi geçen boyut, alt boyutlar ve genel bazda daha fazla zorlandıkları görülmüştür. Meslek konusunda genel zorlanmanın yaş arttıkça azaldığına dair bu çalışmayla benzer sonuçları olan birçok araştırma mevcuttur (Hamamcı ve Hamurlu, 2005; Sarıkaya ve Khorshid, 2009). Fakat bilgi eksikliği boyut ve alt boyutlarıyla yaş arasındaki, Akkuş'un (2012) lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasıyla paralellik gösteren anlamlı düzeydeki bulgular, yine bu araştırmanın fonksiyonel olmayan inançlar ve dışsal çatışma alt boyutlarında çelişmektedir. Bu çelişkinin nedeni ise iki araştırma arasındaki örneklemelerin yapısal farklılıkları olabilir. Üniversite öğrencilerinin, lise öğrencilerine nazaran daha fazla dışsal çatışma yaşamasını Sarıkaya ve Knorshid (2009), yaşı büyük öğrencilerin mesleklerle ilgili daha mantıklı düşünceleri sebebiyle aile ve çevrelerinin etkisinde daha az kalarak daha fazla olgunlaşmalarına bağlamaktadır.

Kuzgun (2000), meslek seçim sürecini, kişinin belli bir anına özgü değil, yaşamının ilk 20-22 yılında gelişen bir süreç olduğunu belirtmiş, bu sürecin çocukluktan ergenliğe, ergenlikten de yetişkinliğe uzanan bir devinim dönemi olduğunu ileri sürmüştür. Buradan yola çıkarak, öğrencilerin 23 yaş ve öncesinde bu kaygılarının yüksek olmasının nedenini, bu sürecin sonlarına yaklaşılmış olmasına bağlayabiliriz.

BÖTE öğrencilerinin sınıf düzeyleri, genel kararsızlık alt boyutu, bilgi eksikliği boyutu, meslek seçim süreciyle, bireyin kendisiyle, meslek seçenekleriyle ve bilgiye

ulaşma yollarıyla ilgili bilgi eksiklikleri alt boyutu, tutarsız bilgiler boyutu, içsel ve dışsal zorlanmalar alt boyutlarında ve toplam puanlarında, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Ayrıca içsel çatışmalar alt boyutu dışında anlamlı fark bulunan tüm boyut ve alt boyutlarda 2. sınıfların 4. sınıflarla anlamlı düzeyde ilişki olduğu görülmüştür. Bu da, alan derslerinin yoğunlaşmasıyla 2. sınıfta başlayan mesleki yönelimin, meslek seçimiyle ilgili bilgi eksikliklerini, tutarsız bilgileri ve içsel çatışmaları, öğrenci tarafından fark edilebilir düzeye getirdiğini, bu eksiklik ya da çatışmaların da 4. sınıf seviyesinde, mesleki karar verme süreciyle beraber azaldığı varsayılabilir. Ayrıca, 3. sınıfta yaşanan içsel çatışmanın yüksekliği, mesleki seçim sürecindeki bireyin, yapmak istediği mesleğin şartlarına uymayacak farklı beklentilerinin olmasından kaynaklanan uyuşmazlığı göstermektedir. Bu olgunun 4. sınıfta azalması ise öğrencinin, beklentilerinin zamanla değişmesine ya da beklentilerine uyan meslek tercihlerine yönelmesine bağlanabilir.

Lise ve üniversite öğrencilerinin meslek seçimi konusundaki tutumlarını inceleyen birçok araştırmada yaş ve sınıf düzeyi genellikle birbirinden ayrılmamış ve benzerlikler taşıdığı vurgulanmıştır. Öğrencilerin yaş ve sınıf düzeylerinin meslek seçimi konusundaki zorlanma düzeyleri üzerinde ciddi farklılıklar olmadığını belirten araştırmacılar (Akkuş, 2012; Hamamcı ve Hamurlu, 2005; Sarıkaya ve Khorshid, 2009), yaş ve sınıfları büyüdükçe meslek seçimi konusunda öğrencilerin daha kararlı bir hale geldiklerini savunmaktadır.

BÖTE bölümü öğrencileri üzerinde yapılan bu araştırma, lise düzeyindeki öğrencilerin meslek seçimi konusunda yaşadıkları kararsızlıklarının cinsiyetle anlamlı düzeyde bir ilişkisinin olmadığını savunan araştırmalarla (Akkuş, 2012; Albion, 2000; Van Reenen, 2010) benzerlik göstermektedir. Çalışmanın, bu araştırmalardan ayrıldığı noktaların ilki ise erkeklerin bir meslek seçmek için kızlardan daha isteksiz olmasıdır. Fakat Tablo.34'e bakıldığında bu değerlerin MKZÖ için kabul edilebilir yani normal değerler olduğu görülmektedir. Bir diğer nokta ise, kızların erkeklere oranla daha fazla genel kararsızlık yaşamalarıdır. Dursun ve Aytaç (2009) kendi çalışmalarında elde ettikleri benzer bir bulguyu, toplumda yaygın olan değer yargıları ve toplumunun kadınlara yüklediği bir takım rol ve beklentilere bağlamaktadır. Kısacası cinsiyetlerin, öğrencilerin mesleki kararsızlık düzeylerine önemli bir etkisi olduğu söylenemez.

Öğrencilerin başarı düzeylerinin mesleki kararsızlık düzeylerini azaltacağını savunan Akkuş'un (2012) aksine bu araştırmada başarı düzeyleri ile mesleki kararsızlık arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Altun ve Ateş (2008), BÖTE bölümü öğrencilerinin muhtemel görev yerlerinin, üzerlerinde mesleki bir kaygı yarattığını gözlemlemiştir. Lyon ve Hall karar vermekte güçlük çekenlerin kaygı ölçeğinde, kararını verenlere göre daha yüksek puanlar aldıklarını belirtmişlerdir (1959; 1963; akt. Kuzgun, 2000). Bu sonuçları derlersek, BÖTE bölümü öğrencilerinin muhtemel görev yerlerinin, öğrenciler üzerinde yarattığı mesleki kaygı aynı zamanda bir mesleki kararsızlığı doğurabilir. Araştırma sonuçlarına göre BÖTE öğrencilerinin, bahsi geçen sonuçlara benzer olarak genel kararsızlık alt boyutu, tutarsız bilgiler boyutu, güvenli olmayan bilgiler ve içsel çatışmalar alt boyutlarında, muhtemel görev yerleri, meslek seçimlerini çok etkileyecektir. Bu sonucun tutarsız ve güvenli olmayan bilgiler neticesinde ortaya çıkmasını öğrencilerin bölgeler hakkında aldıkları kulaktan dolma ifadelerle, içsel çatışmaları neticesinde ortaya çıkmasını ise o bölge konusundaki beklenti farklılıklarıyla açıklamak mümkündür.

BÖTE öğrencilerinin mesleki kararsızlıklarını etkileyen bir diğer değişken ise üniversite süresince yaşanan mesleki rehberlik gereksinimidir. Öğrencide, meslek seçimi konusunda birçok boyuta etki eden bu unsur, özellikle genel zorlanmayı etkilemiştir. Diğer bir değişle, BÖTE öğrencisinin meslek konusundaki kararsızlığını mesleki rehberlik gereksinimi ciddi düzeyde etkilemektedir. Bu sonuç, Sanalan ve diğerlerinin (2010) BÖTE öğrencileri üzerinde elde ettikleri sonuçlarla örtüşmektedir.

BÖTE bölümü öğrencilerinin çoğunluğun bir ya da birkaç defa bölümü bırakmayı düşünmeleri, bölümün, öğrencinin isteklerini dönemselsel olarak ya da tamamen karşılamadığının bir sonucudur. Bölümü bırakıp tekrar sınava girme durumu, üniversiteye yerleştikten sonraki sene yaşanan puan dezavantajı ya da sınav kaygısı yaşama ihtimali nedeniyle riskli bir karardır. Ayrıca, bölümü bırakma konusundaki eğilimleri fazla olan öğrencilerin, bir meslek tercihi yaparken daha fazla zorlandıkları görülmüştür. Lunney'in (1993; akt. Akkuş, 2012) yaptığı araştırmada kararsızlık sergileyen öğrencilerin, kararlı öğrencilere nazaran risk alma konusunda daha az istekli olmaları, riskli bir fikir olarak nitelendirilebileceğimiz bölümü bırakma eğiliminin, meslek seçimi konusunda öğrenciye neden kararsızlık yaşattığını açıklamaktadır.

Bazı araştırmalarda, öğrencilerin lisans eğitimleri süresince edindikleri yarım zamanlı ya da tam zamanlı çalışma deneyiminin, mesleki kararsızlığı azalttığı görülmüştür (Akkuş, 2012; Dursun ve Aytaç, 2009). Fakat çalışma deneyimi, BÖTE bölümü öğrencilerinin sadece genel kararsızlıklarını ve meslek seçenekleriyle ilgili bilgi eksikliklerini azaltmıştır. Dolayısıyla kişinin yeterince meslek seçeneğine sahip olduğunu bilmesi, öğrencinin mesleki kararsızlığının azalmasına neden olmaktadır. Ayrıca, çalışma deneyiminin, mesleki karar verme zorluklarının diğer alt boyutlarında herhangi bir etkisi görülmemiştir.

Mesleki karar verme konusunda yaşanan zorlanmayı etkileyen bir diğer etmende BÖTE bölümü öğrencisinin, ailesinden ya da yakınlarından meslek konusunda aldığı tavsiye ya da yönlendirmelerdir. Bunu Kuzgun (2000), anne ve babanın kişiye isteklerini gerçekleştirdiği düzeyde sevgi ve saygı göstermesinin, kişide bir süre sonra, istekler doğrultusunda bir davranış değişimi yaşanması olarak açıklamaktadır. Dışsal baskı hisseden BÖTE bölümü öğrencilerinin, hissetmeyenlere kıyasla bir meslek tercihi yaparken daha fazla zorlandıkları görülmüştür. Bu sonuç, Sarıkaya ve Knors-hid'in (2009) yaptığı çalışmada elde ettiği bulgularla örtüşmektedir. Kısacası, öğrencilerin, manevi olarak değer verdikleri kimselerin, kendilerinin meslek tercihlerine ilişkin fikirlerini önemsedikleri, bu fikirlerinde kendi istekleriyle çatışması durumunda ortaya, mesleki kararsızlığın çıktığı görülmüştür.

5.3 ÖNERİLER

5.3.1 Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

Mesleki kararsızlık lise döneminde olduğu gibi üniversite döneminde de sıklıkla görülebilecek bir durumdur. Super'in (1963, akt. Kuzgun, 2003) mesleki gelişim kuramına göre araştırma evresinin son iki basamağı olan, geçiş ve sınama-izleme basamağında olan BÖTE öğrencilerinin meslek konusunda kararsızlık yaşamaları da gayet olağandır. Araştırma verilerinde bu kararsızlığın sadece genel kararsızlık ve fonksiyonel olmayan inançlar boyutunda yüksek düzeylerde olması, aslında BÖTE bölümü öğrencilerinin mesleki kararsızlıklarının ciddi boyutlarda olmadığını ve azaltılabilir durumda olduğunu göstermektedir.

Hem fonksiyonel olmayan inançların azaltılması hem de öğrencilerin ihtiyaç duydukları mesleki rehberlik gereksinimini azaltmak için grup rehberliği ve grupta psikolo-

jik danışma çalışmalarının yararlı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, öğrencilerin meslek konusunda kararsızlıkları, farklı alanlarda çalışan BÖTE mezunlarının katımlarıyla desteklenecek mesleki oryantasyon faaliyetleriyle de giderilebilir. Ayrıca, bu mesleki rehberlik çalışmalarının birçok boyutta mesleki kararsızlık yaşadıkları görülen 2. sınıf düzeyindeki BÖTE öğrencileri üzerinde uygulanması faydalı olacaktır.

BÖTE öğrencilerinin, içsel çatışmaları meslek seçenekleri ile ilgili bilgi eksiklikleri ve tutarsız bilgileri, öğrencilere sunulacak farklı uygulama alanlarındaki staj imkânlarıyla giderilebilir. Bunun için imkânı olan üniversitelerin bünyelerinde barındırdıkları teknoparklar ya da üniversite bünyesindeki bilgi işlem departmanları kullanılabilir.

Ayrıca, hem bölümü bırakma eğilimi gösteren öğrencilerin sayıca fazlalığı, hem de bu öğrencilerin mesleki kararsızlık yaşamaları, geçen senelerde uygulanan fakat şimdilerde uygulamadan kaldırılan, MEB bünyesindeki okullarda 1. sınıf öğrencilerine gözlem stajı yaptırılması durumu tekrar gündeme getirilmelidir.

Araştırma neticesinde elde edilen sonuçlar ve öneriler, BÖTE programında öğrenim gören öğrencilerin mesleki istihdam oranlarının artması ve kendilerini gerçekleştirmeleri konularına katkıda bulunabilir.

5.3.2 İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

Yapılan analiz sonucunda BÖTE bölümü öğrencilerinin genel kararsızlık ve fonksiyonel olmayan inançları nedeniyle yaşadıkları mesleki karar verme zorlukları dışında hiçbir boyut ve alt boyutta, yüksek seviyede bulguya rastlanmamıştır. BÖTE bölümü okuyan öğrencilerde, yüksek düzeyde fonksiyonel olmayan inanca rastlandığı için bu inançların kaynağına inilmesi gerekmektedir. Bunun için ise Yılmaz Erdem ve Bilge'nin (2008), Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği (MSAOİÖ) gibi ölçeklerin uygulanması önerilebilir.

MKZÖ'ye göre anlamlı ve yüksek düzeyde zorlanma yaşadıkları tespit edilen 2. sınıf öğrencilerine, bilgi eksikliği faktöründe, meslekle, kendileriyle, alternatif mesleklerle ve bilgiye ulaşma yollarıyla ilgili bilgi eksiklikleri alt faktörlerinde yaşadıkları eksikliklerin giderilmesi için, bu öğrencilere deneysel bir araştırma kapsamında mesleki rehberlik grup çalışması uygulanarak oluşan değişimin tekrar gözlemlenmesi önerilebilir.

Doğan'ın (2010) lise öğrencileri üzerinde uyguladığı, kariyer karar verme grup rehberliği programıyla, öğrencilerin mesleki karar verme zorlukları, boyutları ve alt boyutlarında puan bazında ciddi azalmalar görölmüştür. Bahsi geöen programın, BÖTE ve ilgili yağ grubuna göre bir uyarlaması üzerinde öalışılabilir.

Ayrıca, BÖTE öğrencilerinin mesleki kayđı ve kararsızlıklarını azaltmak için, MEB'in bilişim dersleri ve öğretmenleriyle ilgili politikaları, YÖK'ün BÖTE ile ilgili mevzuat ve ders iöerikleri hakkında düzenlemeler ve iyileştirmeler yapılmasını sağlamak üzere bu konuda daha yapıcı araştırmalar üretilmesi ve önerilerde bulunulması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, O. & Tanrıverdi, H. & Sönmez Özkan, D. (2011). Mesleki Profesyonellik ve Bir Meslek Mensupları Olarak Hemşireler Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2).
- Albion, P. (2000). Preliminary Investigation of Some Influences on Student Teachers' Self Efficacy for Teaching with Computers. *Association for the Advancement of Computing in Education*, 76(4), 569-582.
- Altun, E. ve Ateş, A. (2008). Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Sorunları ve Geleceğe Yönelik Kaygıları. *İlköğretim Online*, 7(3), 680-692.
- Akkoç, F. (2012). Lise Öğrencilerinin Mesleki Kararsızlıkları İle Kariyer İnançları Arasındaki İlişki. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 49-70.
- Akpınar, Y. (1999). Bilgisayar Destekli Öğretim ve Uygulamalar. *Ankara: Anı Yayıncılık*.
- Aktekin, A. (2005). *Meslek Seçimini Etkileyen Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Faktörler: Isparta Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü.
- Arıcı, B. (2007). *Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Beklentileri ile Alanda Çalışan Bilgisayar Öğretmenlerinin Mesleğe Yönelik Alguları*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aytaç, S. & Bayram, N. (2003). İsaetli Tercih Yapma ve Meslek Seçme Stratejileri. *Genç Beyin Dergisi*, 15.
- Bacanlı, F. (2012). Kariyer Karar Verme Güçlükleri ve Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançların İlişkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 86-95.
- Büyüköztürk, Ş. & Çakmak, E. K. & Akgün, Ö. E. & Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (4. Baskı). *Ankara: Pegem Akademi*.

- Büyüköztürk, Ş. (2011). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çakır, M. A. (2004). Mesleki Karar Envanterinin Geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 1-14.
- Çoban, A. E. (2005). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Yordayıcı Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10), Gaziantep, Türkiye.
- Çuhadar, C. & Dursun, Ö. Ö. (2010). Bilişim teknolojileri öğretmeni adaylarının gözüyle öğretmenlik mesleği. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi*, 1(1).
- Demirci, N. (2003). Bilgisayarla Etkili Öğrenme Stratejileri ve Fizik Öğretimi. Ankara: Nobel Yayınları.
- Deryakulu, D. (2008). Bilişim Teknolojileri Öğretimi ve Meslek Seçimi. Deryakulu, D. (ed). *Bilişim Teknolojileri Öğretiminde Sosyo-Psikolojik Değişkenler*, Ankara: Maya Akademi, 126-150.
- DPT. (1979). *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)*. Ankara. <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan4.pdf> adresinden 24.02.2013 tarihinde erişilmiştir.
- DPT. (1990). *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)*. Ankara. <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan6.pdf> adresinden 24.02.2013 tarihinde erişilmiştir.
- Doğan, H. (2010). *Kariyer Karar Verme Grup Rehberliği Programının 9.Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Karar Verme Güçlük Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Durdu, P. O. & Yıldırım, Z. (2005). Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Programına İlişkin Öğrencilerin ve Öğretim Elemanlarının Algıları. *Eurasian Journal of Educational Research*, 19, 77-88.
- Dursun, S. & Aytaç, S. (2009). Üniversite Öğrencileri Arasında İşsizlik Kaygısı. *Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(28), 71-84.

- Gati, I. & Krausz, M. & Osipow, S. H. (1996). A Taxonomy of Difficulties in Career Decision-Making. *Journal of Counseling Psychology*, 43, 510-526.
- Gati, I. & Saka, N. & Krauzs, M. (2001). "Should I Use a Computer-Assisted Creer Guidance System?" It Depends on Where Your Career Decision-Making Difficulties Lie. *British Journal of Guidance and Counselling*, 29, 301-321.
- Gati, I. (2008). *Making Better Career Decision*. Presented at the Society of Vocational Psychology's Preconference Workshop, International Counseling Psychology Conference, Chicago, USA.
- HÜ. (2013). *Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Resmi Sitesi, Bölümümüz Hakkında*. 07.02.2013 tarihinde <http://www.ebit.hacettepe.edu.tr/bolumumuz.html> adresinden erişilmiştir.
- Hamamcı, Z. & Hamurlu, M. K. (2005). Anne Babaların Meslek Gelişime Yardımcı Olmaya Yönelik Tutumları ve Bilgi Düzeylerinin Çocuklarının Mesleki Kararsızlıkları İle İlişkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10), 55-69.
- Hızal, A. (1989). Bilgisayar Eğitimi ve Bilgisayar Destekli Öğretime İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayınları*, 11. Eskişehir.
- Hoppock, R. (1966). The Influence of Automation on Occupational Guidance. *The High School Journal*. 49(5), 218-222.
- Kabakçı, I. & Odabaşı, H. F. (2007). *Bilgisayar öğretmenlerinin ilk çalışma yıllarına yönelik mesleki gelişim etkinliği*. Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu. Azerbaycan-Bakü. 05.05.2013 tarihinde <http://home.anadolu.edu.tr/~fodabasi/doc/ty26.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Karataş, S. (2010). Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri (BÖTE) Öğretmen Adaylarının Mesleklerine İlişkin Zihin Haritalarının Analizi (Gazi Üniversitesi Örneği). *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1).

- Kesici, Ş. & Hamarta, E. & Arslan, C. (2007). Mesleki Karar Verme Zorlukları Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 329-342.
- Kesici, Ş. & Hamarta, E. & Arslan, C. (2008). İlköğretim Öğrencilerinin Anne Baba Tutumları ve Rehberlik İhtiyaçlarının Mesleki Karar Verme Zorluklarını Yordaması. *İlköğretim Online*, 7(2), 361-367.
- Kurt, B. & Sular, E. (2011). Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Meslekleri ile İlgili Önyargıları. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi*, 2(2).
- Kuzgun, Y. (1982). Mesleki Rehberliğin Bireylerin Yetenek ve İlgilerine Uygun Meslekleri Tanımalarına Etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları*, 118.
- Kuzgun, Y. (1986). Meslek Seçiminde Kararsızlık. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(19).
- Kuzgun, Y. (2000). Meslek Danışmanlığı Kuramlar Uygulamalar. *Ankara: Nobel Yayın Dağıtım*.
- Kuzgun, Y. (2003). Mesleki Rehberliğe ve Danışmanlığa Giriş. *Ankara: Nobel Yayın Dağıtım*.
- MEB. (1973). *MEB Mevzuatı: Milli Eğitim Temel Kanunu*. 24.01.2013 tarihinde <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> adresinden erişilmiştir.
- MEB - PKMB. (2007). Temel Eğitim Projesi II. Fazı: BT Entegrasyonu Temel Araştırması. *Ankara: Bilgitek Eğitim Danışmanlık ve Taahhüt A.Ş.* , 2-3.
- MEB - FATİH . (2012). *Öğretmenlerin Hizmet içi Eğitim Bileşeninin Amacı ve Önemi*. 16.03.2013 tarihinde <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/tr/icerikincele.php?id=4> adresinden erişilmiştir.
- Nota, L. & Soresi, S. (2004). Improving the Problem-Solving and Decision-Making Skills of a High Indecision Group of Young Adolescent: A Test of the “Diffi-

cult: No Problem!” Training. *International Journal For Educational And Vocational Guidance*, 4(1), 3-21.

ODTÜ. (2013). *Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü Tanıtım Sayfası*. 07.02.2013 tarihinde <http://tanitim.metu.edu.tr/bilgisayar-ve-ogretim-teknolojileri> adresinden erişilmiştir.

Orhun, E. (2000). *Türkiye’de Eğitimde Bilişim Teknolojileri Yeniliği: İzmir’de Bazı Okullarda Yapılan Bir Araştırma*. İzmir: Türkiye Bilişim Derneği Yayınları.

Osipow, S. H. & Gati, I. (1998). Construct and Concurrent Validity of The Career Decision-Making Difficulties Questionnaire. *Journal of Career Assessment*, 6, 347-364.

Osipow, S. H. (1999). Assessing Career Indecision. *Journal of Vocational Behavior*, 55, 147-154.

ÖSYM. (2012). *2012 Yılı Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu*. 07.02.2013 tarihinde <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2012/OSYS/2012OSYSKONTKILA VUZ.pdf> adresinden erişilmiştir.

Peng, H. (2001). Comparing The Effectiveness Of two Different Career Education Courses On Career Decidedness For College Freshmen: An Exploratory Study. *Journal of Career Development*, 28(1), 29-41.

Perks R. W. (1993). *Accounting and Society*. Chapman & Hall. ISBN: 0412473305, 9780412473302.

Pişkin, M. (2011). Kariyer Gelişim Sürecini Etkileyen Faktörler. Yeşilyaprak. B. (ed) *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya*, Ankara: Pegem Akademi, 44-78.

Sanalan, V. A. & Telli, E. & Selim, Y. & Öz, R. & Koç, A. & Çelik, E. (2010). *BÖTE Öğrencilerinin Programa Bakış Açuları: Tercih Öncesi ve Sonrası Durum*. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi*, 1(1).

- Sarıkaya, T. & Khorshid, L. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi: Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.
- SAÜ. (2013). *Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü Tanıtım Sayfası*. 07.02.2013 tarihinde <http://www.bote.sakarya.edu.tr/tr/egitim/6/06/06> adresinden erişilmiştir.
- Tan, H. (1992). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. *İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları*.
- TDK. (2013). *Genel Türkçe Sözlük (resmi internet sitesi)*. 24.01.2013 tarihinde <http://www.tdk.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- The Monopolies and Mergers Commission. (1977). *Architects' Services: A Report on the Supply of Architects' Services with Reference to Scale Fees: Chapter 7*. 30.01.2013 tarihinde http://www.competition-commission.org.uk/rep_pub/reports/1976_1979/fulltext/108c07.pdf adresinden erişilmiştir.
- Tien, H. S. (2001). Career Decision-Making Difficulties Perceived by College Students in Taiwan. *Bulletin of Educational Psychology*, 33(1), 87–98.
- TTKB. (1988). *On İkinci Milli Eğitim Şurası*. http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_06/06021525_12_sura.pdf adresinden 24.02.2013 tarihinde erişilmiştir.
- TÜBİTAK. (1997). *Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji Politikası*, 35-36. 16.03.2013 tarihinde http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/btyk/3/3btyk_karar.pdf adresinden erişilmiştir.
- Van Reenen, S. (2010). Career Indecision Amongst Prospective University Students. *Master Thesis. University of The Western Cape*.
- Yeşilyaprak, B. (2010). Eğitimde Rehberlik Hizmetleri (19. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi

Yılmaz Erdem, A. ve Bilge, F. (2008). Lise öğrencileri için Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği'nin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (29), 95-114.

YÖK. (2007). *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri*. <http://www.yok.gov.tr/content/view/16/> adresinden 7.02.2013 tarihinde erişilmiştir.

EKLER

Ek-1. Ölçeğin sahibi, Prof. Dr. Itamar GATI ile yapılan ölçek kullanım sözleşmesi

CDDQ34-per.doc

Itamar Gati, Ph.D.

School of Education, Hebrew University, Jerusalem, ISRAEL

e-mail: itamar.gati@huji.ac.il

Fax: (+972)-2-5882084

If you agree to the following conditions, please sign the attached statement, indicate the number of copies you desire to reproduce for your research, and mail 2 copies to me at the above address. When I receive the signed copies I will send you a copy of the CDDQ along with your copy of the signed permission slip that will allow you to reproduce the instrument. Please limit requests to no more than 1000 at a time. If you need more, please let me know. Permission expires one year after it is granted.

Note: The instrument must be reproduced in its entirety. Permission to reproduce separate items is not granted.

1. I agree to reproduce the instrument in its entirety with no changes in content or format.
2. I agree to include the copyright statement shown on the instrument. Please add that it has been reproduced with the permission of the authors.
3. I will share the results of my research with Gati and Osipow and provide specific data for secondary analysis with the understanding that appropriate credit will be cited.
4. This permission to reproduce is limited to this occasion; permission expires in one year from the date of the permission letter; permission is limited to 1000 copies; future reproduction requests must be specifically and separately requested.
5. Foreign translations must be back translated into English and approved by Osipow or Gati.

I agree to the above conditions:

Name OZAN KARACA Date: 28.03.2013 e-mail: OZANDEU@YANOG.COM

Signature Fax: _____ Tel: +90 506 264 2595

Address _____

DOKUZ EYLUL UNIVERSITY / EDUCATION FACULTY
DEPARTMENT OF COMPUTER AND INSTRUCTIONAL TECHNOLOGIES

BUCA / IZMIR

TURKEY

Sincerely,

Itamar Gati, Ph.D.

Permission is not granted without the signature of Itamar Gati in this space.

te:cddq-per.doc

Ek-2. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ölçek İzin Belgesi

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Sayı : 67236739 044-246

11.04.2013

Konu Anket Uygulama

İLGİLİ MAKAMA

Enstitümüz Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans 1170Y42004 numaralı öğrencisi Ozan KARACA yüksek lisans tezi araştırması kapsamında ; **"Mesleki Karar Verme"** ölçeğini uygulamak istemektedir.

Uygun gördüğünüz takdirde ölçeğin öğrencilerinize uygulaması için gerekli izin kolaylığının sağlanması hususunda gereğini bilgilerinize saygılarımla arz ve rica ederim.

Yrd. Doç. Dr. Ozcan Erkan AKGÜN
Enstitü Müdür Yrd.

EKLER:

- 1-Anket Onay Formu (1 Sayfa)
- 2-Uygulanacak Anket Formu (3 Sayfa)

Ek-3. Dokuz Eylül Üniversitesi Ölçek Uygulama İzni

T.C
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
BUCA EĞİTİM FAKÜLTESİ
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ

SAYI : B.08.6.YÖK.2.DE.F.14.0.11.0.00.0.00/ 47
KONU:

30 / 04 / 2013

DEKANLIK MAKAMINA

İlgi: 26.04.2013 tarih ve 72/2433 sayılı yazınız.

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri
Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Ozan Karaca'nın "Merkezi Karar
Verme Ölçeği" konulu tez çalışması kapsamında anket uygulaması uygun görülmüştür.
MBS/ENI

Gereğini arz ederim.

Doç.Dr.Ercan Akpınar
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri
Eğitimi Bölüm Başkanı

30.04.2013 003239

Uğur Mumcu Caddesi 135 Sokak No.5 35150 Buca / İZMİR Tel.: 0- 232 - 4204882-4204883-4204884-4204885-4204886-
4204887 - 4204598 - 4207602 - 4400808 - 4409609 - 4409611 - 4409612 - 4409613 - 4409615 - 4201472 Fax.: 0-
232-4204895 - 0-232-4409610 web: www.deu.edu.tr/egitim e-mail: egitim@deu.edu.tr

Ek-4. Ege Üniversitesi Ölçek Uygulama İzni

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
Bölüm Başkanlığı

SAYI : 30381461/000-162
KONU:Uygulama İzni

Bornova/İZMİR
12/04/2013

EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA,

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ozan KARACA'nın, yüksek lisans tezi araştırması kapsamında "Mesleki Karar Verme" ölçeğini, bölümümüz lisans programı öğrencilerinde uygulaması bölümümüzce uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize saygı ile arz ederim.

Prof. Dr. Mustafa Murat İNCEOĞLU
Bölüm Başkanı

EK: Dosya

Ege Üniversitesi Kampüsü
e-mail :www.egitim.ege.edu.tr

Tel : 0 232 373 35 75

Bornova/İZMİR
Faks : 0 232 373 47 13

Yrd. Doç. Dr. Uzan Erkan AKGÜN

ÖZGEÇMİŞ ve İLETİŞİM

Ozan KARACA – MANİSA(1987)

Adres: Adatepe Mahallesi 60 sokak no:9 Kardeşler Apt. Kat 1.

Daire 2. Buca / İZMİR

Gsm: (506) 767 25 75

Ev: (232) 442 71 12

E-mail: ozandeu@yahoo.com

Askerlik Durumu: Tecilli (2013)

Yurtdışı Engeli: Yok (Hususi Pasaport)

Kariyer Hedefim:

Lisans ve yüksek lisans eğitimim süresince edindiğim bilgi ve becerilerimi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri doktora programında edineceğim vizyon ve donanım ile harmanlayarak hizmet edeceğim kurumlarda yeni değerler katmak, araştırmacı kişiliğimi bilişim teknolojileri vesilesiyle eğitsel alanda daha da etkili hale getirmektir.